

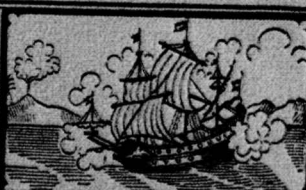

J. Hendrik van Balen
DE NEDERLANDERS IN OOST EN
WEST, TE WATER EN TE LAND

De Kroon van Mataram
EERSTE KRIJGSTOCHT DER NEDERLANDERS
IN DE BINNENLANDEN VAN JAVA
1678

Geïllustreerd door W. Steelink

JAR. LEENDERTZ & ZONN. AMST.

x

J 76

DE KROON VAN MATARAM.

De Nederlanders in Oost en West te Water en te Land.

2^e Serie.

I

DE KROON VAN MATARAM.

HISTORISCH VERHAAL

VAN DEN EERSTEN KRIJGSTOCHT DER NEDERLANDERS
IN DE BINNENLANDEN VAN JAVA,

DOOR

J. HENDRIK VAN BALEN.

MET 12 PLATEN VAN WILM. STEELINK.

AMSTERDAM,
JAN LEENDERTZ & ZOON.

P084 767 466
B 1000 8097 80,05

CENTR. JEUGDBIBLIOTHEEK
GEMEENTE ROTTERDAM
BINNENROTTE 102A
ROTTERDAM-3001

J76

DE KROON VAN MATARAM.

I.

Op den 21sten Augustus van het jaar 1678 heerschte er te Japara eene drukte, zooals men daar zeker nog nimmer had gezien. De toen nog onaanzienlijke stad wemelde van krijgsvolk, voornamelijk Javanen, waaronder de soldaten van de Compagnie als het ware verzonken. Overal bespeurde men krijgsvolk en van de op de reede liggende transportschepen voeren aanhoudend prauwen en sloepen af en aan.

Bijna al die mensen volgden dezelfde richting, om zich ten slotte te vereenigen op een ruim veld buiten de stad, waar een klein leger, opgesteld als ter inspectie, maar geheel voor den dienst te velde uitgerust, deed vermoeden, dat dit legertje op expeditie uitging.

En zoo was het ook, want de bijna 400 Hollandsche soldaten en de 6000 Javanen vormden de voorhoede van het leger, dat weldra zou op marsch gaan, de voorhoede

van het eerste Nederlandsch leger, dat een tocht naar het hart van Java zou ondernemen.

Het waren kloeke knapen, die soldaten van de Compagnie. Stevige kerels met gebruinde gezichten, ijzeren vuisten en fonkelende oogen, die er niet naar uitzagen, alsof zij voor een troepje Javanen bevreesd zouden zijn. Zij vormden dan ook eene groote tegenstelling met de droome-
rig en lusteloos uitzieende Javanen, die, voor het meerendeel met lans en gewapend en, op den heupdoek en den hoofddoek na, naakt, geen zier van die geestdrift vertoonden, welke uit de oogen der Hollandsche soldaten schitterde.

En toch hadden de Javanen wel wat opgewekter en fierder mogen zijn, want het gold hier niets anders dan een Javaansch keizer op den troon te plaatsen, den Soesoehoenan van Mataram zijne kroon weer te geven, die hem door de opstandelingen, onder aanvoering van Troeno Djojo, was ontnomen. Dat zou de Compagnie doen en het was te voorzien, dat de Compagnie niet als bondgenoot *mede* zou strijden, maar alles *alleen* zou te beslechten hebben.

En toch, het was niet te verwonderen, dat de Javanen voor het meerendeel weinig opgewektheid gevoelden aan den strijd deel te nemen. Zij, de armen, wonnen er niets bij. Geen enkel man zou door den oorlog beter worden. Als hun vorst overwon, zouden zij eenvoudig na het eind van den strijd weer naar hunne kampongs terug kunnen gaan en daár zou het mee uit zijn. Naar waarheid moest het hun vrij onverschillig zijn, wie er vorst was. Het was vrij wel om het even, wie hen regeerde, want ach, zij geleken zoo zeer op elkander, die Javaasche vorsten, in al wat leelijk en onmenscheijk was.

Geheel anders was het met de soldaten van de Compagnie gesteld. Voor dezen lag in den aanstaanden strijd eer, roem, rijkdom, alles! Er zou heel wat te doen zijn en wel is waar zou menig een er het leven bij inschieten, maar wie, die soldaat van beroep is, denkt, als hij van oorlog hoort, aan de wonden en de breuken? Er schittert voor dezulken slechts één ding: roem en eer!

De officieren van de te Japara blijvende troepen, zoo-
wel als die van de vertrekkende voorhoede, waren hier in vrij opgewonden stemming broederlijk bijeen. Er werden afspraken gemaakt, aardigheden ten beste gegeven, handdrukken gewisseld en geheime gesluissterd, zooals dat altijd gaat, als het op scheiden aankomt.

Te midden van een groepje officieren, waar het 't drukst toeging, stak een kapitein boven allen uit. Zijn flink, manlijk gelaat teekende vermetelen moed, en enkele lijnen om den mond vastberadenheid. Zijne linkerhand rustte op de greep van zijn zwaar rapier, terwijl hij met de rechterhand kracht bijzette aan zijne woorden, door allerlei heftige gebaren.

— Ja, zooals ik zeg, Stiel, zeide hij tot een vaandrig, ik wacht nog altijd op mijne kroon en die hoop ik nu te veroveren. Bij mijn eer, ik vind, dat ik nu al lang genoeg geduld heb gehad.

De vaandrig knikte lachend.

— Ik vind het ook, kapitein, en indien die ooit te veroveren is, dan zal het, dunkt mij, thans moeten zijn. Er zal heel wat voorvallen op dezen tocht.

— Maar, Tak, zeg, vertel mij toch eens, wat dat is van die kroon, waarover ge met Stiel praat, of is het een geheim?

— Een geheim? Loop heen! zei kapitein Tak. Wie heeft

ooit gehoord, dat ik in geheimen handel? Luister, ik kan het je in een oogwenk verklaren.

Allen werden stil.

— Het was in den Haag, je weet, dat ik een Hagenaar ben, nu, daar hebben wij ons op een keer — Stiel was er ook bij, en wij waren nog maar jongelieden, — laten waarzeggen. Nu, die oude tooverkol, een wijf zoo leelijk, dat het voor ons buiten twijfel was, dat de booze haar vader was, voorspelde mij toen, dat ik krijgsman zou worden en eene kroon zou veroveren, niets minder dan eene kroon, mijne heeren!

— Nu, zei Westdorp, dat is waarlijk niet te verwerpen. Drommels, Tak, men vindt niet dagelijks eene kroon, en, als het zoo ver komt, houd ik mij in je gunst aanbevolen. Licht dat je mij dan eene hooge hofbediening geeft, misschien wel opperbevelhebber van je leger.

— Neen, zei Tak, lachend, dat zou niet gaan, vriend Westdorp! want, zie je, dat zou ik altijd voor mijzelven houden. Maar er zal wel iets anders voor je overschieten!

— En, vroeg een andere vaandrig, Jan Jansen, voorspelde die waarzegster aan Stiel niets?

— Zeker, zeide deze, maar dat was niet zoo mooi als van den kapitein. De tooverkol voorspelde mij een bloedig en kleurig lijkkleed.

Hij poogde dit luchthartig te zeggen, maar het ging hem slecht af, en ook op de anderen maakte deze voorspelling een onaangename indruk. Men was in die dagen nog een weinig bijgeloovig.

— Kom, kom, dwaasheid! zei Tak, hoe wilde zoo'n afgeleefd wijf de toekomst kunnen voorspellen. Wat mij betreft, Stiel, als je in de war zit over dat bloedige lijkkleed, iets wat haast altijd de lijkwade van een soldaat

is, dan geef ik je er mijne kroon voor en zullen wij ruilen.

— Men kan zijn lot niet ontgaan, mompelde Stiel, en eens menschen lot is vooruit bepaald.

— De duivel hale mij, als ik er mij iets van aantrek, zei kapitein Tak. Bah! jelui weten waarachtig genoeg, hoe laf die Javanen zijn. Met hoeveel man sloeg ik Troeno Djojo te Demak en Grobogo? Met een handvol! Drie honderd twee en dertig Compagnie-soldaten had ik, wel geteld, terwijl Troeno Djojo met 20000 man oprukte. Met de zwakke bezetting van Grobogo versloeg ik de opstandelingen zóó goed, dat ik met buit beladen terugkwam. Neen, spreekt mij niet van vrees voor de Javanen. Geef mij duizend ruiters zooals de mijnen en ik jaag met lossen teugel tot Kediri door!

— Ik geloof waarachtig, dat hij er toe in staat zou zijn, mompelde de vaandrig Stiel.

— Maar daar komen Hurdt en de Saint-Martin aan, als ik goed zie, zei Kapitein Tak.

Hij sprong met eene enkele, vlugge beweging in den zadel, en door de anderen gevolgd, reed hij de ruiters te gemoet, die daar aankwamen, den super-intendant Hurdt, den commandeur de Saint-Martin en den ontroonden Soesoehoenan van Mataram, den Javaanschen vorst, voor wien men eene kroon zou gaan veroveren.

Hurdt en de zijnen waren weldra, na Tak en de andere officieren te hebben begroet, in druk gesprek met eerstgenoemde, die zijne laatste instructies kreeg, en wien vooral voorzichtigheid en lankmoedigheid werden aanbevolen.

Dit laatste beantwoordde de Kapitein glimlachend en met onbestemde, niets zeggende uitdrukkingen. Het zou dan ook voor den heldhaftigen kapitein eene onmogelijkheid zijn om zich aan dien raad te storen. Lankmoedig-

heid en voorzichtigheid stonden niet in zijn woordenboek geschreven; hij had den naam de voortvarendste en dapperste officier van de Compagnie te zijn, en dat was hij ongetwijfeld.

De inspectie was spoedig afgelopen, de vertrekkende voorhoede werd in kolonne opgesteld, en na tal van handdrukken en beloften, sloeg deze legerafdeeling, die onder bevel van kapitein Tak stond, den weg naar Groempol in, onder het roffelen der trommen en het geschal der trompetten.

II.

— Indra! waar zit je, voor den duivel?

— Hier, korporaal, klonk het op gedempten toon, en uit de schaduw van den grooten waringin-boom dook een inlander op en liep naar den zoekenden soldaat toe.

Loopen kon het eigenlijk niet genoemd worden, slui-
pen zou betere benaming zijn voor de manier, waarop de Javaan zich voortbewoog. Hij ging met den onhoor-
baren tred van eene kat en in gebukte houding.

— Hierheen, korporaal, onder den waringin zitten wij veilig, niemand ziet ons daar.

— Zien zou minder zijn, zeide de soldaat, hooren erger.

— Hooren ook niet, korporaal, er is niemand dan wij.

— Halt! zei de soldaat, daar is nog iemand.

— O, die, dat is een der onzen, zeide Indra, dat is een hadji, die in hoog aanzien bij Troeno-Djojo staat.

— Hm! mompelde de soldaat, een fijne dus, ja, waar is het land, waar die soort van lui niet den baas willen spelen? In hoog aanzien bij Troeno-Djojo, die misschien binnen eene maand aan de galg bengelt, mooi gezelschap voor een soldaat van de Compagnie.

Intusschen, hij nam plaats onder den waringin, waar de hadji was blijven zitten, hoewel hij op Javaansche manier den soldaat verwelkomde, en Indra nam nu ook plaats.

De Javanen bewaarden nu een diep stilzwijgen en de soldaat zei ook niets. Het eenige, wat men deed, was elkander scherp opnemen. Eindelijk zeide de soldaat:

— Nu, wat heb je, Indra?

— Deze hadji, zeide Indra, is door Troeno-Djojo gemachtigd; wilt ge nog in zijn dienst treden, dan wordt het tijd.

— Ik heb het je al gezegd, zei de soldaat, dat het er voornamelijk op aankomt, op welke voorwaarden Troeno-Djojo geneigd is mijne diensten aan te nemen. Dat is alles. Ik verspeel alles en moet dus weten, dat ik er mee vooruitga.

— Dat spreekt, zei Indra knikkend; maar weet ge dan niet meer, wat ik u gezegd heb, korporaal: veel geld en mooie vrouwen en een bevelhebberspost, is dat nog niet genoeg?

— Hm! zei de soldaat, wij hebben bij ons in Holland een spreekwoord, dat zegt: *Veel beloven en weinig geven, doet de gekken in vreemde leven*. Zie je, dat is het maar, en om nu naar den vijand over te loopen zonder zekerheid van hetgeen je te wachten staat, dat is een beetje te gewaagd.

— Wel, zei Indra, denkt de korporaal, dat ik hem leugens wil wijsmaken? Wat kan ik meer doen dan hem in het bijzijn van den hadji de schoonste beloften te doen?

— Nu, wat het eerste betreft, daarop behoeft ge waarachtig niet te roemen, zeide de soldaat. De Compagnie weet er van te spreken, hoe valsch en trouweloos de Javaansche grooten zijn, en waar de meerdere voorgaat, daar volgt de mindere.

Ware het onder den waringin zoo donker niet geweest, dan zou de soldaat misschien gezien hebben en

Halt! zei de soldaat, daar is nog iemand. (Blz. 11).

in ieder geval hebben *kunnen* zien, hoe de Javaan van kleur verschoot en hoe de hadji naar het gevest van zijne kris zocht, bij die beleedigende uitdrukking. Maar ter wille van het goede doel verdroegen zij veel. Zij wisten maar al te goed, dat de belooning voor al die vernederingen hen later schadeloos zou stellen. Troeno-Djojo verheugde er zich zeer in, als Hollandsche soldaten naar hem overliepen, en hij had er ook heel wat voor over.

Reeds hadden deze twee verscheidene soldaten van de Compagnie, meest vreemdelingen, omgekocht; konden zij nu nog dezen korporaal bewegen over te loopen, dan deden zij bepaald een goeden koop, want hij was een bekwaam kanonnier en geweermaker.

— Gij moet niet te veel geloof slaan aan praatjes, begon Indra weer. Troeno-Djojo is machtig en behoeft niet tot leugens en bedrog zijne toevlucht te nemen. Gij zult hooger in aanzien stijgen dan ge bij de Hollanders ooit kunt.

— Als het dat ook niet was, zei de korporaal, dan konden Troeno Djojo en zijne geheele rommelkraam naar den duivel loopen.

— Nu, stemt ge toe? vroeg Indra, ik heb het handgeld bij me.

— Welnu, geef op voor den duivel! zei de korporaal.

De Javaan maakte zijn heupdoek los en telde den verbaasden korporaal een tiental goudstukken voor.

— Zooveel zult ge elke maand hebben, als ge goed met kanonnen kunt omgaan en als ge ze ook nog maken kunt, ...

— Dat kan ik, zei de korporaal.

— En musketten? vroeg Indra.

— Ook, zei de korporaal; daarop kunt gij gerust zijn,

ik ken al dat wapentuig op mijn duim, want ik ben er bij opgegroeid van kindsbeen af, en als Troeno-Djojo goed betalen wil, dan zal ik hem kanonnen maken en geweren, dat hij voor zijn kleinzoon nog genoeg zal hebben.

— Goed, zeide de hadji, ge zijt nu in dienst van Troeno-Djojo; wanneer zult ge komen?

— Zoodra ge maar wilt. Van avond nog, wat mij betreft.

— Neen, dat behoeft niet, wij zullen u komen halen zoodra het leger op marsch is; onverschillig, wanneer dat is, moet ge ons volgen, dan brengen wij u veilig waar ge wezen moet. Kunt ge misschien nog andere mannen overreden mede te gaan?

— Hm! dat weet ik niet, ... misschien.

— Ge krijgt voor elken man, dien ge aanbrengt, de helft van het handgeld, dat ik u gegeven heb.

De oogen van den korporaal schitterden van begeerte.

— Ik zal zien, zeide hij, in ieder geval kan ik het beproeven.

Eenige oogenblikken later had dit waardige drielal zich verwijderd.

III.

Onder den waringin bleef het eene wijle stil en geen enkel geluid bewees, dat er nog iemand kon zijn. Daar boven, rondom den boom, vlogen de *kalongs*, en het gefladder hunner groote vlerken was het eenige geluid, dat de stilte verbrak.

Eindelijk onstond er eenig geritsel en uit de takken van den boom kwam eene gedaante te voorschijn, die zich behoedzaam liet afzakken en toen, na omzichtig rondgekeken te hebben, voortging naar die zijde, waar de schaduw van den waringin ineensmolt met die van andere boomen.

Hij liep met vlugge schreden in de richting van het kamp en verdween in een der tenten.

Het was een zeer jong mensch, bijna nog een knaap, die tot de ruiters van Tak behoorde. Maar mocht hij al jong zijn, dan zou men dit toch aan zijne flinke gestalte niet gezegd hebben. Integendeel zou men hem eer voor een volwassen man hebben aangezien.

De jongeling hing zijn rapier aan den paal van de tent op en strekte zich, in zijn mantel gewikkeld, op den grond uit. Toch scheen die beweging niet gemaakt te zijn met de bedoeling te slapen, want hij bleef met open oogen liggen staren op dezelfde plek, blijkbaar in diepe overpeinzigen verzonken.

— Als ik het niet zoo duidelijk gehoord en gezien had,

Wat je onder den waringin hebt gesproken met Indra en den hadji, en dat je het handgeld al in je zak hebt. (Blz. 19).

mompelde hij, en als ik Geert niet aan zijne stem kende en aan zijn loop ook, dan zou ik twifelen, maar nu niet. Zoo'n stommerik! Had ik dat ooit van hem gedacht. Je vaderland verraden en een Javaansch vorst dienen. En toch wil het er bij mij niet in, hoe schuldig hij ook moge wezen, dat hij zoo slecht is als hij lijkt. Ik geloof altijd nog, dat het voornamelijk zijne groote lichtzinnigheid is en zijne onverschilligheid, zijn zucht om te bevelen. Als ik hem eens ging spreken, als ik het hem vertelde, dat ik alles weet, en hem bezwoer het niet te doen. Hij is toch nog van mijne maagschap, al is het ver in de familie. Ja, ik zal het doen.

Hij wilde juist aan zijn voornemen gevolg geven, toen de man, die het onderwerp zijner gedachten uitmaakte, de tent binnenkwam.

— Dáár, mompelde de jonge ruiter: spreekt men van den duivel, dan ziet men zijn staart!

— Heila, Huijg, ben je daar? riep de binnentredende.

— Zooals je ziet, Geertneef, wat is er?

— Wel, ik wou je nog eens vaarwel zeggen, vóór we misschien van elkander raken, zei Geert, de korporaal van de kanonniers.

— Van elkaar? zei Huijg, ik dacht, dat je ook bij kapitein Tak behoorde.

— Neen, ik behoor bij den middentocht of hoofdtroep, onder den opperbevelhebber. Dat is veranderd en nu blijf ik dus nog een poos hier.

— Zoo! zei Huijg; nu, wat mij betreft, ik ben blijde, dat ik bij den troep van kapitein Tak behoor, hoe eer op den vijand in hoe liever.

— Zooveel te eer loop je kans van te sneuvelen, zeide de korporaal.

— Ba! zei Huijg, het zijn maar Javanen, waar wij tegen optrekken.

— Tel ze niet te min, zei Geert, je weet, dat er een heeleboel Europeesche soldaten bij hen zijn, die ook schieten kunnen.

— O, wat dat betreft, zei Huijg, dat zijn in ieder geval maar verraders, overloopers, die zooveel moed niet in het lijf hebben als een flinke Hollandsche jongen, en die te verachtelijk zijn om er je hand om te verdraaien.

De korporaal zweeg.

— Ze moeten het anders goed hebben, dáár, begon hij na een poos.

— Wel mogelijk, maar dan toch een kwaad geweten ook.

— Een kwaad geweten! zei Geert schouder ophalend.

— Stil Geert, zei Huijg, opeens op den korporaal toetredend en hem de hand op den schouder leggend, terwijl hij hem flink in de oogen keek; je moet eens even naar mij luisteren. Er is hier niemand als wij. Hoor dan, wat ik je te zeggen heb: Ik weet, dat jij jezelf verkocht hebt aan Troeno-Djojo. Neen, wees bedaard, want ik ben zeker van mijne zaak. Nu zal ik je niet aanklagen en morgen ga ik op marsch, dus je hebt niets van mij te vreezen. Maar bedenk je nog eens goed, of jij als Hollander je eigen volk kunt verraden, of je het hart zult hebben, als het er op aankomt, je kanonnen op je vroegere kameraden te richten. Bedenk dat, en doe dan wat je hart je ingeeft. Je eigen neef zal je nooit verraden, onthoud dat!

Korporaal Geert bleef eenige oogenblikken als verbijs-terd en in gedachten verzonken zitten, maar als Huijg meende, dat hij nadacht over zijn schandelijk voornemen, dan had hij het glad mis.

— Wat duivel, dacht de korporaal, hoe weet Huijg dat? Wij hebben het plannetje toch maar met ons drieën besproken en het is pas de derde keer, dat wij onder dien waringin bij elkander komen. Hij nòch een ander kon er iets van weten. Och, de jongen kletst maar wat.

Met die gedachte wendde hij zich tot Huijg, vast besloten alles te ontkennen.

— Maar Huijg, hoe kom je aan die dwaasheid? Ik heb net zoo min plan op deserteeren als een pasgeboren kind.

— Kom, kom, zei Huijg, ontken het maar niet, dat helpt je toch niet en als je mij niet gelooven wilt, dan zal ik je vertellen (en hij boog zich dichter naar hem over en sprak op fluisterenden toon), dat je onder den waringin hebt gesproken met Indra en den hadji, en dat je het handgeld al in je zak hebt.

Geert verschoot van kleur en bleef zijn neef met zóó'n verschrikt gelaat aankijken, dat dit alléén reeds bewijs genoeg van zijne schuld was.

— Je ziet, dat ik alles weet, en dat je daarop dus je boontjes weeken kunt, neef. Alleen *zal* nòch *wil* ik je in het verderf storten, door je aan te brengen. Ik wil je integendeel de gelegenheid geven om je te beteren. Het zou mij aan het hart gaan, dat een neef van me een verrader was en dat hij nooit meer in het Vaderland zou kunnen terugkomen.

De korporaal zweeg nog altijd. Hij scheen te ontdaan te zijn om te kunnen spreken.

— Je moet altijd denken, dat al wordt er door den vijand veel geld gegeven, de straf, door de onzen toegepast, verschrikkelijk zal zijn. En in handen krijgen wij ze toch allen, want de Javanen kunnen nooit standhouden tegen ons, en ten laatste, als wij de opstandelingen tot

in hunne laatste verschansing hebben teruggedrongen, dan valt alles ons in handen, denk daar ook eens aan, neef!

De korporaal stond op; hij mompelde iets tusschen de tanden wat veel op een vloek geleek en liep toen de tent uit.

IV.

Hij was nauwelijks de tent uit, of Huijg Somer gespte zijn rapier om en verdween insgelijks tusschen de tentenrijen van het kamp en zocht zijn officier op. Doch deze was bij den bevelhebber, kapitein Tak, en Huijg was derhalve wel gedwongen hem daar op te zoeken.

Hij werd op zijn dringend aanzoek binnengelaten en vond daar kapitein Tak met eenige officieren in druk gesprek.

— Nu, wat wil je? vroeg de officier zich naar hem begevend.

— Luitenant, ik heb twee inlanders er op betrapt ons volk tot deserteeren over te halen.

De officier maakte eene beweging van verrassing. Hij keek Huijg een oogenblik onderzoekend aan en zich toen tot den kapitein wendend, zeide hij:

— Kapitein, met uw verlof, een oogenblik; deze ruiter komt mij mededeelen, dat hij twee inlanders heeft betrapt op pogingen om onze soldaten over te halen tot desertie.

— Ha! riep de kapitein opspringend uit, zouden wij eindelijk eens een paar van die schelmen te pakken krijgen? Wel het zou mij, voor den duivel! een waar genoegen zijn, als ik vóór den afmarsch nog eens eene voorbeeldige les kon stellen. Spreek op, jongen, wat weet je?

Huijg vertelde alles: hoe hij die twee inlanders wan-

trouwde, hoe hij hen een paar keeren onder den waringin had zien sluipen, als het donker was, en hoe hij, om zich te overtuigen wat zij daar uitvoerden, zich in den boom had verscholen en het geheele gesprek afgeluisterd. Het eenige van zijn verhaal, dat niet met de waarheid overeenkwam, was, dat hij den soldaat niet kende en dat die ook niet toegetreden was.

— En zou je die kerels herkennen, als je ze zag?

— Ja, kapitein, zonder twijfel!

— Dan zullen we je er eens gauw een paar laten zien. Hoe heette die ééne ook weer?

— Indra, kapitein.

— En de andere is een hadji? Weet je, Westdorp, dus wendde hij zich tot een ander kapitein, wie dat ongetwijfeld zijn? Die twee gidsen, die wij onder meer aangenomen hebben, een dag of vier geleden.

— O, duivels, die, zei Westdorp, zoo!

Kapitein Tak fluisterde den officier eenige woorden in, die daarop, Huijg medenemend, vertrok.

— We moeten die twee pakken, zeide hij, zodra zij buiten den kring der officieren waren, tot Huijg, en nu is het zaak dit met zoo min mogelijke opschudding te bewerkstelligen. Die satansche Inlanders zijn zoo slim en glippen je door de handen eer je er aan denkt.

Hij commandeerde nog een drietal mannen mede te gaan en maakte toen eene ronde door de legerplaats.

Bijna zouden zij voor niets gezocht hebben, toen men aan den zoom van het kamp opeens onder eenige boomen een groepje inlanders te zien kreeg.

Bij de nadering van den officier, die recht op hen afkwam, ontstond er een onmerkbaar schuifelen en dringen en onder die beweging scheidden zich een paar per-

sonen van het groepje af en trachtten zich uit de voeten te maken.

— Sta! riep de officier hen echter toe.

De Inlanders bleven staan, maar niemand van de patrouille bemerkte, dat een der achtersten zich langzaam op den grond liet glijden en toen als eene slang door het gras en de struiken begon te kruipen.

— Wie is het?" vroeg de officier Huijg.

— Die in priesterkleeding, dat is de hadji, den andere zie ik niet, misschien is hij er niet bij.

Die andere, Indra namelijk, was intusschen reeds een heel eind weg en kroop juist het struikgewas binnen, toen de officier, zijne soldaten een wenk gevend, den hadji liet arresteeren.

Zoodra deze echter begreep, dat het om hem te doen was, trok hij bliksemsnel eene kris te voorschijn en wilde zich op den officier werpen.

Gelukkig verijdelde Huijg, die den kerel in het oog had gehouden, dit opzet, en sloeg hem met een flinken slag van zijn rapier tegen den grond.

In een oogwenk hadden de andere soldaten zich nu van hem meester gemaakt en bonden hem zóó stevig, dat het hem onmogelijk was te ontkomen.

— En nu de andere, zeide de officier.

— Ik zie hem hier niet bij, zei Huijg.

— Waar de een is, moest toch ook de ander zijn, zeide de officier onzeker.

Hij vroeg den Inlanders naar Indra, maar deze wisten natuurlijk niets van hem.

— Die kerel is ons ontsnapt, zeide de officier eindelijk, en al ware hij nu nog in het kamp, dan zouden we hem toch niet meer krijgen, want de Inlanders zouden

wel zorgen, dat hij gewaarschuwd werd. Vooruit dan maar, naar den kapitein!

De soldaten, met den gevangene in hun midden, begaven zich op weg. Overal liepen soldaten toe en schoolden samen op den weg, waar zij langs kwamen. Het woord »spion" ging van mond tot mond en behalve bedreigingen met woorden, werden ook de vuisten gebald, zoodat de officier blijde was de tent van den bevelhebber te hebben bereikt.

Terstond werd de hadji verhoord, maar hij verwaardigde zich niet op eene enkele vraag te antwoorden. Trouwens was zijn verzet bij de arrestatie reeds bewijs genoeg, dat hij niet met goede bedoelingen hier in het kamp was gekomen, anders had hij, die met Indra als gids op den voorgenomen tocht zou dienen, gerust kunnen afwachten wat men van hem wilde.

Een luid hoera! ging uit de saamgestroomde soldaten op, toen het vonnis, dat door den kapitein over den Javan uitgesproken was, bekend werd. Met gejuich ontving men de soldaten, die hem in hun midden hielden en binnen enkele oogenblikken bungelde de hadji aan een boom.

Uit het hout, dat de legerplaats omringde, gluurden een paar fonkelende oogen naar den gehangene, en Indra, die daar verscholen was gebleven, rilde toen hij er aan dacht, dat dit ook zijn lot had kunnen zijn. Maar tevens zwoer hij een duren eed de Hollanders te zullen benadeelen, waar hij kon.

Nog een ander echter sloeg met knikkende knieën deze executie gade en dat was Geert Bartzoen, de korporaal van de kanonniers, die het handgeld had opgestreken en zich aan Troeno-Djojo had verkocht.

V.

Den volgenden morgen in de vroege vertrok de legerafdeeling, welke onder bevel van kapitein Tak stond, naar Samarang.

Huijg Somer had zijn neef Geert Bartzoen niet meer gezien en hij hoopte, dat de executie van gisteren genoeg indruk op hem zou hebben gemaakt, om hem van de voorgenomen desertie te doen afzien.

Op dit punt dus eenigszins gerustgesteld, had hij meer lust om zijne oogen over het landschap te laten gaan, ofschoon het meer een ver vooruitzien was naar hetgeen komen kon, dan naar de omstreken van Japara. Immers men ging nu het binnenland in en het was voor het eerst, dat eene Europeesche krijgsmacht daarin doordrong.

En toch was ook die belangstelling bij den jongen ruiter spoedig weer verdronken door gedachten, die niet van de prettigste soort waren. Die tocht naar het binnenland herinnerde hem het doel zijner reis naar Indië, het doel, waarom hij dienst had genomen bij de Compagnie's troepen op Java.

Het was verscheidene jaren geleden, dat zijn vader, een eerzaam goudsmid, werd geronseld voor een van de schepen der Compagnie. Op een avond huiswaarts keurend, zag hij zich onverwachts door eenige mannen aangevallen, die hem knevelden en eene herberg binnensleep-

ten, waar zij hem dwongen te teekenen. Daarop werd hij naar boord gebracht en al zijn bidden en smeeken hielp niet. Hij was soldaat en werd naar Indië gezonden.

Eenige jaren achtereen hoorde men nu en dan wat van hem. Tamelijk geregeld kwamen er met de terugkeerende schepen brieven, die soms den vorm hadden van een dagboek; zoo uitvoerig waren zij. Opeens echter bleven zij uit. Men vernam, dat in het oosten van Java onlusten waren uitgebroken en dat de Compagnie zich daarin had gemengd.

Daar Huijg's moeder zeer onder het uitblijven van die tijdingen leed, besloot Huijg ten laatste zijn vader te gaan zoeken, want op de doodenlijsten kwam hij niet voor, en van terugkeerende invaliden had men gehoord, dat Jacob Somer in het oosten van Java was bij het leger van Speelman.

Zoo had Huijg dan het manhafte besluit genomen en zijne moeder had gezegd: »Ga met God en Hij zal uwe pogingen zegenen.»

Natuurlijk had hij terstond, zoodra hij in Indië voet aan wal had gezet, getracht te weten te komen, waar zijn vader zich bevond. Maar wat hij toen vernomen had, was niet geschikt om hem moed in te boezemen op den ingeslagen weg voort te gaan. Eerst had men zich van hem afgemaakt met uitvluchten van onwetendheid, maar eindelijk was het Huijg ter ooren gekomen, dat men zijn vader als deserteur noemde. Toen Speelman den 12^{den} Mei 1677 de sterkten van den opstandeling Troeno-Djojo bij Soerabaja overmeesterde, was Jakob Somer gedeserteerd, schandelijk overgelopen naar den vijand.

Men stelle zich in de plaats van den jongen man, toen hij dit onzettend nieuws vernam en bedenke, neen, be-

proeve zich eene zwakke voorstelling te maken van hetgeen hij ondervond.

Zijn vader een deserteur? Neen, dat was onmogelijk. Daarvoor kende hij hem te goed, daarvoor had hij hem altijd te veel hooren roemen, het kon niet waar zijn. Werd hij in het vaderland, in de plaats zijner inwoning, niet door iedereen geacht en geprezen? Hoe lief hadden hij en zijne moeder hem niet, hoeveel belangstelling toonden zijne verwanten niet steeds. En die man zou zoo'n aartsschelm zijn geworden, dat hij zijn land verried en tegen zijne eigen wapenbroeders ging strijden? Neen! men mocht nog zooveel bewijzen bijbrengen, hem overtuigen van dit schelmstuk, dat kon men niet. Huijg achtte het eenig mogelijke, dat zijn vader door een onverklaarbaar toeval op zoo'n wijs in handen van den vijand was geraakt, dat het vermoeden van desertie op hem moest rusten. Dat was de eenige aannemelijke oplossing van de duistere geschiedenis, die hij zich had voorgenomen, het koste wat het wilde, te onttraadselen.

En toch, o 't was vreeslijk te bedenken, dat dit hem misschien onmogelijk zou zijn. Want wie kon hem verzekeren, dat zijn vader nog onder de troepen van Troeno-Djojo was, dat hij nog leefde? Hij kon zijn ter dood gebracht, kon zijn weggelooopen, alles was mogelijk, en hoe dan het bewijs van zijne onschuld te leveren?

En indien hij leefde en in gevangenschap verkeerde, hoe dan dat bewijs te leveren, hoe hem te vinden zelfs, hij, die niet meer dan gemeen soldaat was? Er waren er zooveel. Ja, hij besefte het maar al te goed, hoe moeilijk het zou zijn, misschien wel maar neen, aan de onmogelijkheid er van wilde hij niet denken, dat ware te eene groote teleurstelling.

De stem van een korporaal wekte Huijg uit zijne overpeinzingen.

— Hé daar, Somer! kijk eens scherp voor je uit, daarginds tusschen dat hooge gras. Kan ik mijne oogen vertrouwen?

Huijg keek op.

— Ik zie lansen boven de alang-alang uitsteken, zeide hij.

— Dat meende ik ook. Wacht!

De korporaal wendde zijn paard terzijde en rapporteerde hetgeen hij zag aan zijn officier, die het weder aan den bevelhebber overbracht.

De geheele kolonne was terstond op hare hoede, want het ging fluisterend van mond tot mond, dat de vijand daár was.

Plotseling kwam hij te voorschijn. Luid schreeuwend en de lange lansen zwaaiend kwam een hoop ruiters uit het hooge gras en de struiken gerend en plaatste zich dreigend op den weg. Zij waren naakt met maliënkroeken aan en een hoofddoek om, waaronder het lange en zwarte haar uit golfde, over rug en schouders zwierde en hun een fantastisch voorkomen verleende.

— Vooruit, jongens! klonk de donderende stem van kapitein Tak, en in een oogwenk vlogen de breede zwaarden uit de scheeden en daverde de grond onder de hoefslagen der paarden.

De dappere Javaansche ruiters bleven niet staan. Enkele voorvechters, door opium tot krankzinnigheid toegewonden, wilden wel stand houden, maar zij werden door de anderen medegesleept en de geheele troep was even snel verdwenen als zij verschenen was.

Onder luid spotgelach hielden de ruiters van Tak hunne paarden in.

— Heb ik het niet gezegd, riep Tak uit, zoo laf als konijnen.

VI.

We zullen nu voorloopig kapitein Tak en zijne afdeeling aan hun lot overlaten en ons voegen bij het hoofdleger, den zoogenaamden middentocht, of het eigenlijke expeditionaire leger.

Men weet, dat dit leger, onder bevel van Anthonio Hurdt stond en dat het op den 5^{den} September naar het binnenland was opgemarcheerd. Als hoofdleger was het natuurlijk sterker dan de beide vleugels, maar toch was die sterkte nog maar zeer gering, daar het geheel bestond uit 683 Europeanen, 1000 Inlanders en 3000 dragers.

Wij vinden het leger op den middag van den 6^{den} September in de doeson Gadong Dava, waar men om verschillende redenen had halt gehouden. Natuurlijk was het voornaamste doel uit te rusten en zich door een goed maal te verfrischen, doch dat viel allen zeer tegen. Het grootste gedeelte van de bevolking toch was gevlucht en had de voorhanden levensmiddelen medegenomen. Uit ervaring wisten zij, dat zulke gedwongen inkwartieringen hen nooit rijker, maar wel armer maakten en daarom hadden zij zich met hunne bezittingen uit de voeten gemaakt en eene schuilplaats gezocht in bergen en bosschen. De weinigen, die waren gebleven, hadden dat meer gedaan uit hoop op gewin. Onze soldaten vonden dus wel eene legerplaats, maar geen maal eten, tenzij zij van

eene goed gevulde beurs voorzien waren om het te koopen.

Geen wonder, dat zij erg ontevreden waren en norsch en mismoedig bijeen zaten.

— De duivel hale dat volk! riep korporaal Geert Bartzoen uit, dat zij op den loop gaan, zou mij weinig kunnen schelen, als zij maar hun kostje niet meenamen.

— Net alsof de Javanen er voor moeten zorgen om ons te eten te geven, zei een matroos, die in de nabijheid van den korporaal met een kameraad op en neer liep. Hel en duivel! waarom zorgen onze hooge heeren er niet voor?

— Juist maat, merkte zijn makker aan, als de heeren van de Compagnie ons in het binnenste van dit apenland willen sturen, laten zij dan ook zorgen, dat er brood en spek in den bak is. Een soldaat, die niet schaften kan, kan ook niet vechten.

— En dat is nou het begin, zei Geert Bartzoen. Je kan er uit afleiden, hoe het verder zal gaan. Ik wou, dat die heele onderneming met den Soesoehoenan en Troeno-Djojo naar de hel liep. Maar zou er nu niets te eten zijn te krijgen?

— Hoe wou je er aan komen, korporaal? zei een der matrozen. Ik zal niet zeggen, dat die Javaansche schelmen niets hebben, maar zij zullen het je duur laten betalen, en wie van ons heeft zooveel geld?

— Wel, ik zal toch nog wel wat hebben, riep Geert Bartzoen uit, in zijn zak tastend en een goudstuk te voorschijn halend.

— Te drommel, korporaal, ge zijt rijk! riep een der matrozen uit.

— Wilt ge dat verdienen? vroeg Geert aan een In-

lander, die met een dom, onnoozel gezicht stond te kijken.

De oogen van den kerel glinsterden van begeerte en, vóór hij nog geantwoord had, bespeurde Geert, dat hij aan het rechte kantoor was. Hij boog zich tot den korporaal over als om hem te bedanken en fluisterde toen zacht: Volg me, Heer.

De beide matrozen hadden intusschen nieuwsgierig gewacht en nu zeide Geert op triumfeerenden toon:

— Ziet ge nu, ik dacht wel, dat er wat te krijgen was voor geld.

— Ja, als men goud bezit, zei een der matrozen.

— Zeg, korporaal, vroeg de andere, kunt ge ons den weg niet eens wijzen, waar men zulke moppen vindt!

— Wie weet, zei Geert, misschien. Gaat ge mee eten.

— Nou, daar zeg ik geen neen op, wat jij Klaas?

— Dat zou ik denken, zei de andere. Laat vallen je anker, hoor maat!

Gevolgd door de beide matrozen, liep Geert den Inlander achterna, die in een der hutten verdween.

Daar gekomen, schoof de Javaan behoedzaam eene kist terzijde, die tegen een der wanden stond, groef den grond een weinig op en haalde toen eene plank weg, die een gat in den grond bedekte. Achtereenvolgens haalde hij daar uit een paar verbazend dikke bamboezen, waarvan de eene bleek gevuld te zijn met gekookte, geheel toebereide rijst, en de andere met visch. Bij gebrek aan borden diende hij een en ander den hongerigen voor op bladeren en bediende hen, als waren zij meesters en hij hun slaaf.

Een ander Inlander, die in het uiterste hoekje der hut neergehurkt zat, was bij het binnentreden der soldaten

opgestaan, had de gewone begroeting verricht en was toen weer ineengehurkt, nadat hij zorgvuldig de hut gesloten had.

Hij zat nu, schijnbaar slapend, in zijn hoek, maar een opmerkzaam toeschouwer zou aan het flinkeren van zijne oogen gezien hebben, dat hij niet sliep, maar de gasten met veel aandacht gadesloeg.

In zeer korten tijd was het maal gebruikt en keken de matrozen en korporaal Geert elkander met tevreden, voldane gezichten aan.

— Dat heeft gesmaakt! zei Geert.

— En goed ook! zei een der zeelui.

— Ik wil wedden, dat de admiraal wel mee had willen eten, zei de andere.

— Net of die gebrek lijdt, zeide Geert; denk je, dat die niet voor z'n eigen heeft gezorgd. Je moet niet denken, als de soldaten honger lijden, dat de bevelhebber het dan ook doet.

— Wel, dat weet ik nog niet, zei de matroos, maar je kunt wel gelijk hebben, korporaal.

— Kom, laten we opstappen, zei deze.

En de hut verlatende, reikte hij den Inlander het goudstuk toe.

De korporaal had echter niet gezien, dat de beide Javanen de rollen verwisseld hadden, en hij, die in den hoek had gezeten, nu de rol van den eerste vervulde.

Hij keek dus een weinig vreemd op, toen de Inlander het goudstuk niet aannam, maar zachtjes iets zeide.

— Nu, waarom neem je het niet? vroeg Geert verwonderd.

— Troeno-Djojo betaalt alles, fluisterde de Inlander buigend.

Daarbij keek hij echter Geert met een onderdanigen glimlach op zijn gelaat aan en deze deinsde terug, alsof hij eene slang voor zich zag.

De Inlander namelijk was niemand anders dan Indra.

VII.

De beide zeelieden waren reeds buiten de hut, toen Geert Indra herkende.

— Wat moet ge van mij? zeide hij zich herstellend.

— Niets Heer, niets! zei Indra zich opnieuw onderdanig buigend, ik kom alleen om u te herinneren aan iets... aan iets....

— Nu, waaraan dan? vroeg Geert gejaagd.

— Aan iets, dat gij ook weet, Heer! Troeno-Djojo betaalt alles heden voor u, en verder heb ik niets te zeggen; ik ben maar een gering dienaar van Troeno-Djojo en het kon gebeuren, dat hij mij gelaste u spoedig op te roepen.

— Vervloekt! mompelde Geert.

— En dan, vervolgde Indra, wil Troeno-Djojo, die rijk en machtig is, niet hebben, dat zijn dienaar zonder geld is. Die twee mannen... hebt gij over hen gedacht, Heer... denk er aan: vijf goudstukken voor ieder, dien gij aanbrengt.

— Ik zal zien, zei Geert, die zijn laatste goudstuk nog in zijne hand had.

Met eene diepe buiging opende Indra de hut en liet hem uit, zooals een bediende zijn heer zou doen.

— Zoo korporaal, we dachten al dat ge daar binnen bleef, merkte een der zeelieden op.

— Welneen, daar had ik niet het minste plan op, zei Geert.

— Maar nu ter zake, korporaal! ge zoudt ons vertellen van den weg, waar dat goud is te vinden.

— Heb ik? vroeg Geert zich verbaasd toonend.

— Wel zeker, hebt ge!

— Zoo, ja dan zal het wel waar zijn. Maar wat die manier betreft, ja dat is zoo, zie je: iedereen kan dien weg niet bewandelen. Daar heb je bij voorbeeld menschen, die gemoedsbezwaren hebben; menschen, die voor het allergeringste, waarbij durven te pas komt, bang zijn; zulk soort kan het goud nooit vinden....

— O, wat dat betreft, korporaal, wij beiden zijn niet voor een klein geruchtje vervaard. Kinderen zijn we niet.

— Laat mij uitpraten, viel Geert hem in de rede. Ik zal je zeggen, hoe het met mij gesteld is. Ik ben naar deze Indische landen gekomen om fortuin te maken, zie je, nergens anders voor, en ik heb mij vast voorgenomen, dat te doen ook. Kan ik het bij den een niet vinden, dan zoek ik het bij den ander. Daarmee wil ik maar zeggen, dat de Compagnie er niet op moet rekenen, dat ik blijf dienen, zoolang het den Heeren Bewindhebbers belieft. Zij hebben mij gouden bergen beloofd om mij eene verbintenis te doen sluiten en zij komen hunne beloften niet na.

— Juist als met ons het geval is, merkte een der matrozen op.

— Nu zeg ik zóó: komen *zij* hunne verbintenissen niet na, dan ben *ik* ook van mijn eed van trouw ontslagen, en als ik dan bij een ander kan komen, die goed betaalt en mij niet alleen gouden bergen *beloofd*, maar ze ook *geeft*, dan zeg ik: adieu, Compagnie! en ik ga heen.

— Juist, zei een der matrozen, al ware die andere ook de vijand.

Korporaal Geert ontstelde een weinig, maar hij hield zich goed.

— Dat zeg ik niet, zeide hij.

— Neen, dat zeggen *wij*, korporaal! dat zeggen *wij*, voor den duivel, en waarom zouden wij het ook niet zeggen? Spreek liever ronduit met ons, korporaal. Een soldaat van de Compagnie gooit de goudstukken niet rondom zich heen, als hij zich niet verkocht heeft aan den vijand.

— Verkocht?.... Aan den vijand?.... vroeg Geert met meesterlijk gespeelde verbazing.

— Och kom, draai er toch niet langer om heen, zei een der matrozen, wijs ons liever den weg; wij willen niets liever dan in dienst van Troeno-Djojo overgaan.

Geert dacht na.

— Nu goed, zeide hij, ik zal het doen, en het is zoo, ik ga naar Troeno-Djojo over.

— Dat spreekt; ik begreep het dadelijk, toen ik u zoo kwistig zag met goudstukken, en wij geven er ook den brui van. Is dat een boel, zooals dat hier toegaat? Gisteren reeds, ge weet het, toen we op marsch zijn gegaan, konden we op den middag al niet verder door de groote hitte; anders zouden we niet in de vallei van Kodong-Boule zijn blijven rusten, en toen we in de doeson Calin-Jamat kwamen, konden we niet verder van vermoeienis. De Compagnie heeft ons niet voor zulke tochten aangenomen. En wat zal het in het binnenland zijn? Men zegt, dat de Javanen daar zoo talrijk zijn als het zand en dat zij allen, of zij aanhangers zijn van Troeno-Djojo of van den Soesochoenan, tegen ons zijn. Van de

geheele expeditie komt natuurlijk geen man terug. Overigens hebben wij ons verbonden op de vloot te dienen, maar niet op expedities naar het binnenland mee te gaan.

— En nu zitten we hier, viel de andere er op in, en hebben gebrek aan voedsel reeds op den tweeden dag en bovendien ook geen gridsen.

— En al hadt je die, dan zou je ze nog niet kunnen vertrouwen, zei Geert. Maar komt nu mee.

Het drietal verdween weer in de hut van den Javaan en kwam er eenige oogenblikken later weer uit. Zij hadden hun handgeld ontvangen en Geert zijne tien goudstukken, vijf voor elk, maar het bloedgeld woog hem als lood in den zak en steeds zag hij dien nacht het hatelijk glimlachende gelaat van Indra voor zich, zooals hij daar voor hem had staan buigen.

— Het eerste, wat ik doe als ik macht heb, mompelde hij, is dien vent te doen opknoopen

VIII.

Vóór wij verder gaan met de lotgevallen onzer helden, dienen wij den lezer op de hoogte te stellen van de gebeurtenissen, die aanleiding gaven tot den beschreven tocht, een tocht van te meer gewicht, omdat hij den weg baande voor de vestiging en uitbreiding onzer heerschappij over Java.

Sinds langen tijd heerschten er onlusten op Java, waarmede de Compagnie zich nog volstrekt niet had willen bemoeien. Zekere Troeno-Djojo, afstammeling van de regenten van Madoera, maakte aanspraak op zeker gebied aldaar en had zich verbonden met Makassaren, die na den oorlog op Celebes langs de kusten van de omliggende eilanden zeeroof pleegden. De versterking, welke deze rooverbenden door de komst der Madoereezen onder Troeno-Djojo ontvingen, maakte hen nog geduchter dan zij reeds waren, en ten slotte versloegen zij de door den Soesoehoenan van Mataram tegen hen afgezonden troepen totaal.

Het natuurlijk gevolg hiervan was, dat deze zeeschuijmers weldra de kusten van het geheele noordoostelijke gedeelte van Java in hunne macht hadden en hoe langer hoe stouter werden. Toen nu nog in het binnenland een opstand werd verwekt door Troeno-Djojo's schoonvader, die in een reuk van heiligheid stond, en de geheele streek

ten oosten van het gebied Lawoe weldra in opstand was, begon het er voor den Soesoehoenan van Mataram leelijk uit te zien.

In dien nood vroeg hij der Compagnie om hulp, en het dient hier nadrukkelijk gezegd te worden, dat de Compagnie, hoe men haar ook moge betichten van roof en diefstal, volstrekt niet graag was om den Soesoehoenan te helpen, iets, waardoor zij toch zeker kon zijn, dat hare macht zou vermeerderen. Neen, de Compagnie had er volstrekt geen lust in, zich in dit wespennest van Inlandsche intriges en knoeierijen te steken. Zij ging er slechts noode toe over en eigenlijk alleen, omdat het niet anders kon, want ook zij leed onder de rooverijen der Makassaren.

Schoorvoetend, zeer tegen haar zin, ging de Compagnie er dus toe over om troepen in het veld te brengen, doch als een natuurlijk gevolg van dien tegenzin werd het beproefd met een klein getal troepen onder den bevelhebber Poleman. Het gelukte hem de Makassaren te slaan en een hunner voornaamste bevelhebbers te dooden, maar zijne macht was te gering om door te tasten.

Inmiddels trok Troeno-Djojo van deze machteloosheid der Hollandsche troepen uitstekend partij. Hij koos Kediri tot zetel van zijn gezag, versterkte die stad zoo veel hij kon en verklaarde zich tot onafhankelijk vorst.

De Soesoehoenan, zich nu nog erger bedreigd ziende, drong bij de Compagnie alweder op hulp aan. Ziende dat de zaken nu zelfs zóó ernstig geworden waren, dat de Hollanders zelf wel eens gevaar zouden kunnen loopen, besloot de Compagnie dan ook den Soesoehoenan te helpen.

De nieuwe expeditie, onder bevel van Speelman, ging

spoedig tot handelen over. Speelman trof eene overeenkomst met den Soesoehoenan van Mataram, waarbij de Compagnie zich verbond om hem in alles tegen den vijand van Mataram te helpen, op voorwaarde, dat hij dan de kosten van den oorlog zou betalen, dat de Hollanders vrij zouden zijn van het betalen van tolgelden bij het invoeren van handelswaren in de Javaansche havens, dat zij overal kantoren en scheepstimmerwerven zouden mogen stichten, enz.

Op deze voorwaarde zou de Compagnie den Soesoehoenan helpen, en de Soesoehoenan nam die conditiën terstond aan.

Onderhandelingen met Troeno-Djojo leidden tot geen resultaat. Deze had zich te Soerabaja gevestigd en versterkt. De vriendschap met de Makassaren was uit, en de Madoereezen en Makassaren bevochten elkander nu even hard als zij vroeger vrienden en bondgenooten waren. Na langen tijd vergeefsche moeite te hebben gedaan om dien prins tot den vrede over te halen, viel Speelman hem eindelijk op den 12^{den} Mei aan en vermeesterde de sterkte na een hardnekkig gevecht van twee uren. Het gelukte Troeno-Djojo echter te ontvluchten naar Kediri, waar hij zijne verstrooide benden spoedig weder rondom zich verzamelde.

Speelman, van zins Troeno-Djojo ook in het binnenland op te zoeken en te verdrijven, besloot echter eerst den aanhang van Troeno-Djojo op het eiland Madoera zelf te vernietigen. Hij stak dus in Juli naar Madoera over, nam Arosbaja in en eenige andere plaatsen, doch werd door de ernstige gebeurtenissen, welke op Java waren voorgevallen, genoodzaakt ijlings naar Soerabaja terug te keeren.

Want op Java, waar de Soesoehoenan van het Rijk van Mataram reeds lang niet meer in staat was om zijn land te regeeren, was de opstand hoe langer hoe erger geworden. Plotseling kwam nu het bericht, dat de stad Mataram, de residentie van den Javaanschen Sultan, verwoest was, dat de Soesoehoenan (of Sultan) zelf gevlucht was en tijdens die vlucht van verdriet en ellende was omgekomen. De oude onttroonde vorst, die een rechte tiran was geweest, was van iedereen, zelfs van zijne kinderen, uitgenomen een zijner zonen, dien hij als zijn opvolger verkozen had, verlaten, en zoo was hij gestorven, door niemand betreurd. Zijne andere zonen, die reeds bij zijn leven tegen hunnen vader in opstand waren gekomen, maakten ieder voor zichzelf aanspraak op de kroon van Mataram en beproefden een aanhang te verkrijgen, die hen daartoe in staat zou stellen. Uit de verwoeste residentie waren ook de dochters van den Soesoehoenan geroofd, de rijkssieraden, waaronder de oude kroon van Mataram, waren buit gemaakt en de olifanten waren met buit beladen Kediri binnengekomen, waar Troeno-Djojo met zijne Madoereezen zich nu gereed maakte om Soerabaja te vermeesteren.

Men ziet, dat de zaken allesbehalve goed stonden. De Sultan, welke de hulp der Compagnie had ingeroepen, was dood, zijn rijk uiteengespat en verdeeld onder verschillende kroon-pretendenten, de hofplaats verwoest en het geheele land onderling verdeeld, terwijl Troeno-Djojo thans de grootste macht bezat en zich gereedmaakte om ook de Hollanders voorgoed van Java te verdrijven.

Dat was nu het eenvoudige gevolg van de bekrompen manier, waarop de Compagnie de zaken aanvatte.

Had men Speelman, toen hij Troeno-Djojo te Soera-

baja versloeg, versterking gezonden om tegelijkertijd den voorgenomen tocht naar het binnenland en dien naar Madoera te kunnen doen, dan ware het nimmer met het Rijk van Mataram zoo ver gekomen. Doch Speelman's uitgeput en ziek legertje kon niet terstond een tocht naar Kediri ondernemen en versterking kreeg hij niet. Ja, men antwoordde hem, op zijn verzoek daartoe, dat men te Batavia niet meer dan 50 man kon missen en dat de Compagnie geen enkelen soldaat wilde wagen op een krijgstoct naar het binnenland. Toen Speelman dan ook te Soerabaja terugkwam, vernam hij niet alleen al dat belangrijke nieuws, maar kreeg hij tevens in last zijne troepen daar bijeen te trekken ten einde op het eerste bevel naar Batavia te komen.

Hoewel met leedwezen, voldeed Speelman aan dien last. Hij vernietigde de sterkten te Soerabaja en schepte zich in naar Japara, om den jongen Sultan te ontmoeten en te zien of men de zaken met hem kon regelen. De andere zonen van den Soesoehoenan wilden hun broeder als opvolger niet erkennen en matigden zich, zooals wij gezien hebben, het recht aan te beproeven ook een deel van het rijk te krijgen. Voorshands hadden zij zich in Bagelen vereenigd en zetten vandaar uit den oorlog met de Madoereezen voort, doch met niet veel geluk, daar hun heldenmoed niet bijzonder groot was.

De nieuwe Soesoehoenan van Mataram zocht in de allereerste plaats hulp bij de Compagnie. Zijn vader had hem dat op zijn sterfbed aanbevolen en de zoon was een veel te onbeteekenend jongmensch, om zich alleen door den warboel heen te slaan. Hij kwam dus naar Japara tot Speelman, en deze beloofde hem de hulp der Compagnie, maar natuurlijk tegen betaling, daar het van ons niet te verwach-

ten was, dat wij geld en bloed om niet zouden offeren, enkel om de onderlinge twisten der Indische vorsten te beslechten.

En zoo kwam het, dat de Sultan van Mataram, die toen reeds 310000 realen schuldig was, eene schuld die natuurlijk van zijn vader op hem was overgegaan en waar elke maand 20000 realen bijkwamen, de zeehavens van Java gelegen tusschen Krawang en Java's Oostpunt in pand gaf voor die schuld.

Verder erkende hij hare aanspraken op het land, dat de Compagnie reeds bezat, en schonk er nog een aanzienlijk deel bij, terwijl bovendien der Compagnie ook het uitsluitend recht van invoer van de voornaamste koopwaren in de Javaansche havens werd toegestaan. Later bedong Speelman nog veel meer voordeelen en bezittingen voor de Compagnie.

Men houde wel in het oog, dat Speelman alléén de man was, die dit alles bewerkte. Aan hem, Cornelis Speelman Janszoon, admiraal en opperbevelhebber over de krijgstoerusting naar Oost-Java, was de Compagnie dit alles verschuldigd. Zijn naam mag schitteren naast dien van Jan Pietersz. Koen en moet bij iedereen, die eenig belang stelt in zijn land, bekend zijn.

Zonder bloedvergieten, zonder roof en alleen als belooning voor verleende hulp aan den rechtmatigen vorst van Oost-Java, zulke rijke bezittingen te verkrijgen moest der Compagnie wel toelachen, zou men zoo meenen. Het tegendeel was echter waar. Speelman werd om zoo te zeggen niet alleen nauwlijks bedankt, maar de Compagnie maakte zelfs bezwaren om het aan te nemen. Geen wonder dat Speelman wrevelig werd en soms allesbehalve malsche brieven aan de Heeren te Batavia schreef.

Hijzelf was even doortastend en flink als de Hooge Heeren Bewindhebbers te Batavia aarzeland en zwaar-tillend. Hij zou het liefst regelrecht naar Mataram en Kediri zijn getrokken, aan het hoofd van zijne troepen die steden ingenomen en den Sultan op den troon zijner vaders hersteld hebben. Maar de Regeering drong zelfs op terugkeeren aan en dit verbitterde hem zóó, dat hij dreigde zijn ontslag te zullen nemen. Wat den jongen vorst aangaat, deze had geen moed genoeg om die expeditie mede te maken, en zoo kwam men geen stap verder, terwijl de zaken in het binnenland telkens anders werden. De derde zoon van den overleden vorst had zich nu binnen Mataram, dat, na door de Madoereezen in de asch te zijn gelegd, door hen verlaten was, genesteld en regeerde daar met zijn aanhang.

Door het aarzelen van de Hollanders en den jongen vorst begon Troeno-Djojo intusschen het hoofd meer op te steken. Javaansche grooten, door Speelman aange-steld, leverden de steden, waar zij gezag voerden, in handen van de opstandelingen en deze rukten steeds verder voorwaarts.

De jonge vorst trok zich niet veel van alles aan, en Speelman, die wel geneigd was hem krachtdadig te helpen, had geen zin om alles alléén te doen; en zoo was hij ten laatste gedwongen den Soesoehoenan eens in den vollen raad zijne lafheid onder het oog te brengen en hem de verzekering te geven, dat hij geen enkel soldaat meer zou wagen, indien niet eerst de Javanen toonden, dat het hun ernst was met het herwinnen van hun rijk.

Nu hielp er niets meer aan en de Javanen trokken den opstandelingen te gemoet. Van de beide bevelhebbers was er echter slechts één te vertrouwen, namelijk de oude

Martapoero, Groot-Gouverneur der Oosterstranden. Speelman kende hem als een dapper en trouw man, en vóór hun vertrek liet Speelman dan ook al de mantries en andere hoofden bij zich komen en deelde hun met donderende stem mede, dat, zoo zij hun ouden en dapperen aanvoerder in den steek lieten, hij hun een kogel door den kop zou jagen.

Martapoero, die gezworen had, dat hij, indien hij geslagen werd, niet levend zou terugkeeren, tastte met 1500 man de opstandelingen te Koedoes aan en heroverde die plaats, waarop Patie en Djamana hem ook in handen vielen,

Nu liet Speelman ook de Compagnies troepen onder de Kapiteins Renesse en de la Roserie oprukken, want de opstandelingen hielden met 20000 man te Grologan stand en hielden niet op alle moeite te doen om den dapperen Martapoero om te koopen. De gouverneur was echter onomkoopbaar en liet elken bode, die men hem zond, terstond om het leven brengen.

Drie Javaansche legerafdeelingen rukten nu, ondersteund door Hollandsche soldaten, tegen den vijand op, dreven hem terug en bezetten Djepan, welke plaats Speelman wilde bezetten om er voor den volgenden veldtocht zijn uitgangspunt van te maken.

Tegelijk met dit gunstige resultaat kreeg men ook betere berichten van de oostkust. De strijd tusschen Troeno-Djojo en de Makassaren werd met meer bitterheid dan ooit gevoerd, en dat deze beide vijanden elkander om hals brachten, kon niet anders dan goed voor de Compagnie zijn.

Ongelukkig staken de Heeren Bewindhebbers te Batavia weer opeens eene spaak in het wiel en ontboden

Speelman naar Batavia op. Speelman werd ziek, het behaalde voordeel ging door list en verraad verloren en Djepan geraakte weer in 's vijands handen, terwijl de dappere Martapoero door verraad om het leven kwam.

Met dat al had de Compagnie zich verbonden den jongen Soesoehoenan op den troon zijner vaderen te herstellen en moest nu ook die belofte houden. Niemand wilde den jongen Sultan als vorst erkennen. De Javaansche grooten maakten hem belachelijk en verachtelijk in de oogen van het volk, en vertelden dat hij nu geheel een Hollander was geworden en den Mahomedaanschen godsdienst had afgezworen. Zijne broeders vooral wilden hem niet erkennen en gingen voort voor eigen rekening te werken.

De commandeur de Saint-Martin kwam nu in Speelman's plaats te Japara, waar hij met een klein garnizoen en den Soesoehoenan verblijf hield. Verder lag er in enkele plaatsen bezetting en op die wijze beproefde de Compagnie, of zij nog niet een tijd lang de zaken slepende kon houden. Natuurlijk echter werd de vijand te stouter, naarmate de Compagnie rustig bleef, en waren herhaalde aanvallen op onze posten het gevolg daarvan. Zóó kon het niet blijven, en toen er twee van de prinses, die aanspraak op de kroon van Mataram maakten, plotseling aan eene toen heerschende ziekte stierven, achtte de Compagnie, nu zij zich niet meer in een broedertwist had te mengen, het oogenblik geschikt om tusschen beiden te treden.

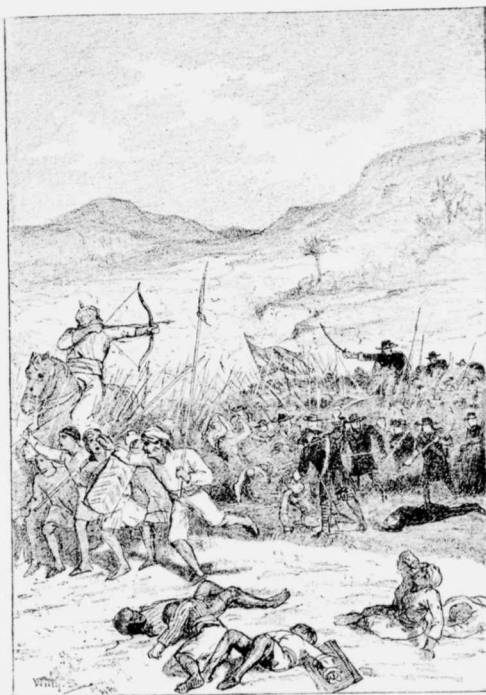
Als een gevolg van dit besluit verliet het expeditielegertje den 27sten Juli 1678 de reede van Batavia en kwam op 4 Augustus te Japara. Nimmer had dit korps op een beter oogenblik kunnen aankomen. Een leger

van Troeno-Djojo, sterk 20000 man, rukte juist tegen Grobogan en Demak op. IJlings landde men dus te Demak en kapitein Tak geraakte, nauwlijks aan land gekomen, reeds met den vijand slaags. De aanval van Tak was hevig en hoewel hij slechts een handvol soldaten had (332 man), wierp hij den vijand terug en bracht hem in wanorde op de vlucht; 25 vaandels, 125 paarden en 4 kanonnen vielen hem in handen en vier vijandelijke bevelhebbers werden gekwetst.

Dit gevaar was dus voorloopig afgewend. Troeno-Djojo's geslagen leger verstrooide zich naar het binnenland om zich te Kediri te verzamelen.

Nu besloot men op den ingeslagen weg voort te gaan, Troeno-Djojo te verslaan en gevangen te nemen en den Soesoehoenan op den troon zijner vaderen te herstellen.

Het was met dit doel, dat de expeditie, die wij reeds een eindweegs op haar tocht vergezelden, uittrok, en zoo kennen wij nu den stand van zaken omstreeks September 1678, op het tijdstip dat de eerste Nederlandsche krijgsmacht hare eerste lauweren ging plukken in het hart van dat fraaie eiland, waar het later nog zoo menigen strijd te strijden zou hebben.

De aanval van Tak was hevig. (Blz. 48).

IX.

Op den achtsten September was het hoofdkorps te Gogodong aangekomen en werd eene algemeene inspectie gehouden, want de Javaansche hulptroepen waren nu aangekomen. Het zag er echter niet naar uit, dat men veel genoeg van die bondgenooten zou hebben. Wel zagen zij er keurig opgedrild uit, met standaards, vlaggen en wimpels en was het geheel een schilderachtig tooneel, maar met de wapens was het treurig gesteld. Lansen en krissen zag men het meest, en al mochten die op eene parade een goed effect maken als de zon er op schitterde, de Hollandsche bevelhebbers hadden liever wat meer musketten gezien en kanonnen, en bovenal wat meer discipline in dien ordelloozen hoop gewenscht. Alleen van den ridderlijken radja Palakka van Boni kon men iets beters verwachten. Zijne Boegineezen stonden, evenals hun aanvoerder, als dapper bekend en hijzelf had met onze hulp eenmaal zijn rijk op de Makassaren heroverd.

Een paar uren na afloop van deze inspectie liepen drie mannen langs den oever van de rivier Toedoenong in zuidoostelijke richting voort. Twee van hen was het duidelijk aan te zien, dat zij op marsch waren, daar zij

al hunne benoodigdheden bij zich droegen. Het waren de beide matrozen, die wij reeds kennen, terwijl de derde niemand anders was dan korporaal Bartsoen.

— Je mag praten wat je wil, zei een der matrozen tot den korporaal, maar 't is eene beroerde commissie, die we gekregen hebben, en ik zeg nog niet, dat ik er van terugkom.

— Ben je dwaas, zei Geert, niet van terugkomen? Je vergeet, dat kapitein Tak je vóór is en den weg heeft schoongeveegd. Neen, gevaar is er niet, hoor!

— O, denk je dat ik dat meen? Neen maat, dat is het niet, want wat dat betreft, die ons aanvallen zijn in ieder geval lieden van Troeno-Djojo en van die heb ik niets te vreezen. Het is maar, dat het zou kunnen gebeuren b.v., dat die Javanen je doodschoten of spietsten, vóór je den tijd had om te zeggen wie je was.

— Ja, dat is waar, zei Geert peinzend. Dat daarop nu niets te verzinnen is!

— Wel, zei opeens de matroos, die Klaas heette, als we ons eens verkleedden als Javanen?

— Duivels, Gijs! riep zijn makker, daar zeg je wat. We zijn bruin genoeg om voor Arabieren door te gaan en van dat soort zijn er bij Troeno-Djojo genoeg. Bovendien zal dat eene betere vermomming zijn dan als Javaan. Op Javanen gelijken wij in niets, maar als Arabieren, dat kan er bij door.

— Klaas heeft gelijk, riep Geert uit, 't is een mooi plan; dat we daaraan niet eer gedacht hebben!

— Het is maar de kwestie om het uit te voeren, zei Klaas nadenkend. Hoe komen wij bij voorbeeld aan de plunje.

— Ja, zei Gijs, dat is niet gemakkelijk; het zou eeuwig jammer zijn, als het daarop afstuitte, want het is een duivels mooi plan.

— Heerlijk mooi, zei Geert, wat je als soldaat van de Compagnie niet doen kunt, dat kan je nu doen; ik wou dat ik bij jelui was.

— Wel, wat duivel, ga mee! riep Gijs opeens uit. Wat weerhoudt je?

— Ik meegaan? zei Geert, en jelui moeten naar kapitein Tak.

— *Moeten*, ja, maar dat wil nog niet zeggen dat we gaan, gaf Klaas ten antwoord. Kerel, ga mee met ons, op den een of anderen dag moet je toch overgaan.

— Jawel, maar Indra, begon Geert aarzelend, heeft immers afgesproken, dat hij mij zou komen zeggen, wanneer ik komen moest.

— Indra! riep Klaas, wat kan ons die baviaan schelen; denk je, dat ik me door zoo'n vent laat commandeeren? Al was hij officier, dan deed ik het nog niet!

— Nu, wat doe je? vroegen zij een oogenblik later weer aan Geert, denk er eens aan wat er misschien te deelen zal vallen, als we onze zaken goed doen.

Geert Bartsoen dacht niet lang na. In troebel water is het goed vissen, dat wist elk van dit edele drieland maar al te goed. In de tegenwoordige omstandigheden konden zij in dit in opstand zijnde land als het ware doen wat zij wilden, zonder bijna nog tot geweld hunne toevlucht te behoeven te nemen. Klaas en Gijs van Vliet, broeders in werkelijkheid en in de misdaad, waren belast geworden met het overbrengen van brieven aan kapitein Tak, die op Groenpol aan zou marcheren. Zij waren met die order belast, wijl zij als onversaagde kerels bekend stonden, knapen, die voor dood noch duivel vreesden en voor geen dertig Javanen zouden wijken. Alleen waren zij wat weinig nauwgezet van geweten, maar men

kon het in die woelige dagen voor den Indischen dienst niet zoo nauw nemen, en men zag veel door de vingers, wat tegenwoordig als misdaad zou gestraft worden. Wat in dienst der Compagnie in de Oost diende, was voor een groot deel niet van het beste gehalte, maar men kon geen betere elementen krijgen en roeide dus met de riemen, die men had.

— Wel, zei Geert dus, ik ga mee.

— Goed, zóó mag ik het zien, zei Klaas, en daar heb je de hand er op. Laten nu die Indra en die Troeno-Djojo naar den duivel loopen, wij doen zaken voor eigen rekening en daarmee uit!

— Maar wat is nu je plan? vroeg Geert.

— Wel, dat is eenvoudig genoeg, zei Klaas, die als oudste gewoonlijk het woord voerde. We doen ons bij de Inlanders voor als gezanten van het Hof van Bantam. Je weet, dat de Sultan van Bantam heult met de opstandelingen. Op die manier komen we in het vertrouwen van de lui en handelen dan verder naar omstandigheden. Komen wij toevallig met de onzen in aanraking, welnu, dan zijn we de boden, die brieven voor kapitein Tak overbrengen. Op die wijs komen we nergens als vijanden, maar overal als vrienden.

— Mooi, zeide Geert knikkend, en ook Gijs gaf zijne instemming met zijns broeders voorstel te kennen.

— Vooruit dan maar, zei Klaas, en laten we hopen, dat we fortuin maken.

— En, voegde Gijs er bij, laten we zorgen zoo spoedig mogelijk aan plunje te komen om ons te verkleeden.

Zij zetten nu met hun drieën den tocht voort door de rijstvelden langs de rivier in de richting van het Kandang-gebergte, terwijl links van hen het Lawoe-gebergte zich verhieft,

X.

— Ze zijn toch verduiveld stom, die officieren van ons, begon Geert Bartsoen een oogenblik later: daar geven ze jelui nu, door die opdracht om brieven over te brengen naar kapitein Tak, zelf de gelegenheid om over te loopen naar den vijand.

— Ach jongen, wat zal ik je daarvan zeggen: men kan ook aan iemands neus niet zien wat hij van plan is, antwoordde Klaas.

— Maar wat zullen we nu, wat mij betreft, doen, als we op de troepen van Tak stooten.

— Wel eenvoudig zeggen, dat jij de overbrenger van de brieven bent, en dat wij tot je bescherming, en hulp zijn meegezonden.

— Maar dat komt later toch uit, zei Geert, en bovendien zal in deze brieven wel gesproken worden van jelu tweeën, maar niet van mij.

— Och kom, wat geeft dat allemaal? Ten eerste gaan wij niet naar kapitein Tak; ten tweede kunnen wij dus alleen een detachement of patrouille ontmoeten en die openen de brieven toch niet; ten derde hebben ze in het leger niet het minste idee, dat jij met ons mee bent. Je wordt dus opgegeven als vermist of gedeserteerd en daarmee is het uit. Misschien kondt ge ook wel een anderen naam aannemen, als je dat beter vindt; zijn er

daar bij het korps van Tak soms lui, die je kennen?

— Bij Tak, zei Geert zich plotseling bedenkend. Te duivel ja, daar is een neef van mij.

— Wat is die vent?

— Ruiter, — anders niet. Hel en duivel, daar had ik niet aan gedacht!

— Waaraan niet?

— Wel, je moet weten, die vent weet alles.

— Van je plannen?

— Ja! Hoe die duivelsche vent het weet, begrijp ik niet, maar op een keer heeft hij mij opeens verteld, dat hij alles wist.

— En bracht hij je aan?

— Neen, dat niet. Dat zou hij nooit doen, heeft hij gezegd.

— Dat noem ik mooi, riep Klaas onwillekeurig getroffen uit, hij wou dus zijn bloedverwant niet aan de galg helpen.

Geert trok een leelijk gezicht en rilde.

— Maar, merkte Gijs aan, dan behoef je ook voor dien neef niet bevreesd te zijn.

— Ja, dat is allemaal goed en wel, zei Geert, maar ik vind het toch alles behalve aardig, dat er iemand is, die zoo alles van je weet. Hij heeft je toch maar altijd in zijne macht.

— Dat is zoo, zei Klaas, maar wat zal je er aan doen?

— Niet veel, zei Geert weifelend, uit den weg helpen kan je zoo iemand niet.

— Wat? Wie dat deed, zou toch wel de grootste schoft zijn, die er op Gods aardbodem kan rondloopen, riep Klaas uit.

— Maar hoe heet die neef? vroeg Gijs.

— Huijg Somer, zei de korporaal.

— Somer? riepen de beide matrozen op een toon van verbazing uit. Jacob Somer?

— Neen, Huijg, zei ik immers. Jacob was zijn vader.

— Hm! zoo, is die neef van je dus de zoon van Jacob Somer. Wel Jacob hebben wij goed gekend. Laat eens zien, hij was indertijd in het leger van Speelman.

— Waarvan hij deserteerde....

— Dat lieg je, korporaal....

Klaas, die dit had gezegd, keek Geert allesbehalve vriendelijk aan.

— En ik zeg je, zei Geert woedend wordende, dat iedere soldaat je dat zal vertellen, als je er maar naar vraagt.

— Dan is hij gevangengenomen of wat ook, zei Klaas, maar ik zeg je, Jacob Somer was niet in staat om te deserteren, en die dat het eerst heeft verteld, was de gemeenste, liederlijkste kerel, die er bestaat.

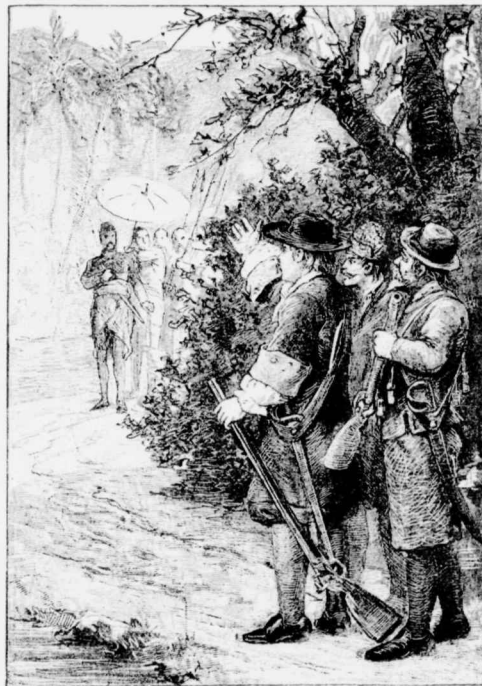
— Enfin! zei Geert de schouders ophalend, ik weet er niets meer van dan wat iedereen er van vertelt.

— Ik heb hem goed gekend, zei Klaas. De man was al rechtschapenheid, eerlijkheid en braafheid en zou zich voor een ander hebben uitgetkleed; daarbij was hij bekend om zijne vaderlandslievende gevoelens, en zulk een man zou naar den vijand overloopen? Dat is een gemeene leugen, anders niet....

Wat Klaas nog meer wilde zeggen, bleef achterwege door een waarschuwend woord van Gijs.

— Hola! wat hebben we daar? riep deze opeens.

Om den hoek van een bosch verscheen een troepje van een zestal Inlanders. Een hoofd of edelman met vijf volgelingen. Zij waren allen natuurlijk gewapend en sche-

— Hola daar! riep Klaas: in naam van de Compagnie, wie zijt gij?
(Blz. 58).

nen niet tot de vrienden van de Compagnie te behooren, want op het gezicht van de drie soldaten bleef de troep staan en grepen allen naar de wapens.

— Ziezoo, je hoeft niet te vragen of dat vijanden zijn, zeide Klaas zijn musket aanvallend, daar zullen we mee te spreken krijgen. Kalm hoor en opgepast! Maar we kunnen hun eerst vragen, wat zij willen.

— Hola daar! riep Klaas: in naam van de Compagnie, wie zijt gij?

Het eenige antwoord, dat gegeven werd, was met de wapens; want eensklaps stormde de geheele troep vooruit en stortte zich met gevelde lansen en getrokken krissen op de drie soldaten.

— Wel bl... dat is vlug! riep Klaas uit, den haan overhalend en toen, het zware musket bij de tromp grijpend, deed hij er zóó'n fellen slag mede naar den hoofdman van den troep, dat het brak, maar niet zonder dat hoofd neder te vellen. Gijs had op dezelfde manier gehandeld en daarna trokken de beide matrozen hunne messen en sneden er op los, dat het een aard had.

In minder tijd dan het te vertellen is, was de strijd beslist; twee inlanders gingen op de vlucht en de andere vier lagen dood of zietogend op den grond.

De drie mannen keken elkander eenigszins versuft aan. Alles was zoo snel in zijn werk gegaan, dat zij nog eenige oogenblikken noodig hadden om tot bezinning te komen. Zij veegden, op hunne musketten leunend, zich het zweet van het hoofd en het bloed van de handen en het geslaat, en overzagen toen het slagveld.

— Dat is duivels gauw in zijn werk gegaan, zeide Geert.

— Ja, daarop valt niets af te dingen, merkte Klaas

aan. Je ziet er alweer uit, hoe noodig het is, dat wij inlandsche kostumes krijgen. We zijn natuurlijk aangevallen door volgelingen van Troeno-Djojo, en dat kon ons op een anderen keer noodlottig worden.

— Nu, zei Gijs, we hebben ze nu. Wij trekken deze kerels hunne plunje uit; daar ligt een opperhoofd en daar een paar, die ook goed gekleed zijn.

— Waarachtig, het is zoo, derhalve is deze geschiedenis, het een bij het ander genomen, nog een gelukje.

Zij legden musketten en sabels ter zijde en begonnen de verslagenen te plunderen.

Het was avond, maar er heerschte geen duisternis, want de maan, goot haar zilverwit licht over het aardrijk uit en deed haar best hare groote, schitterende mededingster, de zon, te gelijken.

In de stad Kediri heerschte eene drukkende stilte. En geen wonder, want de bevolking, afgemat van den zwaren arbeid aan de versterkingen van de stad, genoot rust. De lieden lagen uitgestrekt waar zij, door vermoedenis uitgeput, neergevallen waren: op de baleh-balehs, in de straten, op de pleinen, onder de palmen en cocosboomen, ja, overal! Geen enkele waakte van de wachters op de muren en aan de rivier, en van de bezetting der 43 batterijen rondom de vesting. En misschien zelfs waren er onder die, welke waken moesten, ook nog wel velen, die niet waakten. Ja, zelfs met het gevaar voor oogen, dat Troeno-Djojo's bevelhebber of hijzelf misschien, hen zoude betrappen, als zij straks de nachtelijke ronde zouden doen. In dat geval was hun vonnis spoedig geveld.

In het paleis van Troeno-Djojo, den versterkten hof, heerschte zoo mogelijk nog grooter stilte dan daar buiten in de stad, en toch sliep hier niemand. Neen, niemand, want Troeno-Djojo sliep niet spoedig en zoolang hij niet sliep, zou er niemand aan hebben durven denken de moede leden uit te strekken ter ruste.

Geen wonder, dat het hoofd van den opstand, beter gezegd de Madoereesche veroveraar, die om vroeger onrecht te wreken reeds half Java aan zijne macht had onderworpen, den ernst der tijden in aanmerking genomen, niet kon slapen. Wat hij nooit gedacht had, was gebeurd: De Hollanders, de mannen van de Handels-Compagnie, die van zoo verre gekomen waren om in Java handel te drijven, rukten met een leger op naar het binnenland, om den laffen verwijfden zoon van den ouden Soesoehoenan op den troon zijner vaders te herstellen. En die vreemde indringers werden nog wel bijgestaan door Javanen. Hoe was het mogelijk, dat men zich zoover kon vergeten?

En zoo dacht hij aan de Makassaren, met wie hij een verbond gesloten had om den gehaten vreemdeling van Java te verdrijven, en hoe dat verbond weer verbroken was. Ja, verbroken, op het tijdstip, dat hij hunne hulp het meest noodig had. En toch, was dat niet grootendeels zijne schuld? Nu kwamen de Hollanders reeds op Kediri aan. O! hij wist het goed, want zijne spionnen dienden hem goed. En hij had niet eens de noodige wapens om hen te bestrijden. Zij, met kanonnen en geweren er bij. Ja, wat was het waarmede de zijnen gewapend waren? Afgedankte wapens van de Portugeezen, indertijd opgekocht, sommigen van eigen maaksel, maar gebrekkig.

Zoo zat de geweldenaar of liever lag hij daar op de rustbank, onder de galerij, die aan den tuinkant was, omringd van bedienden en hovelingen, van slaven en vrijen. Tusschenbeide slurpte hij den verfrisschenden drank, die vóór hem stond en keek dan weder, in diepe, sombere gedachten verdiept, voor zich uit.

Achter hem stond een slaaf, een blanke, wiens geheele bovenlijf naakt was, en die als éénig kleedingstuk een

kleurig gestreepte linnen pantalon aanhad, waarover een roode gordel. Geen kris stak echter in dien gordel en zijn geschoren hoofd was door een eenvoudigen witten hoofddoek bedekt. De man, die evengoed vijftig als zestig jaar kon zijn, zag er volstrekt niet als een Maleijer of Javaan uit. Integendeel, hij had zóó duidelijk een eenvoudig Hollandsch gezicht, dat men aan zijne nationaliteit haast niet kon twijfelen. Hij hanteerde een grooten waaiar in den vorm van een palmblad uit vederen vervaardigd en verjoeg daarmede gestadig de insecten, die zijn verheven gebieders te dicht mochten naderen.

Opeens keek Troeno-Djojo uit zijne overpeinzingen op en wendde zich tot den slaaf.

— Wilt ge kanonnen maken, ellendige slaaf? vroeg hij barsch.

De oude man schudde het hoofd en perste zijne lippen samen. Deze bewegingen gingen hem zeer kalm af, maar een opmerkzaam toeschouwer zou het niet ontgaan zijn, dat er een pijnlijke, angstige trek over zijn gelaat trok.

— En waarom wilt ge niet, kind des duivels? riep Troeno-Djojo uit.

— Gij weet het, Heer!

— Omdat ge de wapens niet wilt smeden, die uw volk zullen verderven! riep Troeno-Djojo uit. Maar ik heb gezegd, dat ik u rijk zal maken. Deze slavendiensten zullen uw deel niet meer zijn en gij zult bevelen in plaats van te gehoorzamen. Wil ik u niet alles geven, als ge mij dienen wilt?

— Ik weet het, Heer, maar gij vergeet, dat ik een kriegsgevangene ben en geen man, die vrijwillig in uw dienst is getreden. Bovendien zal niemand ooit zeggen, dat Jacob Somer een overlooper en verrader is geworden,

die de kanonnen maakte, waarmede op zijne wapenbroeders gevuurd moest worden.

— En als ik u zeg dat gij het *zult* doen, *dat ik het wil*, ik, Troeno-Djojo, vorst van geheel Oost-Java?

— Eer zal deze hand verlammen, zeide de slaaf, eer ik een verrader word!

Troeno-Djojo sprong woedend op, en een anderen slaaf aanziende, zeide hij:

— Geesel hem, tot het riet aan flarden is.

De aangesprokene, een reusachtige Arabier, wenkte een viertal bedienden, die den slaaf grepen en wegvoerden naar het midden van den hof. Daar bonden zij hem aan een paal, die voor dergelijke doeleinden daar geplaatst scheen en weken toen terug.

De Arabier nam met een wreeden grijnslach een stevig lang bamboes uit de handen zijner knechts aan en liet dat op de ontbloote schouders en rug van den armen slaaf nederdalen, met eene snelheid die onbegrijpelijk was.

Binnen weinige oogenblikken droop het bloed uit de meer gescheurde dan geslagen wonden, want de beul reet met helse vreugde het vel bij elken slag van het bamboes open met een bijzondere handigheid, welke bewees, dat de ellendeling een meester was in het martelen. Spoedig was het bamboes in verscheidene deelen gespleten en nu werd de marteling nog veel erger, daar nu de scherpe kanten van die lange smalle reepen als zoo vele messen werkten, en den rug en de schouders van den ongelukkige tegelijk opensneden en kerfden.

Lang, zeer lang bleef de ongelukkige standhouden, en geen kreet zelfs ontsnapte aan zijne lippen. Ten laatste echter werd hij door de pijn overmanl en, door het bloedverlies flauw geworden, zakte hij met een doffen kreet ineen.

Troeno-Djojo sprong op.

Was hij dood, de man van wiens kundigheden hij nog altijd hoopte te profiteren?

Met woest rollende oogen sprong hij op den beul toe.

— Ge hebt hem gedood, ellendige hond! klomk het van zijne lippen.

De Arabier deinsde ontzet terug. Hij had immers slechts gedaan wat hem gelast was.

Maar bliksemsnel trok Troeno Djojo zijne lange kris en stak die den beul, zonder een woord verder te spreken, in de borst.

Het scheen, dat hij met dat bloedige werk goed vertrouwd was, want de ongelukkige Arabier zakte zonder een kreet te slaken ineen.

Toen keerde de dwingeland zich weder naar de galerij en monsterde met vlamme oogen zijne volgelingen en bedienden, uit wier midden een flauwe kreet van schrik was opgegaan.

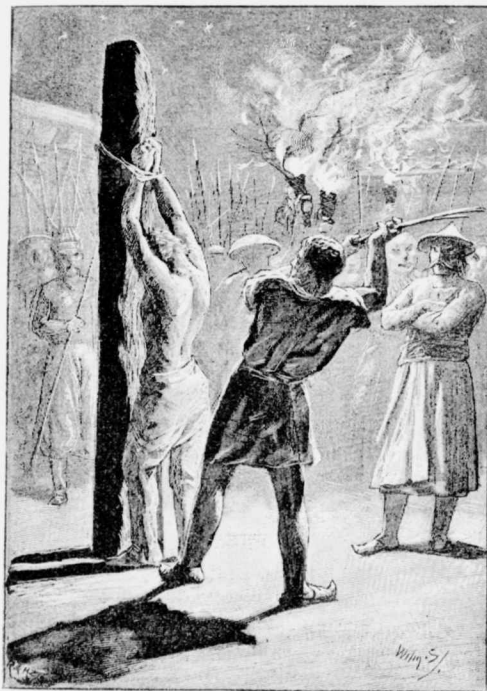
Maar allen stonden roerloos, met gebogen hoofd, en waagden het zelfs niet adem te halen.

— Verzorgt hem! klomk het kort van zijne lippen en zijne stem klomk heesch, toen hij op den gegeeselden Hollander wees.

Ijlings sprong een viertal bedienden toe, die den gemartelde ontbonden; zij droegen hem weg, terwijl een paar heelmcesters hen volgden.

— Het kost u het hoofd, als hij niet herstelt! riep Troeno Djojo den doctoren nog na.

Toen zette hij zich neder op de rustbank en keek met een verbolgen gelaat op naar de maan, die met haar zilverlicht dit tooneel van barbaarsche ongerechtigheid verlichtte.

Geest hem, tot het riet aan flarden is. (Mz. 63).

Daarboven vlogen de Kalongs om de uitgebreide kruin van den waringin en dartelden als het ware in de lucht.

Troeno Djojo volgde die vliegende honden met zijne oogen en ... benijdde hen.

Wat was hij, nu de Hollanders eindelijk uit hun weifelen wakker geschud tot handelen waren overgegaan? Wat zou er van hem worden? Was het niet te voorzien, dat hij zoodra de kans keerde, een zwervende balling zou worden, die in een verscholen hoekje van den een of anderen Kampong eene portie rijst zou nuttigen, hem door een van de zeldzame oprechte aanhangers toegestopt. Want o! hij wist het zoo goed, hoe weinig hij op de zijnen kon vertrouwen. Wel ging de haat tegen den vreemdeling boven alles, maar daartusschen stond het eigenbelang en dat gaf den doorslag. Menigeen zou kruipen en den vijand de voeten kussen, alléén om have en goed te behouden. Zij, die nu voor hem beefden, zouden dan de eersten zijn om hem verraderlijk over te leveren, zij, die hij uit de laagste lagen der maatschappij had verheven tot hoogen rang, zouden, voor de zekerheid in dien rang gehandhaafd te worden, hun weldoener verraden en verkoopen. Dat wist hij en dat was het wat hem griefde. Daarop stuitte zijne verheven plannen om Java vrij te maken van vreemde overheersching, ten eenenmale af.

Neen, dan waren die Hollanders andere soort van lieden. Hoevelen had hij er niet tot slaven gemaakt. Hoevelen had hij er niet de verlokkelijkste aanbiedingen gedaan, zoo zij in zijn dienst traden? Maar enkelen slechts, enkele ellendelingen, juist het uitschot er van, namen zijn voorstellen aan.

Op dat oogenblik naderde een man, die door een der wachten werd binnengeleid, en wierp zich voor Troeno Djojo ter aarde.

— Heer, hier ben ik! mompelde hij, na de gebruikelijke begroeting te hebben uitgesproken.

Het woeste gelaat van Troeno Djojo helderde op.

— Ha, Indra, mompelde hij, waar is de Hollander, die kanonnen kan maken. Hebt ge hem meegebracht?

Indra boog opnieuw het hoofd ter aarde.

— Heer, zeide hij, ik ben niet waardig mijn vorst langer te dienen.

— Dat wil zeggen, riep Troeno Djojo toornig uit, dat ge u hebt laten beetnemen of dat ge mij hebt voorgelogen!

— Neen Heer, neen, dat niet! riep Indra verschrikt uit. Hij was er niet meer, toen ik hem zocht.

— Niet meer, herhaalde Troeno Djojo werktuiglijk, niet meer. Ook deze ontsnapt mij weer!

Indra was lijkkleurig geworden; hij wierp steelsgewijze blikken naar het lijk van den Arabier, dat niet ver van hem af lag, en huiverde.

— Waar was hij? vroeg Troeno Djojo, moeite doende om kalm te blijven.

— Niemand wist het; men sprak er van, dat hij naar den vijand zou zijn overgelopen, zooals zij ons noemen.

Een straal van hoop verhelderde weder het gelaat van den dwingeland.

— Men zoekte hem dan, zeide hij, en gij Indra zult hem opsporen. Vindt ge hem niet, dan zal ik je laten krissen.

Indra stond op, wel nog sidderend en onzeker of het volgende oogenblik hem nog niet den dood zou brengen, maar toch zeer verruimd, dat dit gevaar voor het oogenblik althans was afgewend.

Hij trad buigend en half kruipend achterwaarts. Maar zoodra hij buiten het gezicht van den dwingeland was, richtte hij het hoofd weer op en ging met veerkrachtigen tred haastig voort.

Verruimd haalde hij adem, toen hij buiten den hof was, en keek toen om zich heen onzeker welke richting te nemen.

Opeens trof een zwak geluid, een verwijderd rumoer, zijne aandacht en hij bleef, zonder bijna adem te halen, luisterend staan.

Het verward geluid kwam snel nader en werd dus duidelijker, en weldra bespeurde Indra in het licht der maan eene donkere massa, die in de richting, waarin hij zich bevond, naderde.

Wat kon dat zijn?

De nieuwsgierigheid over iets zoo ongewoons op dit late uur binnen de rustige veste, dreef hem aan niet te blijven wachten, maar te gaan zien wat het was. Iets zeer buitengewoons moest het in ieder geval zijn, anders zou het vermoeide volk niet zoo op de been zijn gekomen; want hoe meer hij naderde hoe meer het hem bleek, dat de geheele stad haast op de been was.

Maar wat zag hij daar? Wat aanschouwden Indra's oogen, dat hem opeens zoo verbaasd deed blijven staan?

Te midden van een drom gewapende Madureezen en

deze weer omstuwd door de bevolking van de stad, naderden drie Hollanders, een soldaat en twee matrozen, zooals hij terstond zag, en tot zijne onuitsprekelijke verbazing herkende Indra in die Hollanders den door hem aangeworven korporaal en de beide matrozen.

Welk een geluk voor hem!

Hij deed een paar schreden voorwaarts en hief de hand op.

De officier van het escorte, die hem terstond herkende, liet halt houden en de menigte week eerbiedig ter zijde.

— Hoe komen die Hollanders hier?

De officier vertelde, dat zij zich aan een der poorten van Kediri hadden aangemeld als overloopers, die reeds voor den dienst van Troeno Djojo waren aangeworven.

— Goed, zeide Indra, ik zal ze wel bij den Sultan brengen.

De officier, blijde ontslagen te zijn van de noodzakelijkheid om voor Troeno Djojo te verschijnen, salueerde en maakte met zijn volk rechtsomkeert.

Toen wendde Indra zich tot de deserteurs, die hem herkend hadden, en wenkte hun hem te volgen.

— Daar heb je waarachtig dien baviaan weer, zei Klaas, luid genoeg om door Indra gehoord te kunnen worden: die vent zit me overal in den weg. Op een mooien dag steek ik hem mijn mes nog eens tusschen de ribben.

— Als ik hier ooit wat te vertellen krijg, zei Geert Bartsoen, dan heeft zijn laatste uur spoedig geslagen.

— Net alsof wij daar niet voor zullen zorgen, dat je hier niets te zeggen krijgt, mompelde Gijs zachtjes.

Klaas gaf hem een knipoogje en zeide toen:

— Hoe hoog ben je wel van plan te komen, Geert?

— Zoo hoog als een flink touw lang is, zei Gijs.

Geert rilde.

— Kom, houdt die akelige praatjes maar voor je, zeide hij barsch.

Allen zwegen, want zij zagen nu opeens de veranda, waar de Sultan met zijne hovelingen vertoefde.

Men bespeurde duidelijk, hoeveel indruk Indra's bericht op den Sultan maakte. Bijna zou hij opgestaan zijn. Nog bijtijds behield hij zijne waardigheid en keek alleen de naderende Hollanders onderzoekend aan.

Zij maakten op militaire wijze saluut en keken toen rond. Het lijk van den Arabier lag nog op den grond en een groote plas bloed had zich daaromheen gevormd. Juist verschenen een viertal mannen, die het lijk weghaalden.

— Dat ziet er hier niet erg gezellig uit, zei Klaas tot Gijs. Ik geloof dat het een ware beestenboel is.

Geert Bartsoen, die ook het lijk gezien had, verbleekte en keek met doodsangst in de oogen naar den Sultan, die met Indra in gesprek was.

XIII.

De beide matrozen zagen er op dat oogenblik alles behalve zoo ellendig angstig uit als Geert Bartsoen. Toen de Sultan eenige vragen tot hem richtte, stotterde hij eerst van louter vrees en gaf toen telkens verkeerde antwoorden.

Zooveel wist Troeno Djojo echter, dat *dit* de man was die kanonnen kon maken en dat deze dus het meeste waard was.

Het meest van allen echter beviel hem Klaas, die door zijn stevigen lichaamsbouw en buitengewone grootte indruk op den Vorst maakte.

— Wat kunt gijlieden maken? vroeg hij opeens.

— Ja, Sultan, zei Klaas het woord nemend: dat is er naar, hoe 't valt. Wij met z'n beiden, we zouden bij voorbeeld schepen kunnen maken en optuigen en er mee varen en vechten, ten minste als er hier ergens eene rivier is of een andere plas water, die de moeite waard is. En als u ons soms een vendel soldaten wilt geven om aan te voeren, dan verzeker ik u dat we die vervloekte Maduree..., ik wil zeggen de Hollanders, op hun baadje zullen branden dat het liefhebberij is.

Bij die kleine vergissing fronste Troeno Djojo de wenkbrauwen, maar toen Klaas deze herstelde, dreef de bui over.

— We zullen zien, zeide Troeno Djojo, Klaas genadig toeknikkend.

— Maar als Uwe Edelheid daartoe besluiten mocht, hernam Klaas weer, dan hebben wij nog een klein verzoek aan u.

De geheele omgeving en de geweldenaar zelf keken verbaasd op. Hoe durfde zoo'n hond van een Hollander, zoo'n overlooper een verzoek doen!

Maar Troeno Djojo scheen die vrijmoedigheid te behagen. Hij gaf met een handwenk te kennen, dat Klaas zijn gang kon gaan en deze draalde niet.

— Wel, Uwe Edelheid, dan zouden wij u vriendelijk willen verzoeken ons te ontslaan van dien baviaan daar, want met dien karbouw kunnen wij niet overweg, weet u?

Verstomd van verbazing keken allen op en Geert Bartsoen, bevreesd dat de vrijmoedigheid van zijn makker ook voor hem kwade gevolgen kon hebben, stootte hem aan.

— Wat stoot je me? Hou je ellebogen maar in je zak, Geert! zei Klaas. Zou ik soms niet mogen zeggen, dat ik dien baviaan niet zien kan.

Had ieder verwacht, dat Troeno Djojo zou opspringen en Klaas zou doen gevangennemen, het tegendeel was waar. Er gleed een glimlach langs zijn mond, toen hij Klaas toeknikte.

— Zie, Uwe Edelheid, zoo is het gesteld. We kunnen dien vent niet uitstaan, dien gluiperd, en we zouden geen voet verzetten, als hij bij ons werd geplaatst of wij bij hem.

Dat beviel Troeno Djojo niet.

— Gij zult doen, wat ik u beveel! aldus viel hij Klaas in de rede.

Driftig stond de Sultan op en legde de hand op de greep van zijn kris.

(Blz. 74.)

— Dat is te zeggen, begon deze.

Driftig stond de Sultan op en legde de hand op de greep van zijn kris, waaraan nog het bloed van den gedooden Arabier kleefde.

Maar Klaas lette op zijn tellen.

— Hola! opgepast! riep hij en tegelijk trok hij zijn mes. Gijs deed hetzelfde en zoo bleven beiden staan.

Troeno Djojo was stom van verbazing.

Hoe? Deze Hollanders durfden hem in zijn eigen paleis bedreigen. Met het mes in de hand stonden zij daar tegenover hem. Alleen de korporaal, die kanonnen zou maken, hield zich er buiten, maar hij was lijkkleurig geworden. Het maakte een zonderlingen indruk op Troeno Djojo. Hij wist heel goed, dat als hij slechts de hand ophief, allen, die in den hof waren, zich op de beide Hollanders zouden werpen en zij spoedig zieltogend op den grond zouden liggen; maar zijne verbazing en bewondering waren sterker dan zijne verontwaardiging. Zoo iets ferms, zoo iets brutaals dat behaagde hem.

Klaas bemerkte die verandering terstond en op denzelfden vrijmoedigen toon zeide hij, terwijl hij zijn mes weer in de scheede stak:

— Komaan, Uwe Edelheid, laten we geen ruzie maken, daar is het tijd genoeg voor als de Hollanders er zijn.

Troeno Djojo's gelaat nam eene uitdrukking van tevredenheid aan. Hij lachte flauw en toen gaf hij aan een ander dan Indra eenige bevelen.

De hoveling nam het drielat mee en ging dwars den hof over, waar hij in eene der vele gangen verdween.

Daarna stond de Sultan op en verdween met zijn gevolg in huis, terwijl Indra, geheel beteuterd door het gebeurde, alleen onder de veranda achterbleef.

Langzaam sloop hij eindelijk heen, met de woede in het hart. Wat loon kreeg hij voor zijn gevaarlijk werk. Hij, die tot in het leger der Hollanders doordrong om soldaten te werven. Hij, die elken dag gevaar liep opgehangen te worden. Al waren deze mannen uit zichzelf hierheen gekomen, toch had *hij* ze geworven. Met levensgevaar had hij zich met hen in betrekking gesteld. En nu werd hij, ten aanschouwe van het geheele hof, zóó behandeld! Ja, als Indra op dat oogenblik zich had kunnen wreken, dan zou hij het hebben gedaan, al ware daardoor geheel Kediri in handen van den vijand gekomen.

Een der kleine gebouwen in den hof werd den deserteurs als woning aangewezen. Bedienden werden te hunner beschikking gesteld en kort nadat zij daar waren aangekomen, stond een flink maal op tafel gereed. Groote schotels rijst met sterke kruiden gekruid, smakelijke visch en wat er al zoo te Kediri te krijgen was, want, daar zij nu tot het Hof behoorden, kregen zij goede spijsen.

— Dat was daar haast verkeerd geloopt, begon Gijs, toen zij zich na afloop van den maaltijd op de bamboezen rustbank, die langs den wand liep, hadden nedergezet.

— Ja, om je de waarheid te zeggen, maat! zeide Klaas, was ik niet erg op mijn gemak, toen die vent zoo opstoof; maar, wat duivel is dat! zou dan een mensch nog niet mogen zeggen wat hem op 't hart ligt, en dat nog wel tegen zoo'n Maleischen baviaan.

— Nu, wat dat betreft, zei Geert, zal je mij een genoegen doen, als je voortaan die vrijheden nalaat, anders kost het ons op een goeden dag nog den kop.

— Jij bent ook zoo bang als eene wezel voor je hachje, zei Klaas. 't Is of je tegenover een van *onze* bevelhebbers staat. Wel, ik zeg maar, een Hollandsche admiraal is heel wat anders dan zoo'n Madureesche duivel.

— Stil toch! zei Geert zacht. Telkens loopen er van

die kerels in en uit, die hier met de bedienden een praatje komen houden en jij schreeuwt maar alles uit wat je kwijt wilt zijn. Als ze het overbrieven aan den Sultan dan.....

— Sultan? wat Sultan? riep Klaas uit. 't Is net zoo goed een gelukzoeker als wij.....

— Stil! riep Geert uit.

Men hoorde duidelijk sluipende schreden daarbuiten.

— Donder en duivel! riep Klaas uit, ik zal eens even poolshoogte nemen, ik wil hier niet in een huis zitten, waar ik den weg niet weet, en dan zullen we eens zorgen, dat ze ons niet ongemerkt kunnen beluisteren.

Zij traden met hun drieën het andere vertrek binnen en vervolgens naar buiten. Bij het licht der maan konden zij dit geheele gedeelte van den hof overzien. De woningen, verscheidene kleine gebouwtjes, vormden een vierkant met boomen omringd en daarachter verhief zich een gedeelte van den muur, die den geheelen hof omringde.

Zachtjes liep het drietal langs de eene zijde der woningen, wel verwachtende, dat zij weer op hun uitgangspunt terug zouden komen.

— Luistert, hoort ge dat? vroeg Klaas opeens.

Zij bleven voor de woning staan, waaruit een zacht, pijnlijk gekerm klonk.

— Dat is zeker weer een slachtoffer van onzen nieuwen meester, zei Gijs.

— Spreek toch in Godsnaam zoo luid niet, fluisterde Geert.

— Stil! zei Klaas fluisterend, maar zijne stem klonk ontroerd, ik meende daar Hollandsch te hooren spreken.

Allen zwegen en luisterden.

— O, goedertieren God, verlos mij toch van dit lijden!

klonk het. Gij, die de hemelen en de aarde gemaakt hebt; Gij, die de machtige zijt, red mij toch uit de klauwen van den leeuw!

— Daar moet ik meer van weten, mompelde Klaas, en zonder iets te zeggen, stapte hij de woning binnen en het vertrek waaruit hij de stem had vernomen.

Twee Javaansche dokters zaten bij de baleh-baleh op den grond en op de rustbank zelf lag de man, die dien avond gegeeseld was geworden, Jacob Somer.

Schoorvoetend traden de vrienden binnen. De Javanen sprongen dadelijk op en maakten de gewone begroeting. Maar Klaas lette daar niet op. Hij liep regelrecht op Jacob Somer toe en riep verrast uit:

— Jacob Somer? Wat? Zie ik wel? Ben jij dat?

Somer draaide zijn hoofd om, hetgeen hem een kreet van pijn ontlokte, en stak hem de hand toe:

— Gijs en Klaas? mompelde hij; wel, wel, hoe komen jelui nu weer hier?

— Dat is niets, maat, dat zullen we je later wel vertellen. Maar zeg mij nu eerst eens: hoe kom je in zoo'n toestand. Je ziet er waarachtig uit alsof je gegeeseld was.

— Dat ben ik ook, steunde de ongelukkige.

— Ha, dat is zeker het werk van Troeno Djojo, zeide Klaas.

— Pas op! fluisterde Jacob Somer, op de Javanen wijzende.

— Wacht, zei Gijs, gaat jelui eens eventjes buiten.

En hij greep de beide Javanen stevig bij een arm en zette ze bedaard buiten de deur.

— Zie je, gaat maar een beetje kuieren, zei Gijs. Luistervinken kunnen wij missen en we hebben samen wat te bepraten, weet je.

De verblufte dokters keken hem met komieke verbaasdheid aan, maar bleven voorzichtig buiten.

Nu vernam het drietal een heeleboel nieuws van Jacob Somer.

— Maar, zei Klaas eindelijk, nu moet je mij ook eens ophelderen hoe je eigenlijk hier komt.

— Gedeserteerd, net als wij, mompelde Geert.

— Gedeserteerd! Wie zegt dat daar? riep de gegeeselde uit en zijne oogen fonkelden van verontwaardiging. Ik gedeserteerd? Neen, mijne handen mogen verdorren, als ik ooit zoo iets deed.

— Heb ik het niet altijd gezegd? riep Klaas uit, dat het een vervloekte leugen was. Jacob Somer is geen man om te deserteeren, hebben wij gezegd, niet waar Gijs, en nu zie je dat het uitkomt. En dat is nu nogal je bloed-eigen neef, die dat zegt.

— Mijn neef?

— Ja, oom, ik heet Geert Bartsoen.

— Wat? ben jij Geert Bartsoen?

— Ja oom.

— Kom nader Geert, laat ik je eens zien. Het kost mij te veel moeite mij om te draaien.

Geert trad nader, maar zonderling genoeg, bood hij zijnen oom niet de hand aan.

— Net mijne zus Aaltje, net; sprekend! mompelde Jacob Somer.

— Goed uit de kluiten gewassen, zeide hij, en je bent hier omdat je krijgsgewangen bent, niet waar?

Geert antwoordde niet.

— Nu, spreek op Geert! zeide zijn oom. Je bent toch niet overgelopen, hoop ik?

Geert knikte even.

Het scheen dat zijn oom van plan was een groven vloek naar zijns neefs hoofd te slingeren, doch hij deed dit niet.

— Het doet mij genoeg, dat ik je de hand nog niet heb gedrukt, zeide hij eenvoudig; noem mij nooit meer oom, als ik je verzoeken mag, en kom niet bij mij.

Geert was vaalbleek geworden en verliet zonder iets te zeggen de woning.

XV.

Wij vinden het hoofdleger, dat wij op den achtsten September te Gogodong verlaten hebben, op den zeven-den October, dus eene maand later, terug in een groot Djattibosch in den omtrek van Tjaroeban. Maar in welk een toestand?

Vermoeienis, hitte en gebrek aan alles, hadden zelfs den flinksten soldaat wanhopig doen worden. Den vorigen avond was men midden in het bosch door den nacht overvallen. Er viel niets anders te doen dan te bivakeeren zonder het zoo noodige maal te hebben genoten. Trouwens allen waren zóó uitgeput, zóó doodelijk vermoeid, dat zij aan eten haast niet dachten, maar in slaap vielen waar zij even zich neerzetten. Toen de nacht voorbij was, moest men, al leukte de maag nog zoo, met het krieken van den dag op marsch. Vraag niet, hoevelen er neervielen en bleven liggen om de prooi van wilde dieren of, wat misschien nog erger was, van de Javanen te worden.

Tot overmaat van ramp kwam men dien dag weldra tot de ervaring, dat men verdwaald was.

Vreeslijke gedachte! Een geheel leger, eene groote schare vermoeide en verhongerde wezens verdwaald in het hart van het vijandelijk land, misschien in de onmiddellijke nabijheid van 's vijands voorposten. Hoevelen vielen er

dien dag niet neer? Hoevelen legden het moede hoofd niet ter ruste om nooit meer op te staan, nimmer meer Hollands lachende dreven te aanschouwen?

Het hielp niet, of de bevelhebbers al wilden doen wat zij konden. Ook zij zagen het in, dat men hier voor eene overmacht stond, die niet te overwinnen was. Twee malen moest den vermoelden krijgers rust geschonken worden, en het baatte slechts luttel dat Hurdt nog wat brood en arak vond en dit aan de beklagenswaardige soldaten liet uitreiken. Er was met den besten wil niets te doen dan lijdelijk wachten.

Tak alleen, de onversaagde ruiterkapitein, kon nog zooveel uitwerken, dat een enkel ruiter op verkenning uitging.

Huijg Somer, in dien tusschentijd tot korporaal bevorderd, was het, die zich daartoe liet bewegen. Het kwam er, meende hij, op dit oogenblik minder dan anders op aan of men sneuvelde; de ellende was nu toch ten top gestegen. En zoo sprong hij dan op zijn paard en reed heen.

Waarheen? Ja, dat was niet gemakkelijk in deze wildernis. Maar kapitein Tak gaf hem de richting aan en verder kon het Huijg weinig schelen.

Lusteloos reed hij voort, want met zulke tegenspoeden, als waarmede men nu te kampen had, werd zelfs de beste moedeloos. Hij ging derhalve zijn lot te gemoet met de fatale berusting van den Oosterling, die eenvoudig zegt: »Niemand kan zijn noodlot ontgaan." Hij wist, dat achter elken boom, achter elken struik een vijand kon loeren, op eene gelegenheid kon wachten om hem, den gehaten Hollander, neer te schieten of neer te houwen, maar het kon hem op dat oogenblik weinig schelen. Flauw van honger en dorst, van vermoeienis en overspanning, meende

hij, dat het nu toch voorgoed gedaan was en dat het geheele leger hier wel zou omkomen. En dan nog liever door 's vijands zwaard dan door den honger.

Zijn paard ging met lusteloozen tred voort. Onderzoekend keek het dier of er iets goeds te eten was, maar werd daarin, evenals zijn meester, telkens teleurgesteld. Dan liet het den kop weer hangen en sjokte voort.

Opeens echter kwam er leven in het dier. Het paard spitste de ooren, stak den neus in den wind en liet toen een zacht gehinnik hooren.

Dit wekte Huijg's belangstelling. Plotseling veranderde zijn wezen geheel. Rechtop stond hij in de stijgbeugels en keek rond om zich heen.

— Er moet toch iets zijn, mompelde hij, onraad of water. Ik denk, dat de knol water ruikt.

Het paard liet hem niet lang in het onzekere, maar zonder af te wachten wat zijn meester zou doen, sloeg het in draf een smal sterk slingerend pad in, dat, met dorens dicht bezet, niet meer ruimte liet dan voor één persoon.

— Halt! zei Huijg, de slap hangende teugels grijpend, dat gaat zóó maar niet, ouwe jongen, wacht even, we zullen eens zien wat je hebt geroken.

Fluks sprong hij af, bond zijn paard stevig aan een boom en sloeg toen, na het even bedarend op den hals te hebben geklopt, het kronkelende pad in.

Het scheen hem spoedig toe, dat hier iets te ontdekken was. Een flauw gerucht van stemmen, dat, naarmate hij vorderde, duidelijker werd, bereikte zijn oor en het duurde dan ook geen tien minuten of Huijg begon langzamer te loopen en scherper uit te zien. In het volgende oogenblik wierp hij zich op den grond en kroop eenige

passen voort, tot hij een dicht begroeid plekje bereikt had, en toen bleef hij stil liggen.

Vóór zich zag hij niets meer of minder dan eene sterkte der opstandelingen, dat wat men tegenwoordig een benting zou noemen. Deze sterkte was welbewapend, lag aan den oever van eene rivier met helder drinkwater en Huijg bespeurde een groot aantal krijgers.

— Te duivel! mompelde de ruiter van Tak, dat moet ik zoo spoedig mogelijk vertellen. Terwijl zij daar ginds versmachten van dorst, is hier heerlijk, kostelijk water. Die kerels schijnen nog in het minst geen idee te hebben, dat wij ons zoo dichtbij bevinden.

Hij keerde zoo snel mogelijk naar de plaats terug, waar zijn paard ongeduldig stond te stampvoeten, sprong er op en keerde terug. Wel had het dier daar eerst geen trek in, maar de sporen, die hem de zijden ploegden, brachten hem spoedig tot zijn plicht.

Een kwartier later rende Huijg de legerplaats binnen en deed iedereen door zijne tijding ontstellen.

Op een half uur afstands van den vijand te liggen, zonder dat men dat wist, is geen erg vroolijke tijding. Maar gelukkig dat er een sterke prikkel was om dien vijand aan te vallen, namelijk honger en dorst. Hier versmachtte men, dáár was water; hier verhongerde men, dáár was overvloed.

In een oogenblik stond de compagnie van den kapitein-luitenant Altmeijer gereed; men voegde er eenigen van de vertrouwde Javanen en Madureezen aan toe, en met Huijg als gids ging het er op af.

Hoewel men beproefde in alle stilte te naderen, ging dit, nu men met meer personen was, niet zoo goed als men gehoopt had. Het geklikklak der wapens had

zeker den vijand op zijne hoede doen zijn, want opeens kreeg men eene losbranding die raak was.

Dit maakte een einde aan alle onzekerheid.

— Voorwaarts! commandeerden de officieren, en de compagnie ging met de musketten en kruithoorns boven het hoofd te water.

Een hevig vuur van den vijand begroette deze manoeuvre, maar geen enkel soldaat stoorde zich daaraan. Waar de officieren voorgingen, durfden zij niet achterblijven en drongen met te meer spoed voorwaarts, om des te eerder buiten het bereik van 's vijands vuur te zijn.

De vijand zag dat alles ondanks zijn hevig vuur gebeuren en begon te wankelen, en toen de stormaanval werd gedaan, toen de Hollanders als katten de benting beklommen en met ware doodsverachting streden, sloeg hem de schrik om het hart en vluchtte hij in wilde haast in de wildernis, waar men hem aan zijn lot overliet.

Eene ronde door de sterkte gedaan gaf den bevelhebber spoedig de overtuiging, dat het een beter bivak was dan dat in het bosch. Er was rijst, visch en vruchten in overvloed en zoo zond hij dan snel een bode af naar Hurdt om mededeeling van de verovering te doen. Spoedig daarna trok het leger de sterkte binnen.

De veroverde pagger was voor de afgematte, uitgehongerde soldaten als het ware het goudland geworden. De vermoenenissen en ontberingen der laatste dagen waren terstond vergeten en met opgewektheid aanvaardden de soldaten weer hun taak.

En dat die thans dubbel noodig was, bleek alspoedig.

Een der uitgezette schildwachten loste plotseling een schot, dat door een ander bijna op hetzelfde oogenblik beantwoord werd. Het bleek dat zij op spionnen hadden geschoten, en in de aangeduide richting vond men ook werkelijk een lijk. De Inlander, die door de beide schildwachten te gelijk was opgemerkt, had twee schoten gekregen, die hem onmiddellijk gedood hadden. En dit ging zoo den geheelen nacht en den daaropvolgenden door. Men begon nu te merken, dat men midden in 's vijands land was; want elk oogenblik werd men galarmeerd. Nu was het een spion, dan weder eene bende, die de legerplaats besloop. Zij vonden echter de gehate Hollanders op hunne hoede.

Twee dagen rust hadden het leger weer zoo ver opgeknapt, dat men den marsch kon voortzetten. Van Tonglor nam men dus afscheid om zich hoe langer hoe dieper te begraven in die wildernis, waarin nog geen Europeaan vóór hen den voet had gezet. Die heuvelen en dalen, die

bergen en bosschen hadden nog geen blanke gezien, en hoe meer men Kediri naderde, hoe meer men verlangend was die hoofdstad, de fabelachtige vesting van Troeno-Djojo, te aanschouwen.

Men had in dien morgen nog niet lang gemarcheerd, toen reeds eenige mannen van de voorhoede met gevangenen aankwamen. Kapitein Westdorp, die als éclaireur altijd vooruit was, maakte elk oogenblik gevangenen en zond ze dan naar de hoofdmacht.

Een van die gevangenen, die zijn leven poogde te redden door verraad aan zijn land te plegen, gaf eenige inlichtingen omtrent Kediri. Hij vertelde, dat de bezetting uit 7000 man bestond, waarvan 3000 Madureezen, dat men 70 stukken geschut bezat en de stadsmuur ongeveer twee manslengten hoog was. Er waren vier poorten en om het geheel was een gracht; bovendien bevond zich rondom de geheele vesting eene randjoe-beplanting, die zeer lastig was. De rivier Polaboan liep langs de zuidzijde en aan dien kant bevond zich ook het hof van Troeno-Djojo.

Natuurlijk kon men niet met zekerheid op zulke berichten ingaan, maar het was toch altijd iets, en door het eene met het andere in verband te brengen of er aan te toetsen, kon men misschien het kaf van het koren ziften.

Op den 11^{den} October ontdekte nu de voorhoede de vijandelijke ruitery in het veld en terstond, nadat de opperbevelhebber Hurdt hiervan bericht had ontvangen, werd het leger in slagorde opgesteld en rukte zoo, op alles voorbereid, voort. Kapitein Tak kreeg het bevel over den rechtersvleugel, kapitein Westdorp over den linker.

De vijand waagde zich echter niet aan een gevecht, doch trok langzaam en ordelijk terug en stak alle dorpen in brand die hij doortrok.

Des anderen daags werd op dezelfde wijs de tocht voortgezet. De eenige afwisseling dien dag was, dat eene bende Javanen of Madureezen, die zich in den rug van het leger bevond op het onverwachts viel in den leger-trein van de afdeeling van Tak en van den Soesoehoenan. Het kostte niet veel moeite hen terug te slaan. Kapitein Tak deed ze bij een snellen aanval als kaf voor den wind heenstuiven en buiten schot bleef de vijand nog eene wijle onze troepen, die hij niet durfde aanvallen, op echt Oostersche wijs uittarten, totdat een detachement hem voor-goed verdreef.

Dit was intusschen een bewijs, dat het leger te zeer uitgebreid was, hetgeen bij meer doortastend handelen van den vijand de schromelijkste gevolgen kon hebben.

Hurdts trok dus de troepen meer samen en zoo kwam men, zonder verder noemenswaardigen last van den vijand te hebben ondervonden, te Zinkal aan de Brantas of rivier van Kediri.

De verrassing hier voor de onzen weggelegd was niet van de aangenaamste. Aan de overzijde van de rivier namelijk lag eene batterij van den vijand, die terstond een hevig vuur op het aanrukkend leger opende. Bovendien bleek weldra, bij een ingesteld onderzoek, dat de rivier zeer diep was en er een te sterke stroom ging om haar zonder vlotten of brug over te trekken.

Men moest dus van den nood eene deugd maken en het kamp betrekken.

XVII.

Onder de mangoeboomen aan den oever van de rivier ging het lustig toe. De soldaten waren bezig het kamp op te slaan, en tusschen het gedonder van 's vijands geschut hoorde men overal de kwinkslagen en het gelach van de onvermoeide soldaten.

De officieren, met wie wij in het eerste hoofdstuk kennis maakten, stonden in een groepje bijeen naar de vijandelijke batterij te kijken.

— Die vervenschte rivier, zei kapitein Tak, dat nu ook juist zoo'n hinderpaal ons in den weg moet komen.

— En toch moeten we er over, merkte kapitein Westdorp aan, terwijl hij onderzoekend zijne oogen langs de rivier deed dwalen.

— Als we eens een vlot poogden te maken, kapitein? zei de vaandrig Stiel vragend; er is hier hout genoeg te krijgen.

Kapitein Tak wierp een blik op de boomen waaronder het kamp werd opgeslagen, als taxeerde hij hunne waarde voor het besproken doel.

— Niet kwaad, zei kapitein Westdorp, maar dat zou te lang duren. Ge moet denken, heeren, dat er heel wat boomen geveld zouden moeten worden, wegens de breedte van de rivier, en men zou onder het vuur van den vijand moeten werken, om ze aan elkander te verbinden.

— En bovendien, merkte Janssen, de andere vaandrig, op, geloof ik, met uw welmeenens, kapitein Westdorp, dat de stroom ze mee zou sleepen vóór wij het vlot gereed hadden.

Kapitein Westdorp knikte.

— Wat dan, vroeg kapitein Tak, we moeten er toch over?

— Natuurlijk, zei Westdorp, maar ik zou het 't best achten verderop eene waadbare plaats te zoeken. Misschien gelukt het ons wel die te vinden, zonder dat de vijand het bemerkt en dan zouden we, terwijl hij hier bezig wordt gehouden, die batterij misschien mooi kunnen omtrekken en in den rug aanvallen.

— Een goed plan, zei Tak knikkend, als de intendant er maar aan wil. Maar wat denkt onze vriend Huyssen er van? Dat ware een mooi stukje voor jou, met je Balineezen.

— Nu, wat mij betreft, men late het mij maar beproeven, zei de aangesproken officier, die het korps Balineesche troepen aanvoerde en bekend stond voor een dapper officier.

Op dat oogenblik deed opeens een ontzettend gegil en geschreeuw, gepaard met wapengekletter, allen opspringen.

— Wat is dat? riepen allen.

— Bij de achterhoede is er wat aan de hand, riep Tak; vooruit, ieder op zijn post!

Maar hoe snel zij allen naar hunne korpsen vlogen, toch zouden zij misschien te laat zijn gekomen, had niet de tegenwoordigheid van een van Tak's ruiters groot onheil voorkomen.

Huyg Somer namelijk was, om te beter het oog te

kunnen houden op de verspreide afdeeling, waarover hij sedert een dag (door het sneuvelen van den onderofficier van zijn korps) bevel voerde, te paard gebleven. Opeens nu, terwijl allen druk bezig waren, hoorde hij een vreeslijk lawaai, en opziende zag hij, hoe eene afdeeling vijandelijke ruiters een aanval deed op de bij de werkzaamheden allerwegen verspreide Javaven.

— Te paard, mannen! te paard! riep Huyg met donderende stem, en daar gelukkig de paarden vlak bij waren vastgebonden, zaten binnen enkele oogenblikken een dozijn ruiters in het zadel.

Het was hoog tijd.

De aanvallers, Madureesche ruiters, hadden, van de verwarring gebruik makend, zich in een oogenblik door de achterhoede heengeslagen en waren door de opgestelde treinwagens gebroken. Deze zoogenaamde voorvechters, door opium tot een toestand van razernij gebracht, leverden eene inderdaad schrikkeljagende vertooning. Hunne lange haren fladderden in den wind en de lange lansen brachten dood en verderf aan onder de voor een groot deel ongewapenden.

Reeds hadden zij hun dollen rit tot bijna in het centrum van de legerplaats voortgezet, toen Huyg met zijn handvol ruiters eene charge op hen uitvoerde, die hen tot staan bracht.

De zware rapieren der ruiters van Tak daalden met onweerstaanbare kracht op de onbeschermden hoofden der Madureezen, en de lange lansen vlogen onder de zwaardslagen aan splinters.

Gelukte het Huyg al niet met zijne handvol dapperen de aanvallers *terstond* terug te slaan, hij had ten minste den onbetaalbaren dienst bewezen hen op te houden.

Hierdoor kregen de officieren, die, zooals wij weten, ijlings naar hunne compagnieën gesneld waren, gelegenheid met spoed hun volk te verzamelen, en toen eerst eene compagnie Hollanders en later eene compagnie Makassarren te hulp snelden, begrepen de Madureezen, dat het tijd werd een eind aan het waagstuk te maken, wilden zij niet allen op de plaats van het gevecht blijven.

Met dezelfde snelheid, waarmede de dollemannen gekomen waren, verdwenen zij, doch niet zonder eenigen van hen achter te laten, wier bloedige lichamen het groene tapijt van den bodem met bloed kleurden.

Hijgend en bezweet kwam de een na den ander van de vervolging terug, en op de plaats, waar Huyg Somer den vijand het eerst tot staan had gebracht, bleven thans allen staan.

— Wie heeft den vijand het eerst aangegrepen? vroeg Kapitein Tak; wie heeft hem hier tot staan gebracht?

— Korporaal Somer, kapitein! klonk het uit een tiental monden.

— Zoo, zeide Kapitein Tak, Somer, die sinds gisteren de plaats van onderofficier Van Velzen inneemt. Welnu dan korporaal Somer, je hebt ons niet voor de eerste maal getoond, dat je een hart in je lijf hebt en dat je weet te handelen. Je tegenwoordigheid van geest, je overleg en je moed hebben menig menschenleven gered, en daar je bewezen hebt de plaats van den overleden onderofficier Van Velzen zóó goed te bekleeden, weet ik je niet beter te beloonen, dan door je die plaats te laten innemen voorgoed. Behoudens de goedkeuring van den veldoverste, benoem ik je tot onderofficier...

Ontroerd en verblijd bracht Huyg de hand aan zijn hoed en dankte in door aandoening afgebroken woorden,

Te paard, mannen! te paard! (Blz. 91.)

terwijl de soldaten van Tak een luid hoera lieten hooren.

Opgewonden van vreugde keerde Huyg met zijne manschappen tot het werk terug. Maar nu was hij nog oplettender dan ooit. Geen oogenblik verliet hij den zadel, tot overal de tenten waren opgeslagen en er door het uitzetten van schildwachten en uitzenden van patrouilles behoorlijk gezorgd was, dat de vijand niet andermaal bij verrassing een overval kon doen.

XVIII

Den 14^{den} October was de krijgsraad vergaderd om de vraag te beslissen: wat er gedaan moest worden om verder te komen. De stroom overtrekken te Zinkal, onder het vuur van 's vijands kanonnen, ging niet aan en daar de Javaansche hoofden de verzekering gaven, dat dit een mijl stroomopwaarts te Toekum of Toekon zeer goed mogelijk was, besloot men daartoe.

Maar nu was er nog een bezwaar. Zooals gezegd is, bevond men zich te midden van den vijand en werd als het ware omzwermd door kleine en groote afdeelingen Madureezen en Javanen, die overal op de loer lagen en elke gunstige gelegenheid zouden aangrijpen om den overtocht te bemoeilijken. Men had het in de laatste dagen reeds ondervonden, hoe men op zijne hoede moest zijn, en niemand kon ontkennen, dat men, hoe ver ook gevorderd, in eene zeer netelige positie verkeerde.

In deze omstandigheden bood eensklaps kapitein Westdorp aan om den weg naar Toekon open te slaan. Als men hem bij zijne afdeeling 2000 Javanen wilde mede-geven, zou hij den weg naar de rivier open maken en den overtocht volbrengen.

Het voorstel van den dapperen kapitein werd aangenomen, terstond alles in gereedheid gebracht en eenige uren later trok de brigade uit.

Men kan zich voorstellen in welk een spanning men in het kamp wachtte. Zou het Westdorp gelukken? Het was eene gewaagde onderneming; maar kapitein Westdorp was er net de man naar om zoo iets ten uitvoer te brengen.

De dag verstreek langzaam, de uren kropen om voor de wachtenden. Soms meende men musketvuur te hooren en dan greep menig een naar de wapens, maar het was misschien zinsbegoocheling. Eindelijk, tegen vijf uur in den avond, hoorde men hoefslagen en bespeurde men een ruiter, die met lossen teugel als een razende kwam aanjagen. Was het een Javaan of was het een der soldaten van Westdorp? Alles liep hem te gemoet om toch spoedig te vernemen wat er gebeurd was, maar hij was nog ver en hij scheen niet te vorderen, al vloog zijn paard langs den weg.

Eindelijk bespeurde men, dat het een onderofficier van de brigade Westdorp was. Het was hem aan te zien, dat hij zich met moeite in den zadel hield. Zijn hoed was hij kwijt en zijn wambuis en hosen waren op verschillende plaatsen geducht gehavend en met bloed bevestigd. Hij reed tot vlak voor de tent van den bevelhebber, waar allen heen gesneld waren, en sprong van het paard.

— Wat is er? Spreek, spreek! zei de bevelhebber driftig.

Maar de man kon niet spreken. Wel opende hij den mond, maar toen zakte hij voor de pooten van zijn paard ineen.

— Spoedig, helpt hem! riep Hurdt, zich tot den nabijstaanden dokter wendend.

Men goot hem wat rum in den mond, wreef zijne slapen er mede, en toen sloeg de soldaat de oogen weer op en keek rond.

Met de linkerhand hun vaandel omklemmend, met de rechter het rapier zwaaiend. (Bld. 99).

En toen, zonder op eene uitnoodiging te wachten, zeide hij snel:

— De brigade is geslagen, kapitein Westdorp is gesneuveld, kapitein van Vliet vraagt hulp.

Er ging eene rilling door de omstanders. Moest dat het einde van het waagstuk zijn?

De onderofficier, intusschen een beetje op verhaal gekomen, rapporteerde het volgende:

De brigade was zonder ontmoeting tot dicht bij Toekon genaderd, toen men opeens van alle zijden te gelijk uit hinderlagen besprongen werd door eene zoo talrijke macht, dat de brigade terstond ingesloten was en zich niet voor- of achterwaarts meer bewegen kon. Kapitein Westdorp, het gevaar ziende en bemerkende dat zijn volk onrustig en verschrikt die massa vijanden zag aanstormen, wierp zich aan de spits van de kolonne in het heetst van het gevecht. Bijna onmiddellijk echter stortte hij, door twintig lansen te gelijk doorboord, van zijn paard en stierf den heldendood, nog vóór hij iets kon doen tot redding van zijn volk.

Nauwelijks zagen de lafhartige Javanen hun dapperen bevelhebber vallen of zij sloegen op de vlucht, de Hollandsche troepen daardoor in verwarring brengende en meesleepend. Slechts een klein gedeelte hield stand en dit troepje sloot zich vast aaneen, besloten hun leven zoo duur mogelijk te verkoopen.

Als tijgers wierpen Troeno-Djojo's volgelingen zich op het kleine hoopje dapperen, maar zij ondervonden het andermaal, dat de Hollandsche soldaat voor tien Javanen gold. Als leeuwen sloegen zij rondom zich. Luitenant Huyssen, de aanvoerder van de Balineezee, was het, die met daverende stem tot volhouden aanspoorde, en naast

hem aan weerszijden stonden de beide vaandrags, Johan Christoffel Stiel en Jan Janssen, met de linkerhand hun vaandel omklemmend, met de rechter het rapier zwaaiend.

Een gevecht was het niet, maar eene slachting. Deze handvol dapperen vermocht niets dan den heldendood te sterven. Janssen viel spoedig met wonden overdekt neer, en Stiel, ziende dat ook hij sterven moest, dat er aan geen redding te denken viel, scheurde met eene vlugge beweging de vlag van den stok af, wikkelde zich die om het lichaam en... liet zich in dit lijkkleed gewikkeld neerhouden.

— Ik heb het geweten, prevelde hij, toen hij stervende neerviel: een bloedig en kleurig lijkkleed. Leve de Compagnie! leve Holland!

Intusschen had kapitein Tak terstond bevel ontvangen het overschot van de brigade Westdorp te gaan verlossen. Het was reeds bijna duister, maar dit belette niet, dat de ruiters van Tak terstond te paard zaten en in onbegrijpelijk korten tijd afmarcheerden. Iedereen, en de aanvoerder niet het minst, brandde dan ook van verlangen zich met den vijand te meten en zijne ongelukkige makers, als er nog van in leven mochten zijn, te redden.

Spoedig was het duister. De onderofficier, die de Jobstijding had gebracht, was als gids medegegaan en daaraan had men het te danken, dat men op den goeden weg bleef.

Reeds van verre vernam men weldra een woest getier vermengd met schoten. Het overschot van de brigade Westdorp verdedigde zich, zooals men licht begrijpen kan, met den moed der vertwijfeling. Onder de onafgebroken

knallen van de schoten der opstandelingen onderscheidde men nu en dan een gelijkmatig musketvuur van de Hollandsche troepen.

— Vooruit, in galop! klonk de forsche stem van kapitein Tak. Een signaal werd geblazen om den omsingelden te laten hooren, dat men hun te hulp kwam, en voort stootte de ruitertroep, het drama, dat daar in de duisternis werd afgespeeld, te gemoet.

Als eene lawine viel Tak te midden van den vijand. Hoera! Vooruit! Leve de Compagnie! Houdt moed, jongens! klonk het, en met elken sprong der wild steigerende paarden werden een paar vijanden vertrapt en met elken slag van de zware rapieren beet er een in 't stof. Wat vermochten de lansen der Javanen, wat de speren der Madureesche ruiters tegen dien woest voorwaartsdringenden troep, die over lijken en midden door de levenden zich een weg baande?

Daar stonden de dapperen, de compagnie Baliërs, of wat daarvan nog over was, dicht aaneengesloten, de Hollandsche soldaten op de flanken, de gevaarlijkste punten, en vuurden met koelbloedige regelmatigheid op de beneden, die als wilde dieren rondom aanvielen. De kalme stem van luitenant Huyssen en den kapitein klonken, boven het gegil en het veldgeschrei uit, steeds even kort en krachtig.

Zoo hadden zij daar gestaan van den namiddag af en nu was het haast nacht!

Maar de ruiters, die zij daar opeens boven de koppen hunner vijanden zagen verschijnen, de bliksemende zwaarden, die in het maanlicht flonkerden en fonkelden, gaven hun nieuwen moed, en met een krachtig: Hoera voor Tak! werden de redders begroet.

Met verdubbelde kracht spanden zij zich in en het duurde niet lang of de troepen van Troeno-Djojo begonnen te wankelen en straks te vluchten. Neen, dat was hun te moorddadig, dan stredden zij liever achter een pagger of overvielen den vijand uit eene hinderlaag.

Binnen weinige oogenblikken was er geen enkele vijand meer te zien. Zij waren gevloden, teruggetrokken, maar... om straks met verdubbeld aantal terug te komen.

Dat begreep echter Tak ook en daarom draalde hij niet met den terugtocht. In allerijl werden de gewonden verbonden en de lijken opgehaald. Daar lag de dappere Westdorp, met twintig wonden overdekt, een eindje verder de vaandrig Janssen, bijna onkenbaar, en daarnaast eene vormlooze veelkleurige massa, in eene vlag gewikkeld, dat was het lijk van den held Stiel. Nog omklemde zijne vuist het rapier, terwijl de andere hand krampachtig de vlag vasthield, waarin hij zich had gewikkeld.

Allen ontblootten zich het hoofd en langs menige gebruide wang rolde een traan, misschien van medelijden en smart, maar bij menigeen ook van woede, en dure eeden werden in stilte gezworen, om dit den vijand betaald te zetten.

Een trompetter lag naast een Madureeschen voorvechter, die geheel in het wit was gekleed, de vuist van den trompetter hield nog de keel van den voorvechter omklemd, en iets verder zag men een der vijandelijke lansen, in maliënkolder gekleed. Deze wapenrok had hem echter niet veel gebaat, daar een Balinees hem den schouder nagenoeg geheel had afgehouden.

In allerijl trok het overschot van de brigade Westdorp nu terug, dooden en gewonden medevoerend en omringd door Tak's ruiters, die zich gereedhielden elk oogenblik

op den vijand, zoo die andermaal eene hinderlaag mocht hebben gelegd, in te houwen.

Maar Troeno-Djojo's troepen hielden zich gedurende de rest van den nacht verre van de compagniestroepen. Zij hadden te bloedige koppen gehaald om Tak nog lastig te vallen en met het kriecken van den dag trok deze met zijn treurig convooi het kamp binnen, waar niemand dien nacht een oog geloken had, maar met de wapens in de hand had gereedgestaan om desnoods Tak ter hulp te snellen.

Dien dag werden de gesneuvelden met krijgsmanseer begraven en het laat zich denken, dat in het leger geen zeer aangename en opgewekte stemming heerschte.

VIII.

De onderofficier Somer zat in de tent en maakte zorgvuldig zijne groote ruiterspistol schoon. Een andere onderofficier zat, met den rug tegen een mangostam aan, op den grond voor de tent, en keek met eene uitdrukking van verbazing naar den ijverigen makker, die in deze verschrikkelijke warmte nog lust had zelf zijne pistolen schoon te maken.

Eenige officieren, die zich haastig een weg hadden gebaad door de legerplaats, verdwenen in de tent van den opperbevelhebber.

— Er wordt weer krijgsraad gehouden van morgen, zeide een vaandrig, die langzaam kwam aanslenteren, terwijl hij naast Huijg plaats nam.

— Ja, God geve dat er een flink besluit wordt genomen, zei Huijg.

— Welk? vroeg de vaandrig, die van der Stappe heette.

— Het eenige, dat mogelijk is, zei Huijg, voorwaarts de rivier over.

— Daar hebben we genoeg van, zei de onderofficier.

— Ik geloof niet, dat men dit weer zal wagen, merkte de vaandrig op. De dood van den dapperen Westdorp en zoovele anderen ligt nog te versch in het geheugen.

— Toch geloof ik, dat *gij* er niet voor zoudt terug-

deinzen, zei Huijg, gij hebt toch in de laatste ontmoeting genoeg getoond, dat ge voor die opstandelingen niet uit den weg gaat.

— O, wat dat betreft, zei de vaandrig, neen, bevreesd om voorwaarts te gaan ben ik niet, zij het ook dwars door den vijand.

-- En dat zal toch de eenige manier zijn, zeide Huijg.

— We zouden ook terug kunnen, merkte de onderofficier aan. Wat mij betreft, ik krijg er al genoeg van.

— Terug? zei Huijg, en denkt ge dan, dat ge dat zoudt kunnen doen? Zoodra de vijand ons eene terugwaartsche beweging zag maken, zou hij met alle macht op ons aanvallen. Bovendien zouden alle districten, waar wij zijn doorgetrokken, zich tegen ons keeren; elk dorp, dat zich nu rustig houdt, zou ons dan vijandelijk ontvangen. Neen, daar is maar één weg en die ligt voorwaarts!

Op dit oogenblik passeerde hun een onderofficier, die met haastige schreden voorbij wilde. Maar de vaandrig sprong opeens op hem toe en vroeg hem: waarheen hij met zooveel haast ging? Hij toch had hem uit de tent van den opperbevelhebber zien komen.

— Houd mij niet op, vaandrig! zeide de onderofficier, ik moet terstond te paard om de order te gaan brengen aan de kapiteins Renesse en Muller, om onverwijd hierheen te trekken.

— Zoo! zeide de vaandrig op gerekten toon, dan schijnt men van plan om voorwaarts te gaan.

— Zeker! zeide de ordonnans, er moet ook eene afdeeling naar Soerabaja om versterking te ontbieden.

— Goddank! zei Huijg, dat we niet teruggaan.

— En de Soesoehoeenan, zeide de ordonnans, heeft

er eventjes van langs gehad, over het lafhartige gedrag van zijne troepen. De opperbevelhebber heeft hem gedreigd terug te zullen gaan naar Kartasana of Wirasaba en daar te blijven tot er versterking komt; maar toen heeft die Javaan zoo gezanikt, dat we toch hier zouden blijven en zoo beloofd dat zijne soldaten zich beter zullen gedragen, dat ik denk, dat de kriegsraad wel zal toegeven.

— Maar nu moet ik weg, goeden dag heeren!

— Goede reis! riep men hem toe en wenkte hem met de hand vroolijk na.

Een oogenblik later kondigde eene stofwolk aan, dat hij opweg was.

Men keek hem nog na, toen een kanonskogel van den vijand boven het hoofd van den op den grond zittenden onderofficier in den boom sloeg en dien deed afbreken. De onderofficier was zoo snel overeind, dat Huijg en de vaandrig, ondanks den ernst van het oogenblik, niet konden nalaten hartelijk te lachen.

— Een paar voet lager en ge waart er geweest, zei Huijg.

— Dat kanalje vuurt maar door, riep de onderofficier woedend uit.

Een tweede kogel, op dezelfde plaats geschoten, deed den boom omvallen. In zijn val sleepte hij een paartenten, die daarbij stonden, mede en richtte eene algemeene verwoesting aan.

— Dat wordt waarachtig om niet uit te houden, zeide de vaandrig.

— Neen, merkte Huijg op, daarin hebt ge volkomen gelijk. Als we hier nog langer blijven, dienen we beter gedekt te zijn.

De kriegsraad was op dat oogenblik juist afgeloopen

en de verschillende officieren kwamen allen zien naar hetgeen er gebeurd was.

— Zoo, zeide kapitein Tak, het is waarachtig een geluk, dat het besluit genomen is om het kamp hooger op te maken en te verschansen. Licht, dat die laffe honden van Javanen dit ten minste voor ons doen.

— Die kerels schieten toch niet kwaad, merkte een der officieren aan.

— Dat wil ik, voor den duivel, wel gelooven, Alt, mejer! omdat er zooveel schurken uit ons leger tothen zijn overgelopen. Reken er maar op, dat die kanonnen door Hollandsche soldaten bediend worden.

Huijg, die daarbij stond, dacht aan zijn neef, die, zooals hij vernomen had, als gedeserteerd stond vermeld, sedert hij op zekeren dag verdwenen was. Zou die soms daar aan de overzijde zijn. Wel, hij verlangde er niet naar, maar als hij toch ooit in den strijd tegenover hem mocht komen te staan, dan zou hij geen genade voor recht laten gelden, daar kon de verrader op rekenen.

XIX.

Het was zooals men reeds ten deele vernomen had: de krijgsraad had gewichtige besluiten genomen.

De toestand, waarin het leger zich bevond, was zoo kritiek mogelijk. Men was van alle zijden ingesloten door den vijand en kon vóór- noch achterwaarts. De eenige weg, langs welken men misschien zich door den vijand zou kunnen heenslaan, was naar den kant van Kartasana of Wirasaba, altijd echter slechts met de bedoeling zich in genoemde plaatsen te vestigen, en dáár de inmiddels te ontbieden versterking af te wachten. Langs den weg, dien men gekomen was, had de vijand zich in zóó grooten getale genesteld, dat die voor hun als gesloten was te beschouwen. Over de rivier had Westdorp het beproefd en zijne brigade was nauwelijks eene geheele vernietiging ontkomen.

Het lafhartig gedrag der Javanen, die wel wisten te plunderen, maar evenmin durfden strijden als middelen wisten te beramen om over de rivier te komen, die bij het laatste treffen kapitein Westdorp geheel in den steek hadden gelaten, ontlokte natuurlijk menig bitter woord aan den bevelhebber en zijne officieren. Om die reden dan ook was men aanvankelijk gezind terug te trekken op Kartasana. Maar de Soesochoenan, die daarin, en misschien niet ten onrechte, het begin zag van een

geheelen terugtocht, beloofde nu alles, als men maar bleef waar men was.

Hij beloofde beter gezag over zijn volk te zullen uitoefenen en hoogerop met borstweringen versterkte kampen te laten maken, opdat men niet langer zou zijn blootgesteld aan het vuur van den vijand, kortom, hij beloofde zoóveel, dat de krijgsraad ten slotte besloot het nog eenmaal met hem te wagen.

En intusschen zond men een ordonnance af aan de kapiteins Renesse en Muller, die, zooals men weet, den linkervleugel commandeerden en die, evenals vroeger Tak, langs een anderen weg naar het binnenland vertrokken waren, om zich later met het hoofdleger te vereenigen, met bevel zoo spoedig mogelijk met hunne troepenmacht naar Zinkel te komen.

De Javanen, nu door den nood gedwongen, gingen aan het werk en maakten, meer van de rivier verwijderd, in het bosch een versterkt kamp, waar het leger zich nu zoo goed mogelijk verschanste. Alleen de afdeeling van kapitein Tak bleef in het oude kamp, dat versterkt werd als voorpost.

Den volgenden dag kwam er bericht, dat de afdeeling van Renesse en Muller reeds dicht genaderd was, en nog dienzelfden dag kwam deze afdeeling aan. Hoezeer men die versterking noodig had, viel de ontmoeting met deze afdeeling geducht tegen. De 700 Hollandsche en geregelde Inlandsche troepen waren versmolten tot 436 man. Vermoeienis en ontbering hadden hevig gewoed in dit kleine legertje, en al bracht men bovendien 3000 man Javaansche hulptroepen mede, wist men toch maar al te goed wat men aan die lafaards had. Eten en stelen was al wat zij konden; zelfs voor het betrekken der

nachtposten kon men ze niet gebruiken, daar zij in slaap vielen op hun post. Bovendien waren er maar 1000 gewapend. Daar kwam nog bij, dat kapitein Muller ziek was en weinige dagen daarna reeds stierf.

De toestand werd er niet beter op. Terwijl men voortdurend harden dienst had te vervullen en van dag tot dag meer en meer afgemat werd naar lichaam en geest, wierp de vijand aan de overzijde gestadig versterkingen op. De eene batterij verrees naast de andere en aan deze zijde werden telkens aanvallen gedaan en overrompelingen beproefd. Nu eens werden de Javanen, die voor de paarden aan het grassnijden waren, plotseling door den vijand overvallen en afgemaakt, dan weer beproefde hij het kamp des nachts binnen te dringen en werden de door uitputting in slaap gevallen schildwachten wreed-aardig vermoord.

En aan alle zijden, waar men ook onderzoek deed, overal was de vijand, die in getalsterkte niet verminderde, maar van dag tot dag scheen te vermeederen. Tak's post aan de rivier, de gevaarlijkste van allen, werd fel bestookt en de kanonskogels vlogen dagelijks in zijn kamp.

In den nacht van den 21sten October gelukte het zelfs aan een troep door opium tot waanzin toe opgewonden Makassarers, in het kamp door te dringen en gebruik makende van deze overrompeling een bloedbad aan te richten. Snel was er alarm gemaakt en ging men de indringers te lijf, maar van de overzijde schoot eene groote batterij met zwaar geschut en dit vermeederde nog de nachtelijke verwarring. Toch werd de vijand met groot verlies teruggeslagen en liet hij een bloedig spoor achter.

Zóó kon het dan ook niet langer blijven. Er moest iets ondernomen worden, zij het ook ten koste van veel bloed, en toen op den 25sten de vijand, al stouter en stouter geworden, zich weer met eene groote macht in het veld vertoonde, ontving kapitein Renesse den last hem aan te vallen.

Wat Westdorp op zoo noodlottige wijze mislukt was, gelukte Renesse. Het besef, dat men Toekong, dat hoofdkwartier van den vijand, vanwaar alle ondernemingen bestuurd werden, moest vernietigen, gaf hem de kracht vol te houden tot het uiterste. De woedende aanval van Renesse slaagde, en na een hevig gevecht vluchtte de vijand over de rivier, Toekong in de macht der onzen latende. Renesse deed het nu uitplunderen, waardoor hij eene massa rijst buitmaakte en stak er toen den brand in. Troeno-Djojo's opperbevelhebber Aria Singosari sneuvelde bij deze gelegenheid, wat voor den vijand een gevoelig verlies was.

XX.

Het was de 26ste October.

In de stad Kediri heerschte eene groote opgewondenheid, die deed vermoeden, dat er iets belangrijks was gebeurd. Dat was te bemerken aan de talrijke groepen menschen, die in opgewonden stemming met elkander praatten en waarbij er ook velen met bedrukte gezichten deelnamen aan het nieuws van den dag.

Als wij luisteren, hooren wij al spoedig, dat het gesprek loopt over het laatste nieuws van het oorlogstoooneel.

— 't Is zeker, zei een soldaat, dat de onzen te Toekong geslagen zijn; gij moogt zeggen wat gij wilt, buurman, die vervloekte Kafirs hebben onzen dapperen veldoverste Aria Singosari uit Toekong verjaagd.

— Ja, dat is zoo, bevestigde een ander, die juist bij de groep praters aankwam, en was het dat nog maar alleen, maar het is nog erger.

— Wat dan? vroeg men van alle zijden.

— Wat dan? zeide de soldaat, wel niets meer of minder, dan dat onze dappere veldoverste is gesneuveld!

Er ging een kreet van schrik uit de menigte op.

— Aria Singosari dood! herhaalden eenige stemmen.

— Ja, dood, door die honden van Hollanders vermoord, te Toekong!

— Allah! Allah! riepen enkelen, de handen ten hemel heffend.

— En waar zijn zij nu de ongeloovigen?

— Te Toekong natuurlijk.

— En zouden ze daar nu blijven?

— Zijt ge dwaas? Zij komen natuurlijk de Brantas over, als de onzen niet beter oppassen dan die te Toekong.

— Maar kunnen wij dat dan niet beletten?

De soldaat haalde de schouders op.

— Houdt hen eens tegen, die Hollanders. Zij hebben een verbond met den duivel gesloten, geloof ik. Wat hebben wij al niet ons best gedaan: hen in hinderlagen gelokt, in hun kamp doorgedrongen, hunne grashalers en afgedwaalde soldaten vermoord en hunne posten beslopen en afgemaakt; het helpt allemaal niet. Het is zeker Allah's wil, dat zij te Kediri komen om den baas te spelen en den Sultan weg te jagen. Heeft niet nu weer een van hen den weg naar Kartasana, dien wij tot nog toe bezet hadden, vrijgemaakt. ¹⁾

— Ook dat nog, dus zij zijn niet langer ingesloten?

— Neen en zij hebben versterking ook gekregen.

— En wij hadden hen al zoo mooi ingesloten, dat wij dachten, zooals toean Indra gezegd heeft, dat geen enkele van die Kafirs zijn land zou weeromzien.

— Dat komt van onze zonde! mompelde een man met een dweeppiek uiterlijk, een hadji.

— Wat hadji Djala, wat bedoelt ge?

De man hief het dweeppieke gelaat op en zeide op zachten doch vasten toon:

¹⁾ Dit was Tak, die dien weg had opengeslagen en dus aan die zijde de insluiting had verbroken.

— Hebben wij niet onzen Sultan verraden, hebben wij niet den soesoehoenan uitgestooten ter wille van zijne op-roerige kinderen? Hebben wij niet geweigerd den zoon, dien hij als zijn opvolger had aangewezen, te erkennen, en hebben wij niet den vreemden vorst Troeno-Djojo erkend?

Ontzet keken allen op, maar de dweeppieke priester ging voort:

— Boeten zult gij allen, boeten! Kediri zal verwoest worden, uwe vrouwen en kinderen neergesabeld en gekrist door de Kafirs! Wee u, wee u, inwoners van Kediri!

— Zwijg, bulderde hem den soldaat toe, en hij gaf hem met de houten schacht van zijne lans een slag in het gelaat, dat het bloed te voorschijn kwam.

De menigte stoof verschrikt uiteen en verdween snel in de woningen, terwijl de soldaat, geholpen door een zijner makkers, den onvoorzichtigen priester medesleurde naar het hof van den Sultan.

Het was korporaal Bartsoen, die thans den officiers-rang bij den vijand bekleedde, niet erg voor den wind gegaan, ondanks zijn verraad. Het scheen wel, alsof eene onzichtbare macht al zijn werk vernietigde, alsof eene onzichtbare hand alle plannen verijdelde.

Die onbedreven inlanders waren waarschijnlijk oorzaak van alles. Telkens haperde er iets aan. Als hij op het punt was een kanon te laten gieten, was de vorm beschadigd, en was dat gebrek soms spoedig weer hersteld, dan gebeurde weer het een of ander ongelukje, dat hem weer dagen achteruitzette. En dat nogal, terwijl hij zich in den laatsten tijd had doen bijstaan door Klaas en Gijs, die toch heel wat handiger waren dan Javanen of Madureezen.

Geert, of liever de officier-kanonnenmaker, zooals hij door de Javanen genoemd werd, begreep er niets van en deed vergeefsche moeite om achter de oorzaak van al die hinderpalen te komen, en hij zou misschien nog geëindigd zijn met de handen aan zichzelf te slaan, als er niet onverwacht eene verandering ten goede voor hem ware gekomen.

Dat dagteekende van het tijdstip, dat Klaas en Gijs naar het leger aan de Brantas vertrokken waren. De Sultan had hen, ziende dat de hulp, die zij aan Geert

verleenden, toch niet veel gaf, naar het leger gestuurd en daar waren zij, ook als officieren, spoedig de lui, die zich met alles bemoeiden. Als Hollanders kenden de Javanen en Madureezen hun kennis toe van alles en handelden daarom in de moeilijkste gevallen steeds naar hunnen raad. Of die voor de troepen van Troeno-Djojo heilrijk was, zal de tijd leeren.

Intusschen, had men van de tegenwoordigheid van twee zoo dappere Hollanders veel verwachting voor den gunstigen loop van den oorlog aan de Brantas verwacht, dan viel daarop toch niet erg te roemen. Doch de troepen van Troeno-Djojo waren nu eenmaal aan het verliezen van alle vroeger behaalde voordeelen, en zoo konden twee man, zelfs zoo dapper als Klaas en Gijs, daarin niet op eenmaal verandering ten goede brengen.

Zoo dachten de Javaansche en Madureesche officieren er waarschijnlijk ook over, en zij gingen voort met den raad der beide ex-matrozen in te winnen.

In dien tusschentijd was het Geert Bartsoen gelukt eenige kanonnen af te leveren en deze werden onmiddellijk naar de batterijen aan de Brantas vervoerd.

Het was echter geen gemakkelijk werk, die zware dingen op hunne plaats te brengen, en zoo bleven zij dagenlang liggen eer zij op de batterijen in stelling waren.

Toen gebeurde er een ongeluk. Het eerste kanon viel, bij het veranderen van plaats, van de batterij in de rivier en het tweede sprong, doordat er eene te zware lading op was gezet. Wel wilden een paar Inlanders beweren, dat hun dit door Klaas en Gijs was gelast, maar deze beiden duldden geen praatjes van een gewoon soldaat en zoo bleef het toegeschreven aan de onvoldoende sterkte van het nieuwe geschut.

Gelukkig voor Geert, koesterden alle bevelhebbers zoo'n vrees voor Troeno-Djojo, dat niemand het waagde hem van het verdwijnen van die twee kanonnen rekenschap af te leggen.

Eerst nu, nu de troepen van hem uit Toekong waren gejaagd, had de Sultan een bode afgezonden naar het leger aan de Brantas, om berichten in te winnen naar de oorzaken daarvan. Toen was ook aan het licht gekomen, waarom de zware kanonnen geen dienst hadden gedaan om kapitein Renesse van de overzijde der rivier te beschieten.

Het hart vol woede zat Troeno-Djojo dien avond op de balèh-balèh, onder de uitgestrekte veranda, waar wij hem reeds eenmaal aantroffen, toen de soldaten, die den ongelukkigen priester hadden gevangengenomen, voorafgegaan door een paar edelen die tot het Hof behoorden, zich vertoonden.

Spoedig was Troeno-Djojo op de hoogte gebracht van het gebeurde. Hij keek den ongelukkigen priester met loerende tijgerachtige blikken aan en zeide toen:

— Ha, ik wist niet dat gij zoo'n vurig aanhanger van uw ouden soesochoenan waart, hadji!

— Troeno-Djojo! riep de dweepzieke man, de handen ten hemel heffend, Troeno-Djojo, vloek over u! Vloek over u en over uw geheele geslacht! Gij hebt den rechtmatigen soesochoenan verdreven om diens plaats in te nemen en gij hebt.....

Hij kwam niet verder.

— Krist hem! riep Troeno-Djojo tot Jacob Somer, die, nog slechts kort hersteld, achter hem stond.

Maar Jacob Somer schudde kalm het hoofd.

— „Gij zult niet dooden,” zegt de Zone Gods, zeide

hij, »en wie bloed vergiet, diens bloed zal vergoten worden.”

Troeno-Djojo werd ditmaal niet woedend. Hij haalde de schouders op en zeide:

— Als ik u gelastte *mij* te doorsteken, zoudt gij het ook niet doen?

— Ook dat niet, zei Jacob Somer.

Troeno-Djojo haalde andermaal ongeloovig de schouders op.

— Gij wilt mijne vijanden niet dooden, zeide hij, en die hadji is mijn vijand, dan zal ik het doen!

Hij trok eene kris en slingerde die met vaste hand naar den ongelukkige toe, zoodat hij hem in de borst drong.

De hadji wankelde en viel neer.

Jacob Somer was bij die daad terstond op den hadji toegesprongen. Hij knielde bij den gewonde, wiens bloed rijkelijk vloede en trachtte hem te helpen, doch het snel werkende vergif van den dolk had zijne uitwerking reeds gedaan en de man gaf in Jacobs armen den geest.

Toen stond Troeno-Djojo op en begaf zich naar zijne vertrekken. Als een getergde leeuw liep hij een poos heen en weer, hoe langer hoe opgewondener wordend.

— Waar zijn mijne groote kanonnen? zeide hij opeens tot Jacob Somer. Waar is Aria Singosari, de dapperste onder de dapperen? Hij is gevallen onder de kogels uwer landslieden! De kanonnen zijn weg, Singosari is weg! O! ik zal al die lieden laten krissen. Ik zelf zal naar de Brantas gaan en ik zal de rivier overtrekken met duizenden en duizenden, en ik zal ze vernietigen tot den laatsten man.

Hij wond zich vreeslijk op en knarste op de tanden van woede; het schuim stond hem op den mond.

— Heeft Allah mij dan verlaten! riep hij uit, in woeste wanhoop zijn hoofd tusschen beide handen vattend. Waarom helpen de Makassaren mij niet, waarom de Sultan van Bantam niet? Ik heb hen wel gediend, toen zij mijne hulp noodig hadden, O Hollanders! O Hollanders, welk eene vreeslijke wraak zal ik nemen!

Hij gebruikte veel opium en had dien avond al veel meer gebruikt dan gewoonlijk.

Geert Bartsoen, die er ook bij was, in het oog krijgend, trad hij op hem toe en voegde den verrader toe:

— Waarom maakt gij geen betere kanonnen?

— Ik maak ze toch volgens mijn beste weten, Heer! stamelde de ellendeling, ik doe toch mijn best.

De Sultan trad op hem toe en terwijl hij zijn van woede bleek gelaat bijna tegen dat van Geert duwde, beet hij hem toe:

— Ellendeling, gij kunt niets!

Toen gaf hij hem een slag in het gelaat en wees hem gebiedend den uitgang.

Geert verbleekte en met knikkende knieën verwijderde hij zich als een hond, die afgestraft is.

— Waar zijn de Hollanders? vroeg hij opeens.

— Aan de overzijde van de Brantas, Heer! antwoordde hem een der bevelhebbers.

— Goed, zamelt uw volk bij elkaar. Laat alles bijeenkomen wat de wapens kan voeren, dan zullen wij optrekken en ik zal die gevloekte Kafirs verslaan . . . vernietigen . . . tot den laatsten man!

— Geef mij amfioen! voegde hij opeens een der bedienden toe. Neemt allen amfioen en dan zullen wij gaan, Ja, wij zullen amòk maken en geen enkele dier honden sparen!

Ten toppunt van woede gekomen, was hij verschrikkelijk om aan te zien. Hij was niet in staat zich langer op de been te houden en zette zich op den balèh-balèh neer, waar hij in de kussens viel.

Op dit oogenblik werd een voorhang terzijde geslagen en in de opening, die tot de vrouwenvertrekken toegang verleende, verschenen eenige vrouwen.

Eerbiedig weken de hovelingen uiteen, want die daar kwamen waren de moeder en een paar der meest geliefde vrouwen van Troeno-Djojo. Door een vertrouwde op de hoogte gebracht van hetgeen er gaande was, kwamen zij aangesneld, om te verhoeden, dat Troeno-Djojo aan zijn rampzalig voornemen om amòk te maken zou gevolg geven. Zij begrepen zeer goed, dat een zoodanig voornemen de algeheele ondergang voor allen zou zijn. De moed van een door opium opgewonden troep was niet de moed, die in staat zou zijn een land van den ondergang te redden.

Langzamerhand bedaarde, onder de liefderijke dringende smeekbeden van moeder en vrouwen, de woede van den despoot. Ook de afmatting na de opwindende werkte kalmeerend. Zachtjes aan kreeg de vermoënis de overhand op hem. De hovelingen verdwenen de een na den andere, de obors (fakkels) werden uitgedaan en alleen eenige katoenen pitjes in klapperolie verlichtten flauw het vertrek, waarin Troeno-Djojo sliep.

XXII.

— Hoera! we trekken de rivier over! riep Huijg Sumer een zijner makkers toe. De kapitein heeft het mij daaren verteld. Ge weet dat alles gereed is, en nu wordt verwacht dat het water vandaag erg zal vallen.

De aangesprokene liep met Huijg mede al pratend en afspraak makend, welke maatregelen te nemen.

Na lang dralen zou men het ondernemen. Allerlei moeilijkheden waren oorzaak, dat men het nog niet had kunnen bewerkstelligen, doch thans was dat alles uit. Men moest en zou de rivier over.

Eenige dagen geleden had men pas een convooi binnen-gekrege van ammunitie en proviand, en zoo ooit, dan was het nu tijd om te maken, dat men eene betere positie verkreeg. Wel was dat convooi weer bijna geheel in de pan gehakt, want door ongeveer 500 ruiters van Troeno-Djojo was het te Kandongan op het onverwachts aangevallen en omsingeld. De aanvoerder echter, de Secretaris van den Opperbevelhebber, genaamd Willem Bastincq, had met zijn 14 Hollanders moedig standgehouden tegen de overmacht en de dappere aanvoerder der Balineezen Djajalalana eveneens. Daardoor had Bastincq gelegenheid gekregen de wagens in het rond te plaatsen als borstwering en in dien wagenburg hadden zij zich dapper geweerd.

Een in allerijl afgezonden bode had het bericht van den benarden toestand in het kamp overgebracht, en terstond vertrok kapitein Tak aan het hoofd van zijne ruiters naar het bosch, waar het drama werd afgespeeld. Gelukkig had de vijand, dank zij den wagenburg, niet veel kunnen uitrichten. Wel sprongen de Madureezen als dollen daarbuiten rond en staken zij met de lange lansen door elke opening. Maar gedurig trof een daarbinnen afgezonden kogel zijn doel en beet er een in het sand.

Tak kwam juist ter tijd opdagen. In galop was hij doorgegaan tot Kandongan toe en als een stormwind viel zijn ruitertroep op de Madureezen, die na een kort maar woedend gevecht het hazenpad kozen. En zoo was het Tak gelukt andermaal een aantal wapenbroeders aan den dood te ontrukken en voor het leger een kostbaar convooi te redden, want aan kanonskogels had men reeds lang gebrek, om van andere dingen niet te spreken.

En nu men weer van alles was voorzien, zou men den beslissenden slag wagen en de rivier overtrekken; den eersten keer was het mislukt, grootendeels ten gevolge van het lafhartig gedrag der Javanen, maar nu zou de toekomstige Soesoehoenan zelf er bij tegenwoordig zijn en alles doen wat mogelijk was.

Het was op den 17ⁿ November, dat het stuk ondernomen werd. Reeds vroeg zetten de troepen zich in beweging, en ten einde de vijandelijke batterijen aan de overzijde zoo mogelijk tot zwijgen te brengen, opende men een hevig vuur op deze.

Kapitein van Vliet was de eerste, die een vaartuig bemande, maar op dat oogenblik opende de vijand zóó'n hevig vuur op de troepen, dat het als het ware kogels hagelde.

Den Javanen sloeg de schrik om het hart en aan alle zijden sprongen zij van de vaartuigen af. Van Vliet en zijne officieren lieten hun echter rust noch duur. Met bedreiging van hen terstond te zullen neersabelen werden de Javanen tot hun plicht gebracht, en reeds waren er drie vaartuigen vol soldaten van wal gestoken, toen de twee kleinste opeens begonnen te zinken. Onder angstige kreten sprongen de soldaten te water en waadden naar den oever.

Ondanks deze teleurstelling dacht men er echter niet aan het werk op te geven. Kapitein Renesse en zijn luitenant Libout, die aan de beurt van inschepen waren, sprongen onversaagd op eene der schuiten, hun volk bevelende hetzelfde te doen. Nauwelijks echter hadden de dapperen zich neergezet, of beiden werden door een kogel getroffen en moesten terug.

Dat werkte slecht op de soldaten en vooral op de Javanen. Dáár aan de overzijde braakten talrijke kanonnen dood en verderf, en duizenden musketkogels daalden tegelijk neer; het was alsof het kogels regende.

Kapitein Tak overzag in een oogwenk het gevaar. De Javanen trokken reeds weder terug van den oever, de Hollandsche troepen alleen hielden onder dien kogelregen stand met de Balineezen. Er moest gehandeld worden, voor dat een ongelukkig toeval alles in duigen wierp.

Een blik op zijne soldaten en Balineezen, en toen trok hij zijn rapier, zwaaide het boven zijn hoofd en riep:

— Voorwaarts jongens, voorwaarts! Leve de Compagnie!

— Leve de Compagnie! klonk het uit honderd kelen, toen kapitein Tak de eerste was, die onder het geweldig

vuur van den vijand aan boord van de schuiten ging; hem volgden al zijne ruiters.

— Steekt af! beval Tak, toen de boot vol was, en recht voorwaarts geroeid, al vielen alle kogels te gelijk op ons!

Hij stond vooraan in de boot en achter hem Huijg Somer, met de sabel in de vuist.

— Djajalalana! riep Tak nu den Balineeschen aanvoerder toe, voorwaarts, ik reken op je!

Het Balineesche opperhoofd hief tot eenig antwoord zijne lans op en riep: Voorwaarts!

Op hetzelfde oogenblik dreef hij zijn paard in de rivier en al zijn volk volgde.

Van den oever aan deze zijde klonken nu opeens doffe tonen. De Javanen spitsten de ooren, keken rondom zich en traden vooruit de rivier in. Want het was de heilige Gong, die daar geslagen werd, iets waartoe de Sultan last had gegeven, en nu was er geen enkele, die durfde weifelen.

Ondertusschen waren Tak en de zijnen aan een vuur blootgesteld, zóó hevig dat het water van de rivier onophoudelijk van de vallende kogels opspatte, alsof eene hevige hagelbui zich er boven ontlastte. Alle kanonnen en musketten schenen op hen vereenigd te zijn. Maar de afstand verminderde snel en nog was het vaartuig de overzijde niet genaderd, toen Tak met een kort maar krachtig: Voorwaarts! Leve de Compagnie! aan wal sprong en met de sabel in de vuist vooruitstormde.

Huijg volgde hem op den voet en niemand zou den dapperen aanvoerder in den steek hebben willen laten.

— Vooruit! vooruit! klonk het steeds, en als katten vlogen zij tegen de hooge borstwering op.

Daar stonden de Javanen en Makassaren de kanonnen te bedienen, maar in den eersten aanloop werden zij bij hunne stukken neergesabeld.

Aan alle zijden drongen zij in de batterijen, dood en verderf zaaiende onder den vijand.

— Pas op Somer, riep kapitein Tak, toen deze recht op een kanon aanliep, je bent in de vuurlijn!

Huijg liet zich plotseling vallen en toen het schot over hem heen was losgebrand, velde hij den kanonnier, eer deze er op bedacht was, met een pistoolschot neer.

Al wilder en wilder werd het gevecht. De Balineezen sloegen er met den klewang op in; de Hollandsche matrozen vochten met hunne messen, en de Javanen, die nu ook gevolgd waren, hadden waarlijk moed genoeg om hier en daar den boel in brand te steken en tusschenbeide een vijandelijk vaandel weg te pakken, dat vergeten was.

Daar men nu spoedig tot de ontdekking was gekomen, dat het water heden zoo laag was, dat de paarden er door konden waden, sprongen velen te water om zoo de overzijde te bereiken en de schuiten voeren onophoudelijk af en aan. De rivier, eerst nog zoo ledig, zag zwart van de menschen.

Nu sloeg den vijand de schrik om het hart, en in allerijl trachtte hij te redden wat te redden was en vluchtte, al zijne werken in handen van de onzen achterlatend.

Het was een gezegende dag voor een soldatenhart.

XXIII.

Hoe meer de troepen van Troeno-Djojo grond verloren, hoe meer zij den moed lieten zakken. Het verliezen van Toekong had hen reeds met bezorgdheid voor de toekomst vervuld; het forceeren van den overtocht over de Brantas niet minder. Ja, dit gaf den genadeslag aan hun moed. Van het oogenblik dat de Hollandsche troepen zich in de veroverde versterkingen genesteld hadden, was Troeno-Djojo's leger gedemoraliseerd.

De verslagen troepen, op Kediri teruggetrokken, vulden de stad met schrik en angst. De Hollanders, die honden van ongeloofigen, waren in aantocht om Kediri te vuur en te zwaard te verwoesten, en het zou niet lang meer duren of zij zouden er zijn.

Het geweeklaag nam geen eind. De vermogenden pakten in alle stilte, maar in alle haast, alles bijeen wat waarde had en poogden in het geheim de stad te verlaten. Men begon Troeno-Djojo te verwenschen en het te vervloeken, dat men ooit de ooren naar hem had laten hangen. De geheele bevolking was radeloos en Troeno-Djojo niet het minst van allen.

Gedurende deze dagen was de Sultan slecht geluimd. De lieden, die het genoegen en de eer hadden tot zijne omgeving te behooren, waren geen oogenblik zeker van hun leven. Huiverend begonnen zij hun dienst en bevend

eindigden zij dien met de voortdurende vrees vervuld, dat elke dag hun laatste kon zijn.

Het was gedurende een van die dagen, een paar dagen na den overtocht over de Brantas, dat Troeno-Djojo zijne voornaamste legerhoofden en vertrouwelingen had bijeengeroepen om over den toestand te beraadslagen.

Klaas en Gijs, uit het leger teruggeroepen, hadden, op uitdrukkelijk verlangen van den Sultan, zitting genomen in den Raad, evenals Geert Bartsoen, die gedurende de laatste weken meer in gunst was gekomen, omdat hij een aantal kanonnen had weten af te leveren, die nu op de batterijen van Kediri in stelling lagen om, zoodra de Hollanders mochten verschijnen, hen allen van den aardbodem te verdelgen.

Er was in dien raad echter meer dan dat te behandelen. Eenige hoofden koesterden vijandige gevoelens jegens Klaas en Gijs, de beide Hollanders, die tot hun spijt thans zoo in gunst bij den Sultan waren en die zij verdachten van verraderlijke handelingen.

— Ik beschuldig deze Hollanders van verraad! riep een der hoofden uit, ik beschuldig hen van op alle mogelijke manieren onze maatregelen te hebben in de war gestuurd en ons op allerlei wijze nadeel te hebben berokkend!

De oogen van Troeno-Djojo flikkerden van toorn.

— Spreek! zeide hij, en als dat bewezen wordt, zullen zij sterven.

— Dat zou nog te bezien staan, mompelde Klaas, terwijl hij Gijs een ribbestoot gaf, welke deze op zijne hoede deed zijn.

De buitengewone kalmte van de beide gewezen matrozen bracht blijkbaar Troeno-Djojo en de andere hoof-

den in de war. Er waren in het geheel slechts een viertal officieren, die jegens hen kwalijk gezind waren, en deze werden insgelijks door die kalmte bij eene beschuldiging, waarvan in de tegenwoordige omstandigheden het leven van de beschuldigten afhing, in de war gebracht. Van dit alles ontging Klaas en Gijs niets. Zij knipoogden even tegen elkander en luisterden toen kalm naar de tegen hen uitgebrachte beschuldigingen.

Er was intusschen misschien geen enkele van al de officieren, die met zoo onverdeelde aandacht naar alles luisterde en de gezichten der beide beschuldigten bespiedde, als Indra, die met tijgerachtige wreedheid naar het bloed der Hollanders dorstte. Hij beloerde hen als een roofdier zijne prooi en toen Geert Bartsoen die uitdrukking van stille hoop op het bevredigen zijner wraak opmerkte, rilde hij.

Inderdaad was de beschuldiging door een der Madureezen gedaan gewichtig genoeg om iemand wegens verraad te doen krissen aan het Hof van Kediri. Het kwam hier op neer, dat zij de oorzaak waren van het verlies van twee der grootste kanonnen, die door Geert Bartsoen waren afgeleverd, toen het leger aan de Brantas lag om den overtocht van den vijand te beletten. Van het eene kanon hadden zij de lading te groot opgegeven, zoodat het gesprongen was; het andere was door de verkeerde maatregelen, die zij namen, in de rivier gestort, toen het op de batterij zou gebracht worden. Behalve deze beide misdaden, hadden zij zich schuldig gemaakt aan verschillende andere misdrijven, die moeilijk te omschrijven waren. Zoo verzekerde het Madureesch hoofd b.v., op den Koran te willen bezweeren er zeker van te zijn, dat zij oorzaak waren, dat de bezetting van eene

batterij door hun schuld op de vlucht was geslagen, zonder een schot te lossen; dat de kanonnen, die onder hun bevel bediend werden, altijd het slechtst schoten; dat een groote voorraad kruit door hun schuld nat was geworden, en dat vele officieren allerlei dwaze maatregelen hadden genomen, alleen door de schuld der beide Kafirs, die niet anders verdienden, dan dat hun het hart uit het lichaam werd gesneden en in het aangezicht geworpen.

De beide matrozen hadden dien stortvloed van beschuldigingen rustig over zich laten heengaan en bleven kalm, zelfs toen Troeno-Djojo hen dreigend beval zich te verdedigen.

Klaas haalde de schouders op. Hij keek iedereen, die hem aanzag, met grenzenlooze brutaliteit in de oogen en vroeg den Madurees, of hij bewijzen kon wat hij daar gezegd had. Wat had men hem voor soldaten gegeven om mede te vechten? Onnoozele Javanen en Madureezen, die zoo bang waren als wezels en zoo onhandig als kinderen. Niets kon men hun laten verrichten; men zou alles zelf moeten doen en dat kon toch niet. Gaf men hun een bevel, dan voerden zij het juist andersom uit. De duivel zelf zou er geen weg mede weten. Dat zij bij het manoeuvreeren met het kanon een bevel verkeerd begrepen hadden, was geen reden hen tot verraders te verklaren. Met levensgevaar had hij zelf de inlanders op zijde gedrongen om nog te helpen, maar het was reeds te laat. Bij het springen van het kanon was het net hetzelfde geweest. Hijzelf was er bij gekwetst geworden.

En Klaas hief met een theatraal gebaar de licht gekwetste hand op.

Overigens was het niet aan hun, maar aan de domheid

der officieren te wijten, die elk oogenblik om raad vroegen en dien dan niet goed uitvoerden. De Sultan ook zou dat zien, als hij eens zelf naar het leger vertrok en bevelen gaf, hij zou dan weldra tot de overtuiging komen, dat men niet overal te gelijk kan zijn, en niet voor alles kan zorgen.

Wat hunnen moed betrof, den eerste die het waagde daaraan te twifelen stelde hij voor zich eens met hem te meten, zelfs met ongelijke wapens zou hij den strijd aandurven. Hij wilde wel gelooven, dat er dappere officieren waren, vooral onder de Madureezen, maar dan waren de besten zeker niet op de bedreigde punten geweest, anders zou dat wel gebleken zijn. Hij was volkomen bereid elk bewijs van moed te geven, dat men van hem verlangde. Troeno-Djojo had slechts te spreken en hij zou zien wat zij durfden. Wilde hij soms, dat zij tegen het leger der Hollanders optrokken, dan had hij slechts het bevel te geven en zooveel troepen als hij hun wilde meegeven. Of het er honderd of duizend waren, zij zouden het doen.

Klaas keek bij deze woorden Gijs aan en deze bevestigde terstond zijne stoute taal.

Dit maakte indruk. Troeno-Djojo wierp een donkeren blik op den Madurees, die hen beschuldigd had, en voegde hem toe, dat het hem geraten werd beter op zijne woorden te passen.

— Ik buig mij voor Uwe macht, Heer! antwoordde de Madurees, maar verhoor dan eene bede van uwen dienaar en stel die Hollanders op de proef.

Troeno-Djojo dacht een oogenblik na.

— Goed, zeide hij, het zij zoo. Ik zal zelf naar het leger gaan en tegen de Kafirs optrekken en deze bei-

den zullen onder mijne oogen strijden tegen hun eigen volk. En bij den baard van den Profeet, dan zal het blijken wie gelijk heeft!

Deze woorden van den Sultan hieven de vergadering op en ieder ging zijns wegs.

XIV.

Er waren vier personen op deze vergadering, die in zeer hevige gemoedsbeweging naar huis gingen. Twee daarvan waren Klaas en Gijs, en de beide anderen Geert Bartsoen en Indra.

Terwijl Klaas en Gijs zich naar de woning van Jacob Somer begaven, liep Geert Bartsoen in diepe gedachten verzonken over de binnenplaats van het versterkte Keizerlijk Hof naar zijne woning. Het verhandelde op deze vergadering was voor hem een chaos, waaruit hij maar niet wijs kon worden. Het warde in zijne hersens dooreen, en wat hij ontwarren wilde, namelijk het zonderlinge gedrag van zijne beide vroegere makkers, dat wilde hem maar niet gelukken.

Opeens gleed een Inlander hem als zijne schaduw op zijde en legde hem de hand op den schouder.

— Toean Bartsoen, zoo in gedachten?

Geert schrikte op; zijn kwaad geweten deed hem, den verrader, altijd voor verraad bevreemd zijn.

— O, zijt gij het, Indra? zeide hij, zich herstellend van den schrik, dien de Inlander hem bezorgd had.

— Ja toean, ik ben het.

Een wijle liepen zij zwijgend naast elkander voort.

— Zijt gij tevreden over de vergadering? vroeg Indra opeens.

— Tevreden? — Ja — Neen, maar wat bedoelt ge eigenlijk?

— Ik bedoel, of ge uwe vijanden heden hebt gezien.

— Mijne vijanden?

Geert Bartsoen bleef verbaasd staan en keek Indra aan, maar in de kleine, slimme oogen van den sluwen Inlander ontdekte hij niets.

— Ja, uwe vijanden. Of gelooft gij niet, dat uw beide makkers uwe vijanden zijn? Hebt ge hen nog niet leeren kennen? Wel, ik loerde al lang op hen, maar nu eerst heb ik zekerheid en weldra zal ik bewijzen hebben.

— Ik begrijp u niet; ik begrijp van alles niets! zeide Geert.

— Laat ik uw geheugen dan te hulp komen, vervolgde Indra. Hebt ge niet vroeger er over geklaagd, dat u in den beginne alle werkzaamheden tegenliepen? Is het niet waar of weet ge het niet meer, dat al uwe moeite telkens verijdeld werd, dat ge geen enkel goed kanon kondt maken, dat alles als door onzichtbare machten verijdeld werd?

— Ja, zeide Geert, Ja, zeker, dat is zoo. Ik ben er dikwijls genoeg wanhopig onder geworden.

— Dat was, meen ik, het ergst, toen ge geholpen werd door uwe beide makkers dáár.

En Indra wees met den duim over zijn schouder naar de woning van Klaas en Gijs.

— Juist, zei Geert, juist!

— En dat veranderde niet eer... Ja, laat eens zien. Wanneer was het, dat uwe werkzaamheden eerst goed slaagden?

— Toen zij naar het leger waren, zeide Geert.

Indra keek hem triumfeerend lachend aan en bij dien

hatelijken, duivelschen lach week Geert terug, alsof hij door een adder werd gestoken.

— Gij wilt toch niet zeggen, dat zij...

— O, bij Allah! riep Indra uit, ik dacht dat alle Hollanders slim waren, maar ik zie, dat er toch onder hen ook domkoppen zijn.

— Maar hoe komt ge daaraan? riep Geert uit.

— Hebt ge dan niet opgemerkt, — hebt ge dan niet gehoord, wat er hedenmiddag gezegd werd door dien Madurees?

— Zeker, maar dat is door hen volkomen weerlegd.

— Dwaas! riep Indra uit, driedubbele dwaas die ge zijt. Zij hebben uwe plannen tegen gewerkt, *zij* waren het die uwe vormen vernietigden, uw gietsel bedierven; *zij* waren de onzichtbare macht, die bijna oorzaak was dat ge in ongenade gevallen waart bij onzen meester, begrijpt ge dat nu nog niet?

Geert Bartsoen was als verstomd van verbazing. Ja, hoe meer hij er nu over nadacht, hoe meer hij Indra moest gelijk geven. Talrijk waren de herinneringen, die zich thans voor zijn geest opdeden, en het een in verband gebracht met het andere, deed hem tot Indra's bewering overhellen.

— Sinds lang sla ik hen gade; ik bespied hen al weken lang. Hier en daarginds aan de Brantas heb ik hen bespied en ik zamel bewijzen bijeen. Ik ben niet zoo dwaas als die Madurees. Ha, ha! Net of men Troeno-Djojo zou overtuigen zonder deugdelijke bewijzen. Ge zoudt er niets mede winnen dan zijne kris in uw hart, en het heeft mij verbaasd, dat die Madurees er zoo goed is afgekomen.

— Maar wat zijn zij dan van zin, wat drijft hen daartoe? vroeg Geert

— Niet wat u drijft, toean Bartsoen! zei Indra met een hatelijken lach, ik denk dat het vaderlandsliefde is. Zij willen hier voor verspied spelen, en zij begrijpen niet, dat zij ook bespied worden. Zij zijn in de val, want levend zullen zij hier niet vandaan komen, en al mochten de vervloekte Kafirs hier binnenkomen, dan zal ik nog zorgen dat zij sterven, al ware het ook de laatste daad die ik bedreef.

Zijn gelaat had op dit oogenblik zoo'n tijgerachtige uitdrukking, dat Geert Bartsoen er van terugdeinsde en onwillekeurig God dankte, dat hij niet in de plaats was van Klaas en Gijs!

— Nu, ik ga heen, ik moet hen nog bezoeken, zeide Indra. Slaap wel.

En hij verdween onder de schaduw van de palmen in den tuin.

XV.

Geert Bartsoen oogde hem eenige oogenblikken na. Hij zag, dat hij in de richting van de woning van Klaas en Gijs voortsloopt, en de lust kwam, zijns ondanks, bij hem op, dien hatelijken Inlander neer te sabelen op de plek waar hij zich bevond.

Zonderling, hij gevoelde wrok jegens Klaas en Gijs, maar nog meer jegens dien Indra; kwam het daar vandaan, dat hij deze als de oorzaak van zijn ongeluk beschouwde, of zetelde er misschien nog een sprankje geweten in hem? — Want, ongelukkig gevoelde hij zich, ondanks zijn hoogen rang, ondanks de eer en het aanzien, ondanks hij zich in weelde baden kon. Hij had nu zoo wat alles wat hij vroeger begeerde, waarnaar hij haakte als iets onbereikbaars. Toen dacht hij: »als ik dat had, zou ik gelukkig zijn,» maar hij dacht er niet aan, dat, naarmate de mensch meer verwerft, hij ook meer wenscht. Thans had hij eene flinke woning, geheel voor zich. Manlijke en vrouwlijke bedienden deden alles en vloegen op zijne wenken. Hij at uitgezochte spijzen, rustte gemakkelijk na het einde van zijn werk, kon zich aanschaffen wat hij wilde, en toch was het geluk verre van hem.

In de stille uren van den avond en in de nachtelijke stilte had Geert Bartsoen het zwaar te verantwoorden.

Dan daagden allerlei visioenen voor zijnen geest op, en niet het minst de vroegere wapenbroeders, die door *zijne* kanonnen, door *zijn* kruut en *zijn*e kogels gevallen waren, gevallen door de schuld van een *verrader*. En dan verschenen hem in den slaap de verwrongen gelaatstrekken van zijne slachtoffers en die wezen allen op hem en riepen hem toe: Verrader, moordenaar!

In zulke oogenblikken sidderde Geert. In doodsangst rees hij dan van zijn leger op en klappertandend staarde hij rond in de duistere vertrekken. Soms klonk een gilend geschreeuw van apen, die in de hooge boomen door een of ander roofdier opgeschrikt waren, hem in de ooren als de kreet van een stervende, van een zijner slachtoffers.

Om aan die kwellingen te ontkomen, begon Geert te doen wat velen in dat geval zouden doen, namelijk opium te schuiven. Hij werd een amfioenrooker, en van dat oogenblik was hij op den weg die naar het verderf leidt.

Intusschen was Indra, op de onhoorbare manier waarop de Inlander zich kan voortbewegen, voortgeslopen in de richting van het huis, waar Klaas en Gijs verblijf hielden. Alles was daar rustig. Onder de veranda zaten of lagen eenige bedienden op matjes en van binnen klonk geen geluid.

— Zij zijn niet in hunne woning, mompelde hij.

Hij sloop even stil terug, bleef eenige oogenblikken op een der paden staan denken en toen scheen hij te begripen waar hij moest zijn, althans hij verdween in de richting van de woning van Jacob Somer, die tot de bediendenwoningen van het hof behoorde.

Onder de veranda van die woning zaten drie mannen

druk te praten, te weten Jacob Somer en de beide matrozen.
— Omdat gij alles van ons weet, zeide Klaas, willen wij u nu ook zeggen, wat ons besluit is. Wij zijn van plan heen te gaan.

— Heen te gaan? zei Jacob Somer met een zucht.

— Ja, maar wij zullen terugkomen om je te verlossen.

— Als God het wil, merkte Jacob Somer aan.

— Natuurlijk, zei Gijs, als God ons het leven spaart, zullen wij u verlossen.

— Maar hoe zult ge dan weg kunnen komen?

— Luister, zeide Klaas. Wij hebben van middag Troeno-Djojo verlost tot een aanval op de onzen. Het is ons niet alleen gelukt hem daartoe te bewegen, maar ook *daartoe*, dat hij dien aanval *zelf* zal aanvoeren. Hij heeft twijfel opgevat jegens onze goede gezindheid.

— Dat verbaast mij niet, zeide Jacob Somer, gijlieden hebt een allerbrutaalst spel gespeeld en ik ben nog zoo zeker niet, dat dit gelukken zal.

— Wie niet waagt wint niet, zei Klaas, maar nu is al onze verwachting op dezen aanval gebouwd. Troeno-Djojo zal ditmaal woord houden, want de opium heeft hem al ver gebracht en ongetwijfeld zal hij zijn moed daarmee opscherpen. Nu zijn wij van plan bij dien aanval, waarbij Troeno Djojo natuurlijk door de onzen geslagen zal worden, over te loopen naar de onzen.

Jacob Somer knikte.

— Het is de eenige kans voor u, zeide hij.

— En die zullen wij waarnemen, zeide Klaas, maar bovendien, Jacob Somer, zijn wij vast besloten niet met ledige handen bij de onzen aan te komen.

Jacob Somer keek van den een naar den ander en zeide toen:

— Ik begrijp u niet. Wat bedoelt ge daarmee?

— Wel, zei Klaas, zijne grove stem dempend, wij zijn besloten voor onzen opperbevelhebber het beste mede te brengen wat wij hem kunnen schenken.

— En dat is? zei Jacob Somer, beiden vragend aanzien.

— Dat is niets anders dan Troeno-Djojo zelf, zeide Klaas.

Jacob Somer sprong van de balèh-balèh op, zóo ontstelde hij daarvan.

— Zijt ge krankzinnig? riep hij uit.

— Neen, volstrekt niet! Wij zullen Troeno-Djojo oplichten, en hem op onze vlucht meevoeren, zei Gijs.

— 't Is onmogelijk, riep Jacob Somer, onmogelijk! Bedenk toch... maar neen, dat is al te gek. Gij drijft den spot met mij, oude man!

— Zoo waar als God leeft, zei Klaas plechtig, zoo zeker zullen wij het beproeven. Alles wat wij tot heden hebben gedaan, is niets. Dat wij overgelopen zijn met het dubbele doel Geert's plannen te verijdelen en hier voor verspieders te spelen, is iets wat iedereen kan doen, maar wij willen een stukje uithalen, dat onzen naam op ieders lippen zal brengen. Wij willen Troeno-Djojo oplichten en meevoeren, en hem gebonden in ons kamp aan de Brantas brengen.

— God verleene u zijn zegen! zei Jacob Somer, maar ik vrees voor u beiden.

— En wat wagen wij dan? riep Klaas uit. Onzen kop? Nu, dien hebben we al jarenlang gewaagd en, zoolang wij ons hier bevinden, minstens elken dag honderdmaal. Als het ons gelukt hopen wij, dat men ons een goed baantje zal geven, dat is alles...

— Stil, zei Gijs, ik hoorde daar iets.

— Dat zijn de Kalongo's, die van de klappernoten smullen, zeide Jacob.

— Neen, ik hoorde iets anders, schreden! zei Gijs en tegelijk stond hij op, boog zich buiten de woning voorover, opdat zijne blikken langs den grond konden zien en spiedde toen in de duisternis rond.

Maar al keek hij nog zoo scherp, hij bespeurde Indra niet, want de Inlander, die als eene slang opgerold in het gras had gelegen, vlak bij de veranda, was reeds lang om den hoek van het pad verdwenen.

Hij had alles gehoord.

Ja, Troeno-Djojo zou optrekken tegen de gehate Hollanders, Hij, de overweldiger, de opstandeling, die den rechtmatigen vorst had verdreven, en zijne kinderen vervallen had verklaard van den troon van Mataram, vervloekte nu den vijand, die hem hetzelfde lot wilde bereiden, dat hij een ander had bereid. Zelf zag hij de strafende hand der Vergelding zich naar hem uitstrekken, maar hij wilde die niet zien. Hij wilde optrekken. Wat zijnen veldheeren niet gelukt was, zou nu hem wel gelukken, want hij zou in zijn heilig gewaad, in het zwart zich kleeden, en den van de Heilige stad Mekka afkomstigen heiligen standaard zou hij meevoeren in het leger en dan *moest* hij overwinnen, want Allah zelf zou nevens hem strijden. Het vaandel van Mahomed, het symbool van den eenigen waren godsdienst, zou wonderen doen en zijne strijders bezielen met den moed der vertwijfeling.

Alle bevelhebbers van de beschikbare troepen kregen het bevel zich op een aangewezen punt te vereenigen. Daar zou Troeno-Djojo het leger inspecteeren en ter overwinning geleiden.

En er waren veel krijgers, die naar de stem van den Madureeschen veroveraar luisterden, meer, veel meer dan in een gewoon geval zouden zijn verschenen. Zij allen verkeerden in dezelfde domme meening, dat Troeno-

Djojo's heilige standaard wonderen zou doen, dat de Kafir's als kaf voor den wind zouden verstrooid worden, en bij die vreugdevolle vernietiging van de gehate Hollanders wilde iedereen tegenwoordig zijn, ten einde te moorden, te rooven en te plunderen, en vooral ook, om er bij te zijn, ten einde later in de dessa, onder de waringin des avonds te kunnen vertellen van de heldendaden op dien gedenkwaardigen dag bedreven en die honderd, ja duizendmaal vergroot aan de kinderen en ouden van dagen te kunnen voordragen.

In den vooravond van dien dag trad Indra bij Geert Bartsoen binnen, zette zich op de rustbank en begon op een toon, waarin duidelijk leedvermaak doorstraalde, te zeggen, dat hij nieuws had, groot nieuws.

Geert keek hem nieuwsgierig maar eenigszins onzeker aan; de amfoenpijp, die hij der moeite niet waard had geacht te verbergen, lag nog naast hem, en vandaar zijne eenigszins droomerige blikken.

Indra bespeurde dit terstond en een hatelijke grijns verscheen er om zijn grooten mond. Die blanke maakte zichzelf dood, van diens uiteinde kon hij gerust zijn. Misschien zou het, als hij het tijdstip daarvoor gekomen achtte, niet eens der moeite waard zijn dat ellendig leven te verkorten door een krissteek of een klewanghouw. Enfin! hij zou zien.

— Gij weet nog wel, toean Bartsoen, wat ik u eergisteravond heb gezegd van uwe twee vrienden?

Toean Bartsoen knikte flauwtjes.

— Welnu, wat ik u zeide, dat ik bewijzen zocht en niet eer tot handelen zou overgaan dan wanneer ik die bewijzen had, dat heeft zich bevestigd.

Geert keek hem nog even onzeker aan. Hij had de amfioenpijp weer opgenomen en rookte met zichtbaar genot.

— Welnu, toean Bartsoen, fluisterde Indra, *ik heb die bewijzen.*

Geert liet de amfioenpijp bijna vallen en keek hem verbaasd aan.

— Ja, ik heb bewijzen, herhaalde Indra, bewijzen, die hen den vreeslijksten dood zullen doen sterven. Weet ge, wat ik gehoord heb?

— Neen, schudde Geert.

— Ik heb een gesprek afgeluisterd, dat zij voerden, onder de veranda van de woning van dien anderen Hollander Somer.

— Jacob Somer! riep Geert uit.

— Ja, en weet ge wat zij willen doen?

— Zij willen den geheiligden persoon van Troeno-Djojo gevangennemen en aan de Hollanders overleveren, zeide Indra fluisterend.

Geert sprong verschrikt op. Hij was opeens geheel tot zichzelf gekomen.

— Ge zijt gek, Indra, stapelgek! riep hij eindelijk uit.

— Gek? riep de Javaan valsch lachend, gelukkig is dat niet het geval. Gij weet, dat zij er zoo op gebluft hebben, dat zij willen optrekken, zoodra als Troeno-Djojo het gelast, welnu, zij zullen het doen, maar met het voornemen over te loopen naar hun volk en dan willen zij Troeno-Djojo overvallen, binden en meevoeren.

Geert Bartsoen liep heen en weer door het vertrek en allerlei gedachten gingen in zijn hoofd om. Klaas en Gijs overloopen, en hij alleen zou hier blijven! Ja, zij waren er zeker toe in staat Troeno-Djojo op te lichten. Om zoo'n stukje uit te halen, daar waren zij net de lieden voor,

brutaal, vermetel en dapper. En als het hun eens gelukte, welk een eer voor hen, welk een triomf! Zij zouden dan stellig wel officier worden in het leger van de Compagnie, en hij zou hier zijn, hier, veracht en ontweken door iedereen. En dan zou het geheele rijk van Troeno-Djojo uit elkaar spatten als eene zeepbel, en de aanhangers van den opstandeling zouden naar alle windstreken verstrooid worden. Wat zou er dan van hem worden?

Hij dacht niet meer aan Indra, en deze schrikte hem uit zijn gepeins op, toen hij zeide:

— Gij zijt de eenige, die mijn geheim weet, toean Bartsoen, en weet ge waarom ik het u verteld heb?

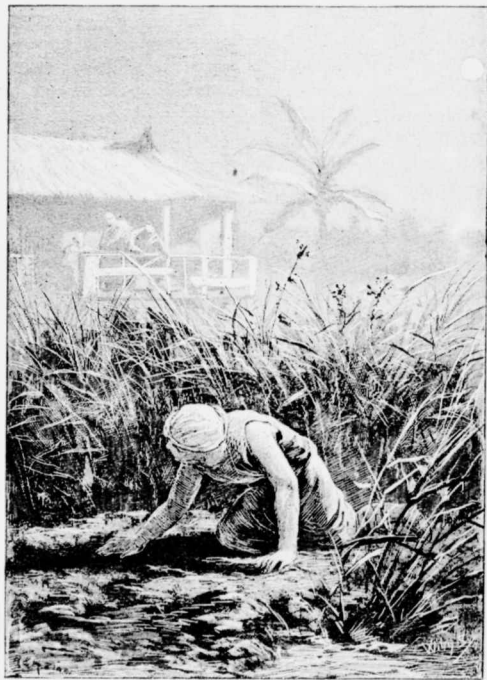
— Nu? vroeg Geert.

— Omdat gij hun vijand moet zijn, gij, dien zij bespieden hebben, dien zij hebben tegengewerkt zooveel zij konden, en dien zij in het verderf zullen storten als zij kunnen. Gij moet mij helpen, Troeno-Djojo mag van niets afweten, anders verbeuren wij den dank, die ons rechtmatig zal toekomen.

Geert Bartsoen had blijkbaar niet veel zin in deze vererende taak. Hij zag de stevige vuisten en de breede schouders van Klaas en Gijs voor zich, hij wist wat zij, met de wapens in de hand, waard waren, en hij schrikte er van terug.

Doch er bleef hem geen kans over.

— Beter kans om uwen ijver voor onzen vorst te toonen, zult ge niet licht meer vinden, zeide Indra. Bedenk eens wat het gevolg van onze tusschenkomst zal zijn. Wij redden onzen vorst en Troeno-Djojo zal ons met weldaden overladen. De hoogsten in het rijk van Mataram zullen wij zijn, en aan niemand zal het ooit gelukken ons in ongenade te doen vallen.

Al keek hij nog zoo scherp, hij bespeurde Indra niet. (Bla. 139).

Terwijl Indra dit zeide, bespiedde hij met zijne loerende tijgeroogen elken trek op het gelaat van Geert, en hij nam zich vast voor dien Hollander, dien hij haatte en dien hij op dit oogenblik slechts op de proef stelde, bij de eerste gelegenheid de beste te vernietigen.

Geert van zijn kant dacht evenmin veel goeds. Hij herinnerde zich, hoe hij dien Indra altijd had gehaat, van den beginne af, en hoe gaarne hij hem van de aarde zou willen doen verdwijnen. Te erger haatte hij hem nu, daar hij begreep in de macht van den Javaan te zijn, want hij zag zeer goed in, dat hij, als hij Indra's voorslag eventueel niet aannam, terstond door dezen zou gebrandmerkt worden als een dienaar, die niet bereid was zijn leven voor de goede zaak en voor Troeno-Djojo ten offer te brengen, iets wat gelijk zou staan met zijn ondergang.

Met een niet al te vroolijk gezicht schikte zich dus onze officier-kanonnenmaker in het onvermijdelijke. Men sprak af, dat Indra voor de noodige vertrouwde manschappen zou zorg dragen, en dat beiden zouden handelen zonder iemand een woord van hun geheim mede te deelen.

Na deze afspraak scheidden de twee vrienden, de één om nog wat te gaan rondsluipen, de ander om de stem van zijn geweten te smoren in opium.

XVII.

Het was de 22ste November.

Troeno-Djojo bevond zich in het veld aan het hoofd van zijne troepen.

Hij scheen begrepen te hebben, dat hij, als hij iets wilde ondernemen, het spoedig moest doen, want overal viel de bevolking hem af. Daar, waar de onzen reeds meester waren, had de bevolking zich terstond onderworpen en gedurig kwamen berichten aan van geheele districten, die de zijde van den jongen Soesochoenan hadden gekozen.

Troeno-Djojo, geheel in het zwart gekleed, somber als de kleur van zijne kleding, was omstuwde door verscheidene officieren en hofbeambten. Aan priesters en dwcepzieke hadji's ontbrak het niet en hoog boven allen uit zag men den heiligen standaard, die hen ter overwinning zou leiden.

Klaas en Gijs bevonden zich daar evengoed als Indra en Geert Bartsoen. Aan de beide eersten was geen bijzondere ontroering te bespeuren. Indra's oogen dwaalden gluipeend van den een naar den ander en trachtten op de ruwe, onverschillige gezichten van de beide matrozen hunne gedachten te lezen. Alleen Geert was niet op zijn gemak. Hij was opvallend bleek en daar hij in den laatsten tijd zeer vermagerd was, zag hij er met zijne

ingevallen wangen en diepliggende oogen meer als een geest uit dan als een mensch.

Het leger trok snel en met veel lawaai voorwaarts. Het was duidelijk de moed van lafhartigen, die opwekking noodig hebben om niet terug te keeren. Op het eerste gezicht zou men gezegd hebben, dat deze macht recht op haar doel zou afgaan, zonder zich door iets ter wereld te laten ophouden, maar de moed zat bij hen niet diep.

Hadden zij gehoopt door de Hollanders te verrassen eene gelukkige overrompeling te kunnen beproeven, weldra bespeurden zij iets geheel anders. De brigade-Altmeijer was namelijk juist dien morgen uitgetrokken om eene groote verkenning te doen en vroeger dan men dus gedacht had, kreeg men de onzen in het gezicht.

De moed van Troeno-Djojo's troepen bleek dan ook weldra niet tegen zeer veel bestand te zijn. Want ofschoon zij hier thans slechts een deel van onze troepenmacht voor zich zagen, schenen zij in de vaste vooronderstelling, dat de geheele legermacht in aantocht was. Niettemin begonnen de Madureezen al spoedig, ja, natuurlijk veel te vroeg, het vuur te openen. Voorvechters drongen naar de spits en stelden zich daár, de onzen uitdagend, bloot aan de wisse schoten van onze musketiers, die volstrekt niet van zins waren terug te trekken.

Intusschen was het gevecht weldra algemeen.

Klaas en Gijs, die hunne oogen den kost gaven en elkander in het oog hielden, zorgden er voor in de onmiddellijke nabijheid van Troeno-Djojo te blijven, hoewel zij zich met de meeste bedrijvigheid weerden.

Met getrokken sabels vlogen zij van de eene groep naar de andere, overal de zeer verspreide afdeelingen

aanvurend tot den strijd. Daarbij lokten zij Troeno-Djojo al verder en verder. Door hun voorbeeld aangevuurd, gaf de opstandeling zich meer en meer bloot, toen opeens een algemeene aanval van de brigade-Altmeijer de Javanen aan het wankelen bracht.

Dat was een noodlottig oogenblik voor velen.

Troeno-Djojo, ziende dat zijn volk hier en daar reeds op de vlucht sloeg, bleef weifelend staan, ofschoon zijn ongeduldig trappend paard duidelijk toonde vooruit te willen.

Op dit oogenblik naderden hem Klaas en Gijs, die elkander met de oogen gewenkt hadden.

— Heer, bevel toch voorwaarts te trekken! riep de eerste hem toe. Zie, de lafaards slaan daar ginds aan den rechtervleugel reeds op de vlucht. Als gij het zelf niet verhoedt door uw voorbeeld, dan zal spoedig het geheele leger op de vlucht zijn.

Troeno-Djojo keek weifelend her- en derwaarts, maar overal bespeurde hij slechts ontmoedigde, vreesachtige gezichten.

— Welnu, sultan van Oost-Java, durft ge niet? beet Gijs Troeno-Djojo toe. Wilt ge den geheelen ondergang van uw pas verworven rijk?

Het scheen, alsof Troeno-Djojo door die brutale woorden tot zichzelf kwam. Hij keek woest om zich heen en wilde reeds het teeken tot voorwaartsdringen geven, toen zijn oog getroffen werd door de verwarring, die op den linkervleugel ontstaan was, en die binnen enkele oogenblikken in eene ware paniek overging. Bij honderden vluchtten zij daar en bij honderden wierpen zij de wapens weg. Sommige afdeelingen liepen onder de oogen van Troeno-Djojo over naar den gehaten vijand.

— Kom, vooruit, al te lang gewemeld! riep Klaas opeens uit en greep Troeno-Djojo's paard bij den teugel.

— Los! riep Troeno-Djojo met fonkelende oogen, los, ellendige hond! en hij sloeg de hand aan het zwaard. Maar op hetzelfde oogenblik was Gijs aan zijne linkerzijde, greep des sultans arm en hield dien met ijzeren vuist omkneld.

— Zwijg Troeno-Djojo, en laat je wapens zitten, gij zijt onze gevangene! riep Klaas Voorwaarts!

En de paarden aanzettende drongen zij voorwaarts.

Dat alles was zoo snel geschied en zoo handig uitgevoerd, dat de daad werkelijk kans op gelukken had. De paarden vlogen voort, Troeno-Djojo's hengst tusschen zich medevoerend.

Maar opeens klonk een brullende kreet hun in de ooren en van achter eene dichte groep boomen verscheen eene ruiterbende, die hun den weg afsneed.

Het was Indra, die zijne maatregelen goed had genomen.

— Staat! riep hij hun toe, en de kreet: Verraad! Verraad! klonk opeens allerwegen.

— Wij zijn verloren! riep Gijs.

— Nog niet, zei Klaas, met onuitsprekelijke verachting, het zijn maar Javanen!

Klaas vergiste zich echter.

De troep, door Indra en Geert Bartsoen aangevoerd, bestond uit Madureezen, en Indra had de dappersten daarvan uitgezocht.

Op het oogenblik dat Klaas bemerkte, dat zijn plan mislukt was, riep hij zijnen broer toe: — Sla je er door, ik volg je!

Tegelijkertijd deed hij een verschrikkelijken houw naar Troeno-Djojo.

Het ware met hem gedaan geweest, had niet het paard, schichtig geworden door dat bliksemende rapier, een sprong gedaan, waardoor Klaas zijn doel miste.

Het zwaard kwam nu op den kop van het paard terecht en het dier stortte met gekloofden kop als een blok tegen den grond.

— Nu vooruit! riep Klaas, die meende dat ook Troeno-Djojo doodelijk getroffen was.

Maar Indra's lansen wierpen zich op de vermetele broeders en er ontstond een gevecht op leven en dood.

— Ha, het is die hond van een Indra! riep Gijs uit, terwijl hij zijn paard aanzette.

— En die vervloekte verrader is er ook bij, zeide Klaas, op Geert doelende. Ieder onzen man, Gijs, ik onzen korpitaal en jij dien baviaan, hoor, het kostte wat het kost!

— Begrepen! zei Gijs.

Ongeacht de talrijke lansen wierpen zij zich met echte dollemansvaart op den troep.

— Kom hier, Geert Bartsoen, laffe schurk! Verrader, kom hier, om een woordje te wisselen! riep Klaas.

Maar Geert bedankte voor de kennismaking en hield zich in de achterhoede tusschen de lansen. Indra echter stortte kloek vooruit. Hij had gezien, dat Troeno-Djojo gevallen was en de vereering, die hij voor hem koesterde, deed hem alle gevaar minachten.

Met den moed der vertwijfeling sloeg hij op Klaas en Gijs in en drong alle lansen voorbij.

Klaas lette echter niet op den inlander; hij weerde zijne slagen slechts af en hieuw op de anderen in, ten einde zich een weg te banen tot Geert, die werkeloos in de achterhoede bleef.

Met een vreeselijken sprong van zijn paard gelukte het eindelijk Klaas een drielal lansen omver te werpen of terzijde te dringen, en toen bevond hij zich vóór Geert, die echter bliksemsnel zijn paard voortdreef en op de vlucht ging.

Hij was nog geen honderd schreden ver, toen een sabelhouw van Klaas hem in den rug trof en hij onder het uiten van een smartkreet van zijn paard viel.

— Sterf ellendeling! riep Klaas en hij wilde hem den genadeslag geven, toen op eens Gijs, wien het gelukt was zich ten koste van verscheidene wonden er doorheen te slaan, hem opzijde reed en riep: — Voort, voort! We kunnen nog ontkomen!

Klaas aarzelde niet langer en vloog aan de zijde van Gijs voort over het slagveld, recht op de steeds voortwaarts dringende Hollandsche soldaten aan.

De afstand, die hen daarvan scheidde, was echter nog niet half afgelegd, of het paard van Klaas stortte neer en zijn ruiters had maar net den tijd uit den zadel te springen. Gijs, die uit verscheidene wonden bloedde, waggelde in den zadel en kon bijna niet voort. Zoodra Klaas dit zag, kwam hij hem te hulp en liet hem afstijgen.

— Maar we halen het niet, spring liever op mijn paard, en ondersteun mij, zeide Gijs.

— Die knol houdt het net zoo min lang uit, zei Klaas. Hij is ook zwaar gewond.

Het geschiedde zooals hij voorspeld had. Nauwelijks was Gijs afgestegen, of het arme dier strekte zich kalm op den grond uit om te rusten en waarschijnlijk om daar te sterven.

Gelukkig hadden de Madureezen de vervolging opgegeven; want toen Indra, na door Gijs te zijn gewond, van dezen had afgehouden, had hij zich gerept Troeno-Djojo te hulp te komen, en toen eenmaal de twee broeders zich er door hadden geslagen, had hij bevel gegeven ze niet te vervolgen, maar had Troeno-Djojo, die geen letsel had bekomen, een ander paard verschaft en de lansen rondom hen als escorte geschaard.

Op dat oogenblik was het geheele leger van Troeno-Djojo op alle punten op de vlucht. Noch de heilige standaard van Mekka, noch de tegenwoordigheid des keizers was in staat hen te doen standhouden. Met overhaasting vlood alles in de richting van Kediri.

Indra kon in dien stand van zaken niet beter doen, dan zoo snel de paarden het toelieten naar Kediri te vluchten; Troeno-Djojo zelf had trouwens meer dan genoeg van den strijd. Verheugd nog onder de levenden te behooren, ijde hij zoo snel hij kon terug.

Hieraan hadden Klaas en Gijs het te danken, dat zij niet vervolgd werden. Zij bleven eenige oogenblikken rusten en trokken door hunne Javaansche kleeding weldra de aandacht van een der officieren, die er eenige soldaten heenzond om die overloopers en Javanen te halen.

Hoe groot was echter aller verbazing, toen de beide Javanen zich bekendmaakten als Hollanders en verzochten terstond voor den bevelvoerenden officier te worden gebracht.

En terwijl de beide matrozen naar het hoofdkwartier werden geleid, keerde Troeno-Djojo met zijne legermacht hol over bol binnen Kediri terug, op den voet gevolgd door de onzen, die zóó na kwamen, dat zij zelfs onder de muren van de stad wegnamen, wat te grijpen en te vangen was.

Zoo eindigde de pralende uittocht van Troeno-Djojo in eene smadelijke vlucht.

XIX.

Toen Geert Bartsoen door een sabelhouw van Klaas was neergeveld, was zijn paard er verschrikt van doorgegaan en Geert bleef liggen waar hij lag.

Het terugtrekkend leger nam hem niet mede. De vluchtende Javanen hadden genoeg met zichzelf te doen en hadden te veel haast om binnen de stad te komen achter de beschermende muren, dan dat zij zich om zoo'n hond van een Hollander zouden hebben bekommerd. Wat ging de ellendeling hun aan! Het was immers slechts een verrader.

Zoo bleef Geert liggen ter prooi aan de wilde dieren, die straks niet zouden nalaten, zoodra de duisternis gevallen was, zich op het slagveld te goed te doen.

Voor 't oogenblik echter had hij er geen weet van. Hij was volkomen buiten kennis en derhalve onbewust van zijn kritieken toestand.

Er verliepen uren.

Onze troepen trokken jubelend terug naar de Brantas, maar Geert werd niet opgemerkt. Dat zou trouwens niet veel hebben gegeven, want in zijne Oostersche kleeding zou toch niemand in hem den Hollander hebben herkend.

De avond begon te vallen en de kalongs lieten de takken der boomen, waaraan zij hangend den nacht had-

den doorgebracht, los en begonnen de vruchten op te zoeken, die hun tot voedsel dienen. Ook de tijgers en de kamponghonden, dat half wilde soort van honden, in Indië zoo talrijk, begonnen, door de lucht van de achtergebleven lijken der verslagenen gelokt, de uitgestrekte ruimte, waar hier en daar slechts een doode of een gewonde lag, te naderen en elkaar aan te roepen.

Het was omstreeks dien tijd, dat Geert de oogen opende en tot besef van zijn hopeloozen toestand kwam.

Waar was hij? Dit was de eerste vraag, die hij zich stelde. De koele nachtlucht, die over hem heen streek, overtuigde hem spoedig genoeg, dat hij zich niet te huis bevond, doch het duurde eenige oogenblikken, eer hij zich kon te binnen brengen, wat er met hem gebeurd was.

Langzaam kwam het gebeurde van dien middag voor zijn geest opdagen. Hij herinnerde zich nu ook den sabelhouw en bij de gedachte daaraan beproefde hij zich te bewegen.

Een kreet van pijn ontsnapte hem; hij kon zich nauwelijks verroeren.

Het gevaarlijke van zijn toestand bracht hem echter tot de erkenning, dat hij moest trachten iets te doen ten einde hier vandaan te komen. Zoo hij slechts kon voortkruipen, al ware het ook nog zoo langzaam, dan zou hij ten minste vorderen. Maar het ging niet. Want toen het hem na vreeselijk veel inspanning gelukt was zich om te keeren (hij lag voorover), moest hij eene poos wachten eer hij zich in zooverre kon oprichten dat hij zat, en toen ontdekte hij, dat zijne kleederen op den rug en in de zijden nat waren, doorweekt van bloed.

De gedachte daaraan alleen deed hem bijna weer bui-

ten kennis geraken; hij viel achterover, buiten staat zich langer op te houden, en bleef zoo eene geruime poos, hilverend en klappertandend van schrik en koude liggen.

Opeens trof zijnen ooren een geluid, dat hem deed rillen.

Op eenigen afstand van hem verdrong zich een wriemelende hoop kamponghonden rondom een lijk of mischien meer lijken; huilend en bijtend betwistten zij elkan- der hunne prooi.

Zoo zou het hem ook gaan, dacht Geert met schrik, en wat zou hij kunnen doen om zich te verdedigen, hij, die niet eens in staat was te blijven zitten, niet voort kon kruipen?

De wanhoop gaf hem de kracht het onmogelijke te verrichten. Hij voelde met de hand aan zijne zijde en in zijn gordel, en vond er wel niet zijn zwaard, maar wel een paar krissen. Ongewapend was hij dus God- dank niet.

Dit bezielde hem met meer moed en kracht dan hij gedacht had te bezitten. De tanden op elkander klem- mend om de pijn te verbijten, sprong hij met inspanning van alle krachten op en deed eenige schreden voor- waarts.

Hij zwaaide als een beschonkene, maar hield zich niet- temin op de beenen en stapte voort in de richting, waarin hij de doffe omtrekken der stad meende te onderscheiden.

Het eerst zoo verlaten slagveld scheen opeens met le- ven beziel. Op dat oogenblik was Geert de eenige die zich daar bevond, en de verschillende roofdieren, die er zich, sedert de duisternis zich over het aardrijk had uitge- breid, verzameld hadden, schrikten bij de verschijning van dat plotseling als uit den grond verzezen menschelijk wezen

op en begonnen, terwijl zij verschrikt voor hem uit den weg gingen, te brommen en te huilen over deze onge- wenschte stoornis. Jankend en knarsetandend sprongen zij voor zijne voeten op; tijgerkatten gluurden hem met opengesperden muil aan, en van alle zijden zag Geert don- kere schaduwen sluipen en gloeiende oogen hem aan- staren.

Het kwam hem voor, dat hij in de hel was aangeland. Het gruwzame van dat alles deelde zich met onweerstaan- bare kracht aan zijne zenuwen mede, het begon hem te draaien voor de oogen en opeens breidde hij de armen uit en plofte met een zwaren slag op den grond.

Ware hij in staat geweest iets langer op de been te blijven en nog een poosje met onbenevelde blikken rondom zich te zien, dan zou hij eene kleine groep personen heb- ben ontdekt, die bij het licht van obors (fakkels) het slagveld betreden hadden en iets schenen te zoeken.

Maar Geert zag dat niet en hij werd niets gevaar, tot- dat hij, na uren aldus te hebben gelegen, ontwaakte en een gelaat over zich heengebogen zag, dat hij gedacht had nimmer meer te zullen zien, namelijk dat van Jacob Somer, zijn oom. Eerst veel later vernam hij, hoe deze daar gekomen was.

Na de overhaaste vlucht der troepen van Troeno-Djojo binnen Kediri, had Jacob Somer al spoedig het praatje gehoord, dat Indra en Geert Bartsoen den sultan het le- ven hadden gered, door hem te verlossen uit de handen van Gijs en Klaas, die hem gevangengenomen hadden. Daarbij werd echter ook verteld, dat Geert vermist werd. Indra daarentegen beweerde, dat hij hem had zien vallen en afmaken door Klaas. De waarheid was, dat Indra niets had gezien, dan dat Geert voor Klaas vluchtte. Hij had

te veel te doen gehad met Troeno-Djojo zelf om veel op Geert te letten, en in waarheid hoopte hij van harte, dat Geert dood zou zijn. Om te beletten dat men hem nog mogelijke hulp zou bewijzen, zwoer hij hem te hebben zien vallen.

Jacob Somer echter zat dien avond met smart na te denken over het gebeurde. Dat Klaas en Gijs gefaald hadden in hun plan, speet hem ontzettend, maar het deed hem genoegen, dat zij ontsnapt waren. En toen raakte hij aan het denken over Geert, den zoon van zijne zuster, den verrader, dien hij had verstooten en dien hij alle mogelijke straf had toegewenscht. Maar nu stelde hij zich voor, hoe de vagebond, zooals hij hem in zijne verbittering noemde, daar lag buiten de stad op het veld, de zoon van zijne zuster, zieltogend, verscheurd door honden, zijn gebeente verbleekend in de wildernis, en dat hinderde hem meer dan hij kon zeggen.

Toen hij een tijdlang had zitten peinzen, begaf hij zich eensklaps naar Troeno-Djojo, tot wien hij altijd toegang had, en vroeg hem verlof den man, die zich zoo voor Troeno-Djojo in de bres had gesteld, buiten te mogen gaan opzoeken. De sultan kon hem gewapenden medegeven, opdat hij, Jacob Somer, niet zou ontsnappen.

Troeno-Djojo had ondanks zijne nederlaag eene goede bui. Hij dacht met onuitsprekelijke dankbaarheid aan zijne redders, want het gebeurde lag hem nog versch in het geheugen, en zou hij het misschien later vergeten, thans nog niet. Derhalve werd een officier gelast met de noodige mannen Jacob Somer te vergezellen, ten einde Geert te zoeken.

Na lang zoeken gelukte het, zooals wij weten, Jacob Somer zijn neef te vinden en in triumf naar Kediri te

voeren, waar Troeno-Djojo bevel gaf Geert binnen enkele dagen beter te maken, want bij de aanstaande vijandelijkheden kon hij Geert niet missen. Hij vroeg den doktoren niet of Geert *kon* herstellen, maar vaardigde eenvoudig het bevel uit *hem gezond te maken*. Men begrijpt, dat Geert nu met de meeste zorg en oplettendheid behandeld werd.

Van alle zijden zag Geert donkere schaduwen sluipen en gloeiende oogen hem aanstaren. (Wz. 157).

XX.

Het was de 25ste November, een gedenkwaardige dag in de geschiedenis van Indië.

Aan de oevers van de Brantas stond het geheele leger in slagorde opgesteld. Met de wapens in de hand, maar met ongedekten hoofde, stonden daar de soldaten van de Compagnie, die de eer van Nederland moesten ophouden tegenover een tien-, ja twintigmaal sterkeren vijand, en zij luisterden naar de woorden van den veldprediker, dominee Manteau, die den zegen Gods over de Nederland-sche wapenen afsmeekte.

Toen dat verricht was, werden de trommen geslagen en met vroolijke gezichten trok men op naar Kediri. Kapitein Tak commandeerde de voorhoede en onze vriend Huijg Somer was daar niet weinig trotsch op. Het eerste treffen met den vijand, het gevaarlijkste deel van de geheele onderneming, was dus voor hen, maar daar tegenover stond ook, dat voor hen de meeste eer was weggelegd.

Reeds van verre bespeurde men, dat men bij den vijand op zijne hoede was en van hunne komst onderricht. Het krioelde op de wallen van krijgers en de stad zag er uit alsof zij, om zoo te zeggen, in groot-tenue was. Overal prijkten vaandels en banderollen van schitterende kleuren, met gouden letters en figuren, en wapperden lustig

in den wind, alsof men eene groote overwinning vierde. En ook buiten de stad wemelde het van soldaten. Verschillende afdeelingen waren daar opgesteld om den gehaten vijand af te wachten, en nauwelijks was het Nederlandsche leger in het gezicht of het geschut begon van de wallen te donderen.

Het was 10 uur in den morgen, toen men voor de stad genaderd was en het eerste treffen plaats had. Eene afdeeling vijandelijke troepen wierp zich met roekeloozen moed en ware doodsverachting op den rechtervleugel, die geheel uit Javanen bestond. Hun ouden aard getrouw, duurde het niet lang of deze begonnen te wijken. Gelukkig bemerkte Tak dit en zich aan het hoofd van zijne ruiters stellende, vloog hij op het bedreigde punt toe en viel den vijand zóó hevig aan, dat deze weldra de kans zag keeren. In plaats van te zegevieren, moest hij terugtrekken en daarna ijlings vluchten. Want Tak was er de man niet naar om iets half te doen.

Eenmaal in het vuur van den strijd geraakt, ging alles uitstekend. Noch het hevig vuur van de wallen, noch de aanvallen der verspreide afdeelingen, waren in staat de onzen tegen te houden. Steeds strijdend drong Tak voorwaarts, totdat de vijand op den rechtervleugel op de vlucht sloeg en toen bevond men zich opeens, zonder het haast gemerkt te hebben, vlak onder de muren van Kediri.

Tak bleef met zijne ruiters staan en keek eens rond.

Daar vóór hen lag de vesting, maar de kanonnen deerden hen niet, want zij waren zoo ver onder de muren gekomen, dat de kanonnen op hen niet konden vuren, en de busschieters schoten als razenden hunne musketten af, zonder te mikken en ook zonder te raken.

Hoe uitstekend zou men hier eene bestorming kunnen wagen!

Tak keek zijn troep eens in de oogen.

Ja, die mannen waren tot alles in staat.

— Onderofficier, zeide hij tot Somer, rijd als de wind naar den bevelhebber en deel hem mede, dat ik hier eene uitmuntende gelegenheid heb gevonden om een stormaanval te doen, en dat ik daarmede onverwijd zal beginnen, als men mij troepen wil zenden.

Huijg drukte zijn paard de sporen in de zijde en vloog voort als een pijl uit den boog. Hij moest nu weder in de lijn van het geschutvuur komen, maar dat weerhield hem niet. Het was alsof zijn paard ook begreep hoeveel er van afhing, zóó repte het zich.

Midden op de vlakte stond Hurdt met zijn staf den gang van den strijd gade te slaan, toen Huijg als een wervelwind kwam aangevlogen en bericht bracht van hetgeen er gebeurd was.

Oogenblikkelijk werd nu den commandeur de St. Martin gelast met de rest van Tak's brigade en met de achterhoede Tak ter hulp te snellen.

Terwijl men hier alzoo reeds de stormladders tegen de wallen plantte, zat men ook elders niet stil. Kapitein Altmeier had ten noordoosten van de stad een verheven terrein ontdekt, vanwaar men met vrucht de stad kon beschieten en hij had daarmede onmiddellijk een aanvang gemaakt. De opperbevelhebber stelde inmiddels, om den vijand niet te doen zien wat men in het schild voerde, een 1000 man Javanen op en liet achter hen, en gedeeltelijk door kreupelhout gedekt, de troepen trekken, die de bestorming zouden wagen. De vijand had daardoor niet het minste vermoeden, dat aan twee zijden een aan-

val dreigde en terwijl Tak aan het werk was de wallen te beklimmen, marcheerde hier op een gegeven oogenblik eene geheele brigade op 's vijands werken aan en bestormde, zonder op het hevig vuur te letten, de wallen.

De strijd was nu algemeen. Binnen en buiten woedden de verschrikkingen des doods. Huilend en jammerend lagen de vrouwen in de straten Allahs hulp in te roepen en den bijstand van den Profeet om haar toch niet de prooi te doen worden van den meedoogenloozen vijand. De jongen en krachtigen maakten zich gereed te vluchten, zonder te bedenken, dat dit zooveel onmogelijk zou gemaakt worden; de ouden van dagen riepen werktuigelijk Allah en den Profeet aan, met de doffe wezenloosheid van menschen, die toch niet gelooven dat het iets helpt. Krijgers, met de verbittering op het gelaat en den haat in de oogen, snelden naar de bedreigde punten of kwamen kondschap doen aan Troeno-Djojo, die van angst sidderend zich in het binnenste van den kraton had opgesloten, maar wiens gezadelde paarden gereedstonden tot de vlucht. Een klein getal strijders, waarvan Indra de ziel was, weerde zich als bezetenen en ook Geert Bartsoen, hoewel nog gewond, bevond zich op de wallen en gaf bevelen. Maar hij was er niet met hart en ziel bij, want hij zag niets anders voor zich dan den strop. Nu hij zijne landgenooten daar onder de muren zag, begreep hij, dat zij er spoedig ook binnen zouden zijn. Hij zag hunne snelle en zekere bewegingen; hoe zij voorwaarts drongen en de troepen van Troeno-Djojo voor zich uitjoegen als kaf voor den wind, hij zag dat, en hij begreep dat hij verloren was.

Op dat oogenblik werd een donderend geluid gehoord, die dat geheele gedeelte van den wal deed schudden en

scheuren. Geert voelde zich opgeheven en weggeslingerd, een heel eind ver, terwijl kluiten aard en voorwerpen hem om de ooren vlogen en de aard als een regen op hem neerviel.

Er was eene geheele batterij in de lucht gevlogen.

— Ellendeling! hoorde hij Indra, die langs hem heen snelde, zeggen, waarom past ge niet op uwe zaken?

In het volgende oogenblik hoorde hij een triumfkreet, die boven alles uitklonk en de woedende kreten der Indianers overstemde.

Het waren de Hollanders, die de wallen bestormden.

— Vooruit jongens, vooruit, anders zijn ze ons voor! riep Tak.

— Hoera! Leve de Compagnie! klonk het en allen stormden vooruit.

Eene hagelbui van kogels, steenen, messen en allerlei voorwerpen kwam op de bestormers neer, maar er was er geen een die weifelde. Want de heldere krachtige stem van kapitein Tak hield niet op hen aan te moedigen, en hij was de eerste bij de bestorming; het gevaarlijkste deel was voor hem.

In de verte klonk het krijgsumroer van de brigade, die aan de noordoostzijde den storm waagde, en dit spoorde Tak nog meer aan om voort te maken. Een kort maar verwoed gevecht deed eene menigte Madureezen in het stof bijten, en toen vluchtte de resten Tak was binnen de stad.

Op het oogenblik dat zij binnendrongen, bleven zij een oogenblik weifelend staan. Er was geen enkele vijand te zien. Hier en daar lag een doode krijger in zijn buf-fellederen wapenrok en ook oude bekende Madureesche lansen met hunne maliënkolders aan. Gewonden hielden de woedende blikken nog op de indringende soldaten gevestigd en sommigen probeerden tevergeefs, of zij de wapens nog zouden kunnen hanteeren. Alleen van verre

klonk wapengedruisch en opeens bleef de geheele brigade ontsteld staan bij het hooren van den verschrikkelijken slag, die, zooals wij weten, een van 's vijands batterijen in de lucht deed vliegen.

Tak begreep het terstond.

— Dat zijn de onzen, die ginds binnendringen! Vooruit jongens, anders zijn zij ons voor! Hier Klaas en Gijs, jelui weet den weg naar Troeno-Djojo's paleis, hè, vooruit dus!

Klaas en Gijs, ongewapend medegenomen, daar men jegens hen nog een weinig wantrouwend was, traden nu voor. Men had hen in genade weer aangenomen en de bevelhebber had na hun verslag gezegd, dat, zoodra gebleken zou zijn, dat zij de waarheid hadden gesproken, men hen naar verdienste zou beloonen.

Met de noodige behoedzaamheid ging het nu voorwaarts. Klaas en Gijs, ofschoon geheel ongewapend, aarzelden geen oogenblik zich aan de spits te stellen en recht op Troeno-Djojo's kraton aan te marcheeren. Men begreep terecht, dat de vijand, die zich niet liet zien, zich dáár zou verzameld hebben, en nauwelijks was men den eersten muur, die den hof omringde, dan ook genaderd, of men bespeurde de musketten en delansen van den vijand daarboven uit.

De vier compagnieën, waaruit Tak's brigade bestond, werden nu in slagorde geschaard en het ging er op los. De soldaten deden even hard hun best als de matrozen en de compagnie Balineezen, en weldra ontwikkelde zich een gevecht nog heviger dan daar straks op de wallen.

Toch duurde het niet lang of de onzen waren binnen den kraton en reeds klonk een juichend hoerageroep hun die nog buiten stonden tegen, toen Klaas zeide:

— Wacht nog even, maats! we hebben de buitenste versterking pas.

En zoo was het. Achter dit groote vierkant, dat door de laatste getrouwen van Troeno-Djojo zoo kloek verdedigd werd, lag er nog een en daarachter weder een, ja, viermalen moest men een van die sterkten bestormen op een vijand, die niet dan op het uiterste oogenblik week. Nauwe gangen met zware deuren goed versterkt verleenden toegang van de eene tot de andere.

Het was een strijd, die veel bloed kostte. De matrozen wierpen, terwijl de soldaten en de Balineezen de wallen bestormden, handgranaten onder den vijand, die tegen die vijanden niets doen kon en gedurig terug moest. Overal bespeurde men vluchtenden, die over de muren ontsnapten, maar ook velen die standhielden, geen duim breed weken en zich liever op de plaats lieten neersabelen.

— Leve de Compagnie, leve Tak! klonk het gedurig en daarbuiten hoorde men nu ook deze kreten beantwoorden door de rest van de troepen, die inmiddels ook waren binnengekomen.

Op het oogenblik dat de soldaten over den tweeden muur klommen, trok de vijand in groote verwarring terug naar de derde versterking. In hun midden bevond zich een draagstoel, die een weinig achter raakte.

Huijg Somer snelde vooruit, in de hoop een gevangene te maken, die iemand van aanzien was, toen opeens een paar schoten knalden.

— Niet schieten! riep Huijg.

Maar het was al te laat.

Uit den draagstoel werd een hartverscheurende kreet gehoord, eene Javaansche vrouw in rijke kleeding sprong

Heera! Leve de Compagnie! klonk het en allen stormden vooruit.
(Bladz. 166.)

er uit en viel op hetzelfde oogenblik door een kogel in het hart getroffen dood neer.

Klaas en Gijs, die haar bekeken, herkenden in haar eene van Troeno-Djojo's meest geliefde vrouwen.

— Wat deed dat mensch ook hier, mompelde Huijg, die met innig medelijden op het schoone, door den doodstrijd verwrongen gelaat staarde, was het Troeno-Djojo zelf maar, dat ware mij liever.

De derde muur werd bestormd en hier was de tegenstand het hevigst. Indra, die de ziel van de verdediging was, vertoonde zich op elk punt, dat bedreigd werd, de zijnen aanvurend en op alles acht gevend. Huijg Somer, die hem in het oog kreeg, drong zich door zijne soldaten heen, sprong op eene stormladder en vloog het eerst naar boven. Nu stond hij boven op den muur, blootgesteld aan de schoten van allen, maar niet lang weifelde hij.

— Allah! Allah! gilde Indra, schiet neer dien vervloekten hond, schiet neer, mannen!

Huijg zag hem vlak bij zich en zonder zich te bedenken, wierp hij zich boven van den muur op den Inlander, die, op zoo'n stoutmoedige daad niet bedacht, tegen den grond viel.

Maar terstond herstelde hij zich en vóór Huijg zijne lange sabel kon gebruiken, had Indra zich met eene handige vlugge beweging onder hem uit gewrongen en sprong op, tegelijk een steek naar Huijg doende, die, ware hij aangekomen, doodelijk zou geweest zijn. Huijg pareerde dien echter met zijne sabel en bracht Indra een slag toe, die hem zijn wapen deed verliezen.

Het behaalde succes te achtervolgen was Huijg echter onmogelijk, want van alle zijden sprongen zijne soldaten naar beneden, en in dat gedrang geraakte hij van Indra

gescheiden, die zich met de zijnen snel in de vierde versterking terugtrok, de vrouwen, die zich in de derde bevonden, aan haar lot overlatende.

Nu nog eenmaal de wallen bestormd en dan zouden men in de laatste sterkte zijn en Troeno-Djojo gevangen nemen.

De tegenstand, die daar echter geboden werd, was niet zoo hevig, en toen men was binnengedrongen, bespeurde men een groot gat in den buitenmuur en hier en daar nog een gezadeld paard, dat niet gebruikt was, en Troeno-Djojo was ontsnapt.

— Vervloekt! klonk het van aller lippen.

Wie had ook kunnen denken, dat daarbuiten geen soldaten zouden zijn, dat de Javanen, die zoo goed met de plaatselijke gesteldheid bekend waren, niet gezorgd zouden hebben den kraton te omsingelen?

Men kan begrijpen, hoe aller teleurstelling zich in verwenschingen lucht gaf. Maar daarmee kwam men niet verder. Troeno-Djojo was weg en met hem eenige vrouwen en Indra.

De straten van Kediri vertoonden een waar beeld van ellende. Overal dooden en gewonden, overal verwoesting. Hier lagen krijgers met de wapens in de vuist uitgestrekt om nimmer meer op te staan, daar vrouwen en kinderen, in de furie van het gevecht ongelukkig omgekomen; ginds mishandelde een losbandige troep de uit hun huis gesleurde inwoners en ontnam hen de versierselen, die zij ten koste van veel moeite en veel zweet gekocht hadden, of die de dierbare herinneringen waren van hunne vaderen. Moedwillig werden, vooral door de Javaansche hulp-troepen, veel nuttige dingen vernield, veel geschonden en nog veel meer geroofd. Ja, de oorlog is eene treurige gebeurtenis!

In het vorstelijk verblijf van Troeno-Djojo waren alle vertrekken gevuld met op buit beluste soldaten. Geen kast bleef ongeopend, geen meubel op zijne plaats, geen kist onopengebroken.

Gijs en Klaas hadden in de eerste plaats kapitein Tak naar de bijzondere vertrekken van Troeno-Djojo gebracht. Daar straalde alles van Oostersche pracht, daar vond men de zeldzaamste en rijkste dingen, door de aanzienlijksten van Java en Madura den geweldenaar vereerd. Daar stonden ook fraai bewerkte kisten met kostbaren inhoud, waarvan Huijg Somer juist beproefde er een te openen.

Het deksel vloog door eene behendige beweging met eene bijl open en gouden versierselen blonken allen tegen.

Een kreet van verrassing klonk uit aller mond en honderd handen kromden zich, om toe te tasten. Maar de bevelhebber stond er bij, en die bleef zwijgend toezien.

Een voorwerp, dat in zijden doeken gewikkeld bovenop lag, trok Tak's opmerkzaamheid, en zich bukkend nam hij het er uit en rolde het uit de fijn zijden windsels.

Maar een kreet ontglipte hem en hij werd bleek van verrassing, want daar schitterde hem opeens eene kroon tegen, eene gouden kroon, waarvan de edelsteen hem verblindend tegenfonkelden, de oude koninklijke kroon van Mataram.

— Gij zult eene kroon veroveren! mompelde kapitein Tak onthutst, en zijn oog bleef als door magnetische kracht gebonden aan dat kostbaar kleinood, waarvan de voorspelling zoovele jaren geleden gewag had gemaakt.

— Nu, zeide kapitein Van Vliet, wat zegt ge nu Tak, de voorspelling is uitgekomen, hè?

— Zonderling! mompelde de kapitein, uit zijne overpeinzingen ontwakend, ik had er waarachtig niet meer aan gedacht. 't Is in ieder geval een mooi ding.

— Laat mij het ding eens zien? zei Van Vliet.

Hij bekeek het kunstig gevormde sieraad met alle aandacht en toen de kroon met beide handen Tak op het hoofd zettend, zeide hij:

— Kijk eens, hoe goed je dat ding staat!

— Zeg liever, hoe gek! zei Tak lachend.

— In ieder geval kunt ge nu zeggen, dat ge eene kroon hebt gedragen, hernam Van Vliet lachend.

Die twee matrozen schijnen toch de waarheid te hebben gezegd, zei Tak. Maar, waar zijn zij?

Iedereen keek rond, maar Gijs en Klaas waren niet te zien.

— Waar duivel zitten zij! riep Tak uit.

— Kom, wij zullen ze straks wel vinden, zei Van Vliet. Ik denk, dat die kerels nog een oud liefje van hen hier opzoeken, of dat zij voor eigen rekening aan het plunderen zijn. Laten wij eerst eens zien, wat hier nog te vinden is.

De kostbare inhoud van de kist werd verder nagezocht en ja, daar kwamen achtereenvolgens al de rijkssieraden te voorschijn, die Troeno-Djojo indertijd, toen hij het rijk van Mataram veroverde, had buitgemaakt.

Nog stonden de soldaten daar bijeen met begeerige blikken te kijken.

— Hoort eens jongens, zei Tak, ik erken volkomen jelui recht op oorlogsbuit, maar hieraan raakt gij geen van allen. Plunderen moogt ge, dat hebt ge eerlijk verdient voor je moed en je volharding, maar dit behoort den nieuwen sultan of... de Compagnie. Ik zal intusschen met den bevelhebber spreken, dat jelui eene belooning krijgt geëvenredigd aan je aandeel in deze kostbaarheden. En jou, onderofficier, draag ik op dezen schat te bewaken. Je laat hier niemand toe, begrepen?

Huijg Somer bracht de hand aan zijn hoed en de soldaten verspreidden zich door de vertrekken van het paleis om naar hartelust te plunderen.

En kapitein Tak stond lang nog met de kroon, die

hij veroverd had, in zijne handen. Toen legde hij haar zorgvuldig ingewikkeld weer in de kist, sloot die en verrok met kapitein Van Vliet.

Huijg zette zich kalm op den schat neer en wachtte.

XXIII.

Waar waren intusschen Klaas en Gijs gebleven en wat was er van Geert Bartsoen geworden?

Toen de beide matrozen kapitein Tak in den kraton hadden gebracht, toen zij hem en zijne krijgers ten slotte geheel verdiept zagen in de beschouwing van al het fraais, dat hier te vinden was, toen gaf Klaas Gijs een stoot in de ribben en verwijderden zij zich ongemerkt.

Binnen weinige oogenblikken bevonden de broeders zich onder de veranda daarbuiten, waar wij hen een paar keeren hebben aangetroffen.

— Ziezoo, zei Klaas, nu is het onze beurt. Eerst Jacob Somer gezocht en dan onzen Korporaal.

Zij raapten ieder eene kris op, want er lagen overal wapens, en gingen toen den hof in naar de woningen, waarin zij een tijd lang gewoond hadden en waar ook, zooals wij weten, Jacob Somer woonde.

Zij zagen niemand, maar ongeveer bij de woning van Jacob Somer gekomen, hoorden zij zwakke kreten van pijn.

— Wat duivel, zijn hier nu nog lui achtergebleven? zei Klaas.

— Vooruit maar! zei Gijs.

Zij snelden voort en traden de woning van Jacob Somer binnen.

Daar wachtte hun een tafereel, dat hen eene seconde verbaasd deed staan.

Jacob Somer, in het midden van het kleine vertrek vastgebonden aan een paal, werd door twee Maleiers geeseld. Het scheen, dat zij dien arbeid om beurten verrichtten; want de een liet juist zijn riet zakken, terwijl de andere het opgeheven had.

Bij het plotseling binnentreden van de broeders bleven zij onbeweeglijk met verstomde gezichten staan.

— Hel en duivel! barstte Klaas uit, en met een sprong als van een tijger wierp hij zich op een der beide Maleiers en stak hem op hetzelfde oogenblik neer. De kerel stiet een akelig gerochel uit en zakte in elkaar.

De andere had nog den tijd niet gehad zich te herstellen van zijne verbazing, toen Gijs hem hetzelfde lot deed ondergaan.

Toen sneden zij Jacobs banden los en legden hem op de rustbank, en begonnen zij te beraadslagen wat zij doen zouden.

De ongelukkige, wiens bovenlijf geheel naakt was, gaf geen teeken van leven. Zijne beulen hadden hem zoodanig toegetakeld, dat zijn geheele rug één en al bloed was. Hij ademde, maar dat was ook het eenige bewijs, dat de ziel het lichaam nog niet was ontvloten.

— Wij kunnen hem wasschen, maar dat zal niet veel helpen, zei Klaas. Weet je wat, Gijs, loop jij als de wind een van onze wondhealers halen; vraag het aan kapitein Tak, die zal je wel helpen.

Gijs vloog heen.

Een oogenblik later keerde hij terug met kapitein Tak en Van Vliet, benevens eenige officieren en manschappen.

In een paar woorden had Gijs kapitein Tak alles verteld.

— Maar, zeide deze, toen hij alles had vernomen: dan moet men Huijg laten roepen; de arme jongen zal misschien dan nog het genoeg hebben zijn vader levend te zien en afscheid van hem kunnen nemen. Och, Van Vliet, je weet welk een last ik hem heb gegeven: als ik een vreemde stuur, zal hij zijn post niet verlaten.

— Begrepen! zei Van Vliet, ik zal er een ander zetten en hem hier brengen.

Intusschen keek Huijg vreemd op, toen kapitein Van Vliet hem kwam aflossen en hem mededeelde, dat zijn kapitein hem wenschte te spreken. Hij meende voor de eene of andere vereerende opdracht te worden gehaald en ging blijmoedig mede. Maar toen hij aan die kleine woning kwam en die bedrukte gezichten zag, wist hij niet wat hij er van denken moest. Hij keek van den een naar den ander en dan weer naar den ingang van het huisje, waar allen nieuwsgierig binnengluurden.

Opeens klonk een zwakke kreet daarbinnen.

De dokter, wien het gelukt was den gemartelden man tot bewustzijn te brengen, had, om hem door een kras middel als het ware op te monteren, hem medegedeeld, dat zijn zoon hier was.

Nauwelijks had Jacob Somer dat gehoord, of zijne oogen openden zich wijd en den dokter aanstarend riep hij uit: — Huijg, Huijg, mijn zoon!

— God in den hemel, mijn Vader! riep Huijg uit. En vóór iemand hem kon weerhouden, was hij binnen en snelde naar den ongelukkige toe. Hij knielde in het bloed van de verslagen Maleiers en hij zag niets dan zijn vader, dien hij zoo lang had gezocht en die daar nu op de rustbank lag als een doode.

— Vader, vader! snikte hij, moest ik u zoo terugvinden?

— Mijn jongen, zeide Jacob Somer met zwakke stem, mijn zoon, dank God dat Hij u mij nog heeft doen vinden, o mijn kind, hoe dikwijls heb ik naar dit oogenblik verlangd! O mijn God, ik dank U!

— O dokter, help hem toch! riep Huijg; zeg toch dat hij weer herstellen zal!

— Dan moet ge u beiden in de eerste plaats bedaar houden, zeide de dokter. De oude man ligt niet gevaarlijk, eene zorgvuldige verpleging kan nog veel doen, maar dan moet ge kalm zijn en zijn geschokt gestel tot rust laten komen.

— Ja, Huijg, zei Klaas, doe nu wat de dokter je zegt, al deedt ge het maar alleen om ons, die hier nog niet bijtijds zijn gekomen om hem misschien van den dood te redden. Er hangt voor ons alles van af, dat je vader weer herstelt, want hij is de eenige getuige die wist wat wij in het schild voerden, toen wij zijn overgelopen; hij is de eenige, die van al onze plannen wist en die kan bevestigen wat wij hebben verteld. Het geldt dus voor ons herstel van eer, dat wil zeggen ons leven.

Huijg drukte den broeders zwigend de hand en hield zich verder goed. Hij bleef met den dokter en een paar helpers in de kleine woning achter, terwijl Klaas en Gijs, ditmaal onder geleide van Tak en diens soldaten, naar Geert Bartsoen gingen zoeken.

Maar hoe zij ook de geheele veroverde stad doorzochten, hoe zij ook navraag deden, niemand wist hun iets van Geert te vertellen, niemand had hem gezien. En daar men hem ook onder de gesneuvelden niet vond, moest men wel gaan denken dat hij ontkomen was, waarschijnlijk tegelijk met Troeno-Djojo en Indra.

Klaas echter kon dit niet begrijpen.

— Ik heb hem zoo'n jaap gegeven met mijne sabel, zeide hij, dat hij neerviel, — en dat is pas een paar dagen geleden, — zoodat hij onmogelijk heeft kunnen vluchten, tenzij hij ontkomen is met behulp van anderen.

XXIV.

Toen Geert Bartsoen door het in de lucht springen van de batterij een eind weggeslingerd werd, kwam hij op den rand van de door de ontploffing veroorzaakte bres terecht. Eene lawine van aard, vlechtwerk, graszoden, enz. bedolf hem bijna en door den val verdoofd bleef hij liggen als een doode.

Bijna op hetzelfde oogenblik stormden onze dapperen naar binnen, de kanonniers bij hunne stukken neersabelend en alles van de wallen vegend wat hun durfde weerstand bieden.

Binnen enkele oogenblikken waren de overwinnende troepen binnen, hadden de bres gepasseerd en Geert lag alleen en verlaten. Een poos later kwamen nieuwe troepen langs hem heen, maar ook dat nam een eind.

Indra was langs hem heen gevlogen, terwijl hij hem een ellendeling noemde, en deze had zich naar den kraton gespoed, om de laatste sterkte voet voor voet aan Tak te betwisten en met zijn heer te ontkomen of te sterven.

Hij ont kwam nog bijtijds met de enkelen, die Troeno-Djojo getrouw waren gebleven.

Intusschen dacht Geert, die spoedig van zijne bedwelming hersteld was, aan de mogelijkheid om te ontkomen. Vonden de onzen hem, dan was het zoo zeker als 2×2

vier is, dat hij weldra aan een der hoogste boomen zou bungelen, als eene leelijke vrucht. Maar daarin had hij nog volstrekt geen lust, en het verlangen om te vluchten kwam meer en meer bij hem op.

En toen werd deze bloodaard voor het eerst van zijn leven moedig, door de helsche vrees die hem folterde.

Hij stond op en trad naar buiten, wierp zijn groenen tulband weg, die hem zou doen kennen als tot Troeno-Djojo's volgelingen te behooren, zette dien van een Javaansch soldaat van de Compagnie op en mengde zich een eind verder brutaalweg tusschen de Javanen, die plunderend en roovend de halve stad leegsleepten.

Niemand lette op hem, en door dit goed slagen brutaler geworden, ging hij verder, stal een der Javaasche paardjes van de hulptroepen en reed er flink mee weg.

Zoo ontkwam Geert Bartsoen aan de wraak van Klaas en Grijs, en zoo kwam het, dat deze naar hem zochten zonder hem te vinden.

En intusschen stelden onze soldaten zich daar binnen Kediri schadeloos voor maanden lange ontberingen en ellende. In de eerste uren konden de bevelhebbers niet beletten dat er geplunderd werd. Het was in die dagen het recht van den soldaat en vooral de Javanen sloegen hun slag. Doch toen de opperbevelhebber Hurdt kort daarna met zijn staf op het binnenplein van den kraton aankwam, was Taks volk reeds weder behoorlijk in orde geschaard om den bevelhebber de noodige eer te bewijzen. Jammer, voor hemzelf, dat de Soesochoenan er niet bij was om dit oogenblik te genieten. Maar dit jonge mensch had het wel zoo voorzichtig gevonden niet

mee te gaan, toen het op de bestorming van Kediri aankwam. Zeer voorzichtig was hij met eene goede bedekking zijner dappere Javanen te Zinkal aan de Brantas gebleven en miste daardoor nu het genoegen mede als overwinnaar zijne intrede te doen in de stad zijner vaderen.

Wij hadden bij lange na niet zulke groote verliezen als de Javanen, wier dooden wijd en zijd door de stad verspreid lagen. Slechts vier Hollanders en drie Inlanders waren gesneuveld, en 22 Hollanders en 5 Inlanders gewond.

Tegen den nacht werden de posten in de veroverde stad uitgezet en de helft van de legermacht kon om beurten gaan slapen, terwijl de andere helft in het geweer bleef. Men kon nooit weten of de vijand nog niet eens een nachtelijken aanval zou beproeven om de stad te overrompelen.

Maar behalve een enkelen keer, dat men door een valsch alarm werd gewekt, bleef het rustig.

Den volgende dag, een Zondag, werd te Kediri de eerste Hollandsche dankdag gehouden voor de behaalde overwinning. De Soesochoenan, den vorigen avond onder-richt van de heuglijke overwinning, kwam nu ook naar Kediri en werd door het in slagorde geschaarde leger met militaire eerbewijzen ontvangen. Onder de heilige waringin, op het binnenhof van het kasteel zijner vaderen, werd hij, omringd door zijne grooten, ontvangen door Anthonio Hurdt, die hem met groote plechtigheid de veroverde kroon van Mataram, de oude koninklijke kroon van Madjapahit, aanbood.

Wel eene belangwekkende gebeurtenis, die in de ge-

schiedboeken van Nederlandsch-Indië met gouden letteren geboekt mag worden. Het was de eerste maal, dat eene Nederlandsche krijgsmacht zóó ver in Java was doorgedrongen, en ook was de Soesoehoenan de eerste Javaansche vorst, die zijne kroon ontving uit de handen van een Nederlandsch officier.

Vader, vader! snikte hij, moest ik u zoo terugvinden? (Bladz. 179.)

— Onderofficier Somer, ge zijt bevorderd tot officier, laat ik je de hand drukken, dappere kameraad, laat ik de eerste zijn die je gelukwenscht!

Met deze woorden trad kapitein Tak de woning binnen, waar Huijg Somer met zijnen thans reeds mooi in beterschap toenemenden vader woonde.

Huijg keek zijn kapitein aan, die hem kameraad noemde, zijn kapitein, den dapperen Tak, maar hij kon geen woorden vinden om zijn dank te stamelen.

Doch de wakkere kapitein zag heel goed zijne ontroering en begreep zeer wel hoe dankbaar hij was.

Eindelijk, eindelijk kon hij woorden vinden en toen jubelde hij luid en drukte allen, die inmiddels waren binnengekomen, de handen.

Welk een feestdag was dat! Niet alleen voor Huijg maar ook voor zijn ouden vader, die na zoovele en gevaarlijke avonturen toch nog aan de klauwen van den tiran was ontkomen.

Men had later, toen hij herstellende was, alles van hem vernomen, en wat hij mededeelde, kwam op het volgende neer:

Op dien gedenkwaardigen dag, toen de onzen de stad bestormden, toen men Troeno-Djojo had medegedeeld, dat de onzen al aan twee zijden waren binnengedrongen,

toen geraakte Troeno-Djojo in een staat van opwinding, die aan razernij grensde. Hij bleef een tijd lang als een woedende te keer gaan, maar eindigde met aan den aan-drang van Indra, die thans zijn meest begunstigde dienaar was, toe te geven en, ten einde zijn dierbaar leven voor de goede zaak te redden, onverwijld te vluchten. Nog was het tijd daarvoor, nu de Javanen van den Soesoehoenan bij het binnendringen in de stad niets deden dan plunderen en er nog niet aan was gedacht den kraton te omsingelen. Reeds had hij een gat in den buitensten muur van den kraton laten breken en van daar was het niets waard in de verwarring, die er heerschte, te ont-komen.

En zoo geschiedde het, dat Troeno-Djojo vertrok.

Indra echter, die niet wilde vertrekken zonder zijne wraakzucht aan de gehate Hollanders te koelen, deed in de eerste plaats alle mogelijke moeite om Geert Bart-soen te vinden. Maar deze was niet in den kraton en daar buiten kon men zich niet wagen, want de vijand stond voor de poort. Had hij hem gevonden, dan ware het vonnis van Geert opgemaakt geweest; want nu Troeno-Djojo vermomd ontvlucht was, was het hoogste gezag in handen van Indra.

Nu Geert niet gevonden werd, dacht Indra aan dien anderen Hollander, die nog altijd gevangen was, Jacob Somer, die de vertrouwde van onze beide matrozen was geweest. Aan dien zou hij ten minste zijne wraak koelen. Hij liet derhalve last geven hem aan de stijlen van zijne eigene woning vast te binden en hem dood te geeselen. De beide Inlanders, die dit beulenwerk uitvoerden, wisten niet, dat, terwijl zij bezig waren, Indra met de overgebleven getrouwen van Troeno-Djojo den kraton verliet en

het spoor van Troeno-Djojo volgde. In onwetendheid bleven zij voortgaan met hun gruwelijk werk, totdat, zooals wij weten, Klaas en Gijs binnendrongen en een eind aan hun leven maakten.

Zoovele malen den dood nabij geweest en zoovele malen weder aan de kaken des doods ontkomen, dat stemde den ouden soldaat nog tot vrede, maar hoeveel dankbaarder was hij nu niet, nu hij niet alleen gered, maar met zijn zoon vereenigd was en bovendien de belofte van den bevelhebber had met de eerste retourvloot weer naar het vaderland te mogen gaan. Wel is waar mengde zich een weinig alsem in den vreugdebeker, want Huijg, nu officier geworden, kon er minder dan een gewoon soldaat op rekenen spoedig Nederland te zullen weeromzien. Men had zijn arm te zeer noodig, nu op dezen krijgstocht zoovele dapperen gebleven waren. Toch berustte Jacob Somer er in, voornamelijk omdat thans alles ten goede was gekeerd en hij niet alleen gelukkig gered, maar bovendien gezuiverd was van de verdenking een deserteur te zijn geweest. Alles had zich opgehelderd, ook het gedrag van Klaas en Gijs, die nu beiden tot onderofficier bevorderd waren.

Welke gelukkige dagen sleet ons viertal daar in de veroverde stad! Ja, het speelt hun, toen het eindelijk tijd werd tot het vertrek. De onzen waren namelijk volstrekt niet van zins te Kediri te blijven. Nu Troeno-Djojo's legermacht verslagen was en verstrooid, en hijzelf een balling, die misschien spoedig in handen der onzen zou vallen of wellicht door verraad van de zijnen zou omkomen; nu de rechtmatige Vorst op den troon zijner vaderen hersteld was en de bevolking zich weer aan zijnen Keizer had onderworpen, nu bestond er voor ons geen

aanleiding daar te blijven. Nu moest de Soesoehoenan zien, dat hij de zaakjes zelf in orde hield.

Men vond de stad zeer goed versterkt. Er waren 43 batterijen, die ruim met kanonnen en bassen voorzien waren. De stad zelf was zeer fraai, vol boomen, waarin de hutten der bevolking lieflijk gelegen waren. Jammer, dat de plunderende en moordende Javaansche hulptroepen deze hutten voor een groot deel in de asch hadden gelegd.

Eindelijk op den 15^{den} December brak het leger op. De intendant Hurdt scheepde zich met de hoofdmacht, de zieken, de gekwetsten en den legertrain op verscheidene vaartuigen in, en met deze flotille zakte men de rivier af. Overal op dien tocht vond men sterkten, die hun anders den doortocht hevig zouden hebben betwist, maar die nu verlaten waren. De val van Kediri had den vijand met zooveel schrik vervuld, dat hij in allerijl beenen had gemaakt. Java is groot genoeg om den opstandelingen in de ontoegankelijke wildernis eene schuilplaats te verleen.

De rest van het leger vertrok over land, onder bevel van den commandeur de St.-Martin. Hierbij bevond zich ook de Soesoehoenan, die, na te Kediri een geregeld bestuur te hebben gevestigd, nu medeging naar Soerabaia, waar andere rijksbelangen hem riepen. Op den 4^{den} Januari 1679 kwam men daar uitgeput, na het doorstaan van groote vermoeienis en ontbering, aan.

De krijgsmacht, nu binnen Soerabaia verzameld en nog versterkt door troepen van Batavia, zou weer spoedig werk vinden. Want Troeno-Djojo was wel uit Kediri verdreven, maar nog niet gedood of gevangen, en had in het zuidoosten nog een grooten aanhang. De Makas-

saren waren ook nog niet tot reden gebracht en lagen binnen Kappar versterkt; zij waren meester van het omliggende land en hadden het pas kort geleden zelfs gewaagd Soerabaia te bedreigen. Madura was ook op de hand van Troeno-Djojo en sloeg alle aanbiedingen tot vrede onder het bestuur van den nieuwen Soesoe-hoenan af.

Men ziet derhalve, dat er nog heel wat te doen viel, maar de inneming van Kediri verleende der Compagnie een luister en aanzien zóó groot, dat men voor den goeden afloop van den oorlog thans geen groote vrees meer behoefde te koesteren.

XXVI.

Het was eenige dagen na de inneming van Kediri.

In een der bosschen langs de Brantas, op een dier smalle paden, welke van den eenen kampong naar den anderen voerden, trok een schilderachtige troep Madureezen en Javanen, onder aanvoering van onzen ouden bekende Indra, voort, den weg naar het zuidoosten houdende, in welke richting Troeno-Djojo was gevlucht.

Het liep tegen den avond en Indra keek hunkerend uit naar een kampong, waar hij en de zijnen wat voedsel en huisvesting zouden kunnen bekomen, toen zij bij eene kromming van het pad eene dubbele verrassing ondervonden.

Vóór hen lag de rivier en dáár aan de overzijde, verscholen onder hooge kokospalmen, lag een kampong, waarvan de bevolking zich, zooals spoedig bleek, onledig hield met zang en dans. Dit gezicht wekte de vermoeide mannen van Indra weder geheel op en deed hen de schreden verhaasten.

Maar nog iets anders trok hunne aandacht en vooral die van Indra, namelijk eene kleine prauw, waarin een Inlander, die, naar zijn kostuum te oordeelen, een man van rang was. Slechts twee roeiers pagaaiden de prauw snel voort en het kwam Indra voor, alsof de Inlander dáár in de prauw op het gezicht van Indra's gewapenden zijne roeiers tot spoed aanzette.

Indra was een te voortvarend man en te kloek soldaat om lang te weifelen, maar riep dadelijk de prauw aan, den roeiers gelastende onmiddellijk naar den wal te komen.

Een oogenblik zag men de roeiers werkeloos, doch toen schenen zij een bevel te ontvangen van den persoon, dien zij roeiden, want onmiddellijk schoot de prauw met nog meer spoed voort, en werd naar den oever gestuurd, waar zij onder het zware over het water hangende groen snel verdween.

Indra stiet eene verwensching uit en wilde zijnen krijgers bevelen terstond den oever te onderzoeken, toen hij zich bedacht hoe vermoeid en hoe hongerig die lui waren en dat zij onder zulke omstandigheden toch niet met ijver eene vervolging zouden instellen. Wat was er hem ook eigenlijk aan gelegen, dacht hij; zeker den een of anderen aanhanger van den Soesoehoenan!

Met deze gedachte zette hij den tocht voort. De paarden waadden gemakkelijk door de rivier, en toen men eenige oogenblikken later zich hartelijk te goed deed aan de rijst en visch van de kampongbewoners, dacht Indra bijna niet meer aan die prauw.

Korten tijd daarna gingen de bewoners en zijn volk slapen. Indra achtte het onnoodig een schildwacht uit te zetten, daar hij zelf niet veel lust had te gaan rusten en stond op om, heen en weer wandelende, den vrijen loop aan zijne gedachten te laten.

Opeens kwam hem, bij een flauw gerucht van den boschkant, de prauw weer te binnen en na eenige oogenblikken van besluiteloosheid stond hij op en sloop het bosch binnen.

Het verwijderd gebrul van koningstijgers schrikte hem

niet af, evenmin als het schuifelen van slangen door de bladeren en het rondsluipen van andere nacht-roofdieren, wier aanwezigheid hij allerwegen bemerkte.

Hij was nog niet ver gegaan, toen hij opeens bleef staan, met de hand aan zijn klewang. Duidelijk had hij voetstappen gehoord en stemmen. Dat konden niet anders zijn dan de lieden van die prauw, die zich zeker tijdelijk in het bosch verborgen hadden en nu, onder bedekking van de duisternis, zich weer gingen inschepen om hun tocht voort te zetten.

Indra bleef onbeweeglijk staan, maar hoe moedig hij ook was, toch sperde zijne oogen zich wijder en wijder open, in den aanvang van schrik en later van verbazing.

Hij bespeurde twee Madureesche soldaten in hunne ledereu buizen en witte tulbanden, die een derden persoon droegen. De een had hem onder de armen, de andere aan de beenen, en zoo trok die zonderlinge optocht voort naar de rivier.

Toen Indra van zijne eerste verbazing bekomen was, begreep hij, dat die mannen een gewonde droegen, wat trouwens spoedig bleek uit het kermend geluid, dat den man gedurig ontsnapte.

— Houdt me niet zoo stijf vast, hond! riep opeens de gewonde tot een der zijnen, of ik zal je laten geeseleu, dat de lappen van je huid je om de ooren vliegen.

Indra stiet een kreet uit van vreugde, een kreet, die door het geheele bosch weerklonk, het was de vreugde kreet, waarmede de tijger zijne prooi begroet; te gelijk sprong hij te voorschijn.

De dragers bedachten zich niet lang. Allen hadden het hoofd gewend naar Indra en slechts een seconde bleven de twee Madureezen als verlamd van schrik staan.

Toen echter lieten zij hun last vallen en ijlden, zoo snel als hunne voeten zich konden reppen, naar de rivier, sprongen hol over bol in de prauw en roeiden voort, alsof de duivel hun op de hielen zat.

Indra trok een duivelachtig wreed gezicht en zich over den gewonden man heenbuigend, zeide hij :

— Goeden dag, Geert Bartsoen ! bij Mahomed, dat is eene gezegende ontmoeting.

Geert Bartsoen zeide niets, maar rilde en sloot de oogen voor het verterend vuur, dat hem uit de blikken van den Inlander tegenstraalde.

BESLUIT.

— En nu zijt ge dan eindelijk in mijne macht !

Aldus begon Indra het gesprek.

Geert dacht waanzinnig te zullen worden van angst.

Daar was hij nu als het ware aan handen en voeten gebonden overgeleverd aan zijn doodvijand en zoo er geen wonder geschiedde was hij verloren. Verloren, juist nu hij zoo mooi op weg was om aan de handen der zeventienjarige Hollanders te ontkomen.

Na zijne vlucht uit Kediri had hij, tot de nacht inviel, in zuidoostelijke richting doorgereden, tot de vermoedenis hem dwong eene rustplaats voor den nacht te zoeken. Zichzelf gelukwenshende met zijne ontkoming, was hij toen gerustgesteld ingeslapen. Zijn paard had hij dicht bij zich vastgebonden en zoo dacht hij niets zekerder dan den volgenden dag zijn tocht te vervolgen.

Helaas ! het scheen wel, dat het noodlot hem vervolgde. Want toen hij des morgens ontwaakte, was zijne eerste zorg naar zijn paard te zien. Het was weg en de aan den boomtak, waar hij het had vastgebonden, hangende teugel was hem het bewijs, dat het teugel en hoofdstel had afgestroopt en zoo ontkomen was.

Toen besloot hij het te gaan zoeken, maar nauwelijks trachtte hij op te staan, of hij gevoelde eene hevige pijn in zijn rug en kwam weldra tot de ontdekking, dat

de pas geheelde wond, waarschijnlijk door den geforceerden rit van den vorigen dag, was opengegaan. De koude en vochtigheid van de lucht en den grond, waarop hij den nacht zonder eenige bedekking had doorgebracht, hadden stellig de wond nog doen verergeren, althans hij gevoelde zich haast buiten staat een pas te doen.

Een geruimen tijd bleef hij liggen, totdat de honger en de vrees niet gered te zullen worden, hem voortdreven.

Hij bereikte een kampong, waar men hem gastvrij ontving en het dorpshoofd, op hoop van de belooning welke Geert hem voorspiegelde, zich liet overhalen hem eene prauw met roeiers te verschaffen, ten einde hem naar Kappar te brengen, waar Troeno-Djojo waarschijnlijk was te vinden.

Hoe zijn noodlot hem parten had gespeeld, weten wij.

En zoo was hij dan in handen van zijn bittersten vijand gevallen, want dat Indra dat was, daaraan had hij nooit getwijfeld. Aan het Hof van Troeno-Djojo was er echter voor hem geene gelegenheid geweest om Geert in het ongeluk te storten. Integendeel was hij in den laatsten tijd zelfs in aanzien gestegen. Maar nu begreep hij, dat Indra, door het ongeluk en door de overwinning der Hollanders, nog verbitterder op een van die gehate natie was dan ooit.

Hij antwoordde derhalve niets op de woorden van Indra, maar vouwde smeekend de handen.

Maar Indra keek hem verachtelijk aan en trok zijn klewang.

— Ja, ellendige Hollandsche hond, verrader, overlooper! nu zijt ge dan eindelijk in mijne macht! siste Indra, en geene macht zal je er aan onttrekken. Verstaat ge, Geert Bartsoen? Lafaard!

En hij deed een houw naar de smeekend opgeheven handen van Geert, dat het bloed langs de half verbrijzelde vingers van de linkerhand liep.

Geert zag, dat er van dit monster geen genade was te hopen. Hij stiet een akeligen noodkreet uit en trachtte zich op Indra, die in gebukte houding naast hem stond, te werpen, maar Indra deed andermaal zijn klewang op hem neerkomen.

Met de kracht van een wanhopige klampte Geert zich echter aan zijn rechterarm vast, waarop Indra zijn klink in de linkerhand overnam en Geert eenige houwen op de beenen gaf, die hem voorgoed het loopen belletten.

Bij die worsteling, van de eene zijde met den moed der wanhoop, van de andere zijde met wreede langzaamheid gevoerd, voelde Geert eensklaps zijne hand op iets kouds neerkomen. Het was de greep van Indra's kris en met eene snelle beweging trok hij die uit de scheede.

Indra begreep nauwelijks wat er gebeurd was, of hij trachtte Geerts hand te grijpen, doch deze was hem te gauw. Eén, twee, drie malen en daarna herhaaldelijk, stootte de kris toe en evenveel malen drong zij diep in Indra's beenen door.

Het bloed van beiden vloeide nu, en van dat oogneblik af was het met alle zelfbeheersching van Indra gedaan. Zijn klewang rustte niet meer, maar rees en daalde en bracht Geert gedurig nieuwe houwen toe, die op zijne beurt, zoolang hij er de kracht toe had, zijne kris in Indra's beenen en dijen stak, de eenige lichaamsdeelen, die hij in zijne liggende positie kon bereiken.

En terwijl hier op deze sombere plek dat drama werd afgespeeld, overgoot de maan die bloedige plaats met

haar zilverlicht en bescheen de geheele plek zoo heerlijk vredig, alsof het eene onmogelijkheid was, dat mensche-lijke hartstochten die zouden kunnen ontwijden.

In het bosch kraakten de takken onder de lichte slui-pende treden der roofdieren. Rondom waren zij gevlucht, ver weggeloopt van de plaats, waar zoo verwoed ge-vochten werd, alsof twee tijgers met elkander kampften. Maar één groote donkere gedaante sloop naderbij. Als een slang, plat op den buik, sloop deze, door den reuk van het vlietende bloed aangetrokken, nader en nader.

Eindelijk was het pleit beslecht. Geert Bartsoen uit talrijke wonden bloedend, gaf den geest onder den spotlach van Indra, die over hem heengebogen zijn stervenden vijand nog in het gelaat sloeg en hem zwoer, dat zijn ge-beente aan de kamponghonden zou worden prijsgegeven.

Het was voorbij. Indra had zich gewroken en de ver-rader had zijne misdaad duur geboet.

Indra stond op.

Vreemd! het was net alsof hij waggelde, alsof hij niet op zijne beenen kon staan.

— Vervloekt! mompelde hij, dat heeft die hond mij gedaan!

En hij bemerkte toen eerst, dat het bloed hem langs de beenen liep uit de talrijke wonden, die Geert hem gestoken had.

En op hetzelfde oogenblik dat Indra tot die ontdek-king kwam, deed hij eene andere, eene die hem het bloed in de aderen deed stollen.

Daar terzijde in het hout waren twee fonkelende oogen op hem gericht, oogen die niet van plaats veranderden, oogen die zich niet bewogen, maar steeds onwrikbaar op hem gevestigd waren.

— De tijger! mompelde Indra.

Op hetzelfde oogenblik doorkliefde het bruin en geel gestreepte monster de ruimte en sloeg Indra met één slag van zijne vreeselijke klauwen tegen den grond. Zijn doodskreet smolt ineen met het gebrul van den konings-tijger, die zich op zijne prooi wierp.

